

JAARVERSLAG 2023

JUNI 2024

DE WAARDE VAN WATER

Storm op het Paterswoldsemeer

INHOUD

LEESWIJZER	5
DE WAARDE VAN WATER	7
1. PROGRAMMA'S 2023	15
PROGRAMMA 1 - VEILIG LEVEN MET WATER.....	15
PROGRAMMA 2 - VOLDOENDE EN GEZOND WATER.....	19
PROGRAMMA 3 - GEZUIVERD WATER.....	24
PROGRAMMA 4 - ORGANISATIE EN OMGEVING.....	28
2. KERNCIJFERS EN VERPLICHTE PARAGRAFEN	35
2.1 KERNCIJFERS	35
2.2 ONTWIKKELINGEN SINDS HET VORIGE BEGROTINGSJAAR	36
2.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	36
2.4 ONTTREKKINGEN AAN RESERVES EN VOORZIENINGEN	36
2.5 WATERSCHAPSBELASTING	37
2.6 WEERSTANDSVERMOGEN	38
2.7 FINANCIERING	40
2.8 VERBONDEN PARTIJEN	41
2.9 BEDRIJFSVOERING	45
2.10 EMU SALDO	47
2.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF	48
3. JAARREKENING	51
3.1 BALANS.....	51
3.2 WAARDERINGSGRONDSLAGEN.....	51
3.3 TOELICHTING OP DE BALANS	54
3.4 EXPLOITATIEREKENING	63
3.5 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING.....	66
3.6 WET NORMERING TOPINKOMENS	72
4. VASTSTELLING JAARVERSLAG / CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	75
4.1 VASTSTELLING JAARVERSLAG	75
4.2 CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	76
BIJLAGEN	81

Foto voorkant > Gemaal Schaphalsterzijl

De R.J. Cleveringsluizen, het spuisluizencomplex bij Lauwersoog

LEESWIJZER

Voor u ligt het Jaarverslag 2023 van Waterschap Noorderzijvest. Met deze rapportage leggen bestuur en organisatie verantwoording af aan het algemeen bestuur over de bereikte doelen en resultaten, de uitgevoerde acties en de daarvoor ingezette middelen. Het Jaarverslag 2023 heeft zowel een interne als een externe verantwoordingsfunctie.

De programma's

De indeling van het Jaarverslag 2023 sluit aan op het Jaarplan 2023 en past binnen de voorschriften van de Waterschapswet. Deze wet verplicht een programma indeling. De opgenomen programma's sluiten aan op de programma's van het Jaarplan 2023.

Inhoud van het jaarverslag

Het Jaarverslag 2023 bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Samenvatting.
2. Algemene thema- en programmaverantwoording.
3. Kerncijfers en verplichte paragrafen.
4. Jaarrekening 2023.
5. Vaststelling Jaarverslag 2023 en controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Het Reitdiep bij Schaphalsterzijl

DE WAARDE VAN WATER

Waterschap Noorderzijlvest kijkt met trots naar de resultaten van 2023. Het was een jaar waarbij de organisatie door de macro-economische ontwikkelingen en maatschappelijke context op de proef is gesteld. In deze lastige periode heeft de organisatie bewezen robuust en wendbaar te zijn. Er is veel in gang gezet om alle afspraken te kunnen realiseren. Soms lukte het zelfs om eerder dan gepland met de uitvoering van projecten te beginnen.

Het politieke landschap is veranderd na de provinciale en waterschapsverkiezingen van 15 maart. Voor Noorderzijlvest werd een nieuw algemeen bestuur gekozen en daarna een nieuw dagelijks bestuur gevormd. De formatie kostte tijd. Op 20 juni werd het coalitieakkoord gepresenteerd. De effecten van het coalitieakkoord zijn daarna verder verkend en uitgewerkt met een uitvoeringstoets en een uitvoeringsprogramma. Dat is in 2024 afgerond.

Intussen veranderde ook het landelijke politieke beeld. Na de val van het kabinet werden vervroegd Tweede Kamerverkiezingen gehouden. Het kabinet is al een poos demissionair. Belangrijke onderwerpen voor het waterschap zoals het stikstofdossier en de transitie van het landelijk gebied wachten op de koers van een nieuw kabinet. Het nieuwe belastingstelsel, belangrijk voor een eerlijke kostentoedeling, wordt naar verwachting in het voorjaar van 2024 in de Tweede Kamer behandeld.

De gevolgen van klimaatverandering waren in 2023 goed zichtbaar. Het is een bijzonder nat jaar geweest; onze mensen en onze machines moesten vanaf oktober tot in januari 2024 bijna volcontinu in bedrijf zijn om ruimte in de watergangen te houden voor de neerslag die nog ging vallen. Dankzij de enorme inspanning van vele medewerkers is het gelukt om de situatie beheersbaar te houden in ons werkgebied. Ook gedane investeringen in het robuuste watersysteem bewijzen hun waarde. Er zijn weliswaar her en der vormen van overlast ervaren; de veiligheid is niet in het geding geweest.

Coalitieakkoord: De waarde van water

Na de verkiezingen is er een coalitieakkoord op hoofdlijnen overeengekomen. Op basis daarvan werd het Jaarplan 2024 gemaakt en vastgesteld door het algemeen bestuur. Daarnaast is een uitvoeringstoets gedaan op de haalbaarheid in tijd, geld en capaciteit bij de ambities en uitgangspunten van het coalitieakkoord. Het proces is in een aantal stappen doorlopen met het algemeen bestuur. Dat heeft geleid tot keuzes in het uitvoeringsprogramma 'De waarde van water'.

Dit bijzondere en intensieve traject tussen juli en maart 2023 levert een waardevolle doorkijk voor de langere termijn. Het is eind maart 2024 afgerond met een besluit op het Uitvoeringsprogramma. Het programma biedt een belangrijk houvast voor de eerstkomende kaderbrief in de zomer van 2024. De effecten van de keuzes in het Uitvoeringsprogramma worden zichtbaar vanaf het Jaarplan 2025.

Positief financieel resultaat

Het waterschap sluit het jaar af met een positief resultaat van € 3,0 miljoen. De baten zijn in 2023 € 5,5 miljoen hoger dan begroot met name door hogere belastingopbrengsten (+ € 3,2 miljoen), een hogere bate als gevolg van de btw-afrekeningen over voorgaande jaren met de fiscus (+ € 0,6 miljoen)

en afrekeningen Gemeenschappelijke Regelingen (+ € 0,6 miljoen). De lasten zijn € 2,5 miljoen hoger dan begroot door hogere energiekosten en chemicaliën, voornamelijk door inflatie en de extra inzet van machines.

Er is extra aandacht besteed aan de omvang van de bestedingen en bijdragen van derden van de investeringen die zijn opgenomen in de begroting van 2023. Hierbij is er rekening gehouden met de realisatie van de achtergebleven bestedingen van de investeringen in het jaar 2022. Al deze investeringen worden ieder kwartaal opnieuw beoordeeld.

Hogere realisatiegraad

Over 2023 bedraagt de realisatiegraad van de bruto bestedingen 135% (2022: 84%). Dit heeft te maken met een goede voorbereiding waardoor de organisatie eerder kon starten met de realisatie van projecten dan gepland. Noorderzijvest heeft in 2023 bruto € 100,1 miljoen aan investeringen gedaan. Dat is fors meer dan we het jaar daarvoor deden (€ 42,6 miljoen). De bestuurlijke doelen op het gebied van 'veilig leven met water' worden eerder behaald.

Bestemming resultaat

Het positieve resultaat van € 3,0 miljoen wordt, na het besluit van het algemeen bestuur, toegevoegd aan de algemene reserves. Het resultaat is voor + € 3,2 miljoen toe te rekenen aan de taak watersysteembeheer en voor - € 0,2 miljoen aan de taak zuiveringsbeheer. Na de verwerking van dit resultaat is de stand van de algemene reserves € 19,3 miljoen. Het aandeel watersysteembeheer daarbinnen is € 14,2 miljoen en het aandeel zuiveringsbeheer telt op tot € 5,1 miljoen.

FINANCIËLE SAMENVATTING

SAMENVATTING 2023			
INKOMSTEN IN MILJOENEN		UITGAVEN IN MILJOEN	
WATERSYSTEEMBEHEER	53,7	VEILIG LEVEN MET WATER	11,2
ZUIVERINGSBEHEER	31,4	VOLDOENDE WATER	27,1
TOTAAL	85,1	GEZUIVERD WATER	19,8
INZET RESERVE	-	ORGANISATIE EN OMGEVING	24,0
TOTAAL	85,1	TOTAAL	82,1
		Resultaat 3,0	

Het positieve resultaat 2023 van € 3,0 miljoen ten opzichte van de begroting is in belangrijke mate het gevolg van:

Lasten: nadeel € 2,5 miljoen

- Een voordeel in de kapitaallasten van € 0,9 miljoen als gevolg van hogere rentebaten en lagere afschrijvingen.
- Een nadeel in de personeelslasten van € 0,6 miljoen door meer uitgaven voor personeel derden.
- Hogere lasten voor goederen en diensten € 2,6 miljoen door hogere energiekosten als gevolg van hoger verbruik dieselolie voor de gemalen, kosten elektriciteit en chemicaliën.
- Een hogere toevoeging aan de aan personeel gerelateerde voorziening € 0,2 miljoen.

Baten: voordeel € 5,5 miljoen

- Een hogere dividend bate van € 0,3 miljoen van de Nederlandse Waterschapsbank.
- Hogere baten Waterschapsbelasting € 3,2 miljoen.
- Hogere baten als gevolg van de btw-afrekeningen over voorgaande jaren met de fiscus (€ 0,6 miljoen) en afrekeningen Gemeenschappelijke Regelingen (€ 0,6 miljoen).
- Hogere overige baten + € 0,8 miljoen door hogere rente, personeelsbaten en ontvangen bijdragen van derden.

ANALYSE RESULTAAT

Resultaat 2023 (bedragen × € 1 miljoen)	T.o.v. begroting 2023	T.o.v. gewijzigde begroting 2023*
Lasten		
Kapitaallasten	0,9	0,9
Personeelslasten	-0,6	-0,6
Goederen en diensten	-2,6	-2,6
Toevoegingen aan voorzieningen	-0,2	-0,2
Totaal lasten	-2,5	-2,5
Baten		
Rentebaten	0,2	0,2
Dividend	0,3	0,3
Baten personeel	0,2	0,2
Opbrengst werken voor derden en eigendommen	1,5	1,5
Waterschapsbelasting	3,2	3,2
Bijdragen van derden	0,3	0,3
Totaal baten	5,5	5,5
Resultaat 2023	3,0	3,0

* In 2023 is door het algemeen bestuur geen gewijzigde begroting vastgesteld.

INVESTERINGSUITGAVEN

Programma (x € 1.000)		Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
1 - Veilig leven met water	Bestedingen	40.510	20.910	20.910	14.512
	Bijdragen derden	32.289	14.645	14.645	9.015
	Netto bestedingen	8.221	6.265	6.265	5.497
2 - Voldoende en gezond water	Bestedingen	33.141	28.408	28.408	21.439
	Bijdragen derden	7.963	6.640	6.640	5.302
	Netto bestedingen	25.178	21.768	21.768	16.137
3 - Gezuiverd water	Bestedingen	24.187	21.765	21.765	5.355
	Bijdragen derden	1.020	379	379	118
	Netto bestedingen	23.167	21.386	21.386	5.237
4 - Organisatie en omgeving	Bestedingen	2.220	3.297	3.297	1.307
	Bijdragen derden	0	0	0	148
	Netto bestedingen	2.220	3.297	3.297	1.159
Totaal	Bestedingen	100.058	74.380	74.380	42.614
	Bijdragen derden	41.272	21.664	21.664	14.583
	Netto bestedingen	58.786	52.716	52.716	28.031

In 2023 is € 100,1 miljoen besteed aan investeringsprojecten (out of pocket uitgaven). In 2022 bedroeg de omvang van de bruto bestedingen € 42,6 miljoen. De bestede uren door het eigen

personeel en de (bouw) rente blijven hier buiten beschouwing. In 2023 is ten opzichte van de begroting € 25,7 miljoen meer uitgegeven, wat resulteert in een realisatiegraad van 135%.

Onderstaand wordt per programma een korte samenvatting gegeven van de ontstane verschillen ten opzichte van de begroting.

Programma 1 - Veilig leven met water

De bruto bestedingen zijn € 19,6 miljoen hoger dan begroot. Dit betreft voornamelijk de projecten Lauwersmeerdijk + € 16,9 miljoen door werk naar voren te halen, het project Dubbele dijk erosie-onderzoek + € 2,0 miljoen en een hogere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma + € 0,5 miljoen.

Programma 2 - Voldoende en gezond water

De bruto bestedingen zijn € 4,7 miljoen hoger dan de begroting met name veroorzaakt door het project uitbreiding gemaal HD Louwes + € 4,7 miljoen waar werkzaamheden naar voren zijn gehaald.

Programma 3 - Gezuiverd water

De bruto bestedingen zijn € 2,4 miljoen hoger dan de begroting. De grootste afwijkingen zijn bij de projecten rwzi Westerkwartier + € 1,9 miljoen, onderzoek medicijnresten rwzi Garmerwolde + € 0,9 miljoen en Routekaart Groningen-Garmerwolde - € 0,5 miljoen.

Programma 4 - Organisatie en omgeving

De bruto bestedingen zijn € 1,1 miljoen lager dan de begroting met name veroorzaakt door het doorschuiven van investeringen rondom gebouwen en informatiebeveiliging.

BEGROTINGSRECHTMATIGHEID

Het budgetrecht is voorbehouden aan het algemeen bestuur. Het budgetrecht houdt in dat het dagelijks bestuur in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van het algemeen bestuur. Met de vaststelling van de begroting geeft het algemeen bestuur het dagelijks bestuur deze toestemming.

Bij de controle van de jaarrekening controleert de accountant, zoals in de Waterschapswet is vastgelegd, zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid van de financiële beheershandelingen. Bij de rechtmatigheidscontrole gaat het onder meer om de vraag of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten, lasten en balansposten die in de jaarrekening zijn opgenomen, tot stand gekomen zijn binnen de grenzen van het geautoriseerde begroting en de hierin opgenomen programma's. Op grond hiervan dient er in de jaarrekening een analyse plaats te vinden met betrekking tot de rechtmatigheid van eventuele overschrijdingen op de lasten van de programma's (begrotingsrechtmatigheid). De overschrijdingen kunnen namelijk in strijd zijn met het budgetrecht van het algemeen bestuur. Daarom verzoeken wij u deze overschrijdingen alsnog te autoriseren door middel van het vaststellen van de Jaarrekening 2023. Na instemming van het algemeen bestuur met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van 'overschrijdingen' en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring.

Wettelijk kader

In het kader van de Waterschapswet legt het algemeen bestuur, voorafgaand aan de accountantscontrole van de jaarrekening, in een controleprotocol vast wat de reikwijdte is van het interne rechtmatigheidsstraject en wat de rol van de accountant is ten aanzien van rechtmatigheid. Deze hoofdlijnen zijn, conform artikel 4 van de Controleverordening Waterschap Noorderzijvest, opgenomen in het Controleprotocol accountantscontrole Jaarrekening 2023.

Op grond van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Noorderzijvest informeert het dagelijks bestuur het algemeen bestuur door middel van tussentijdse rapportages over de voortgang van de beoogde resultaten alsmede de inzet van middelen. Dit is in 2023 ook gebeurd via de kwartaalrapportages.

In de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording is een zevental categorieën begrotingsoverschrijdingen onderscheiden. Deze categorieën staan in onderstaande tabel met een korte toelichting of het rechtmatig is of niet. De tabel is ook opgenomen in ons controleprotocol.

Tabel: begrotingsrechtmatigheid

Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende 'soorten' begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met het algemeen bestuur.		X
Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X **	
Budgetoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X **	
Budgetoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft het algemeen bestuur nog geen besluit genomen.		X
Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal het waterschap ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	X	X

Budgetoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen of totaal geautoriseerd budget) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren.		
- jaar van investeren		X
- afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X	

** Voor dit type begrotingsoverschrijdingen wordt door de commissie de suggestie gedaan om regels vast te leggen over de vraag of de accountant deze moet meewegen in zijn oordeel. Deze kostenoverschrijdingen zijn strikt formeel onrechtmatig. Er zijn echter verschillende situaties denkbaar waarbij de overschrijdingen binnen het door het algemeen bestuur uitgezette beleid zijn gebleven. Het is dan niet de bedoeling dat de accountant deze overschrijding betreft bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden gegeven.

Netto lasten

De beoordeling van begrotingsrechtmatigheid vindt plaats op basis van de netto lasten per programma. Gelet op de rapporteringstolerantie die is opgenomen in het Controleprotocol 2023 worden alleen afwijkingen groter dan € 75.450 toegelicht (op programmaniveau). Uit de toetsing van de rechtmatigheid blijkt dat er sprake is van een overschrijding in de netto lasten bij twee programma's. Voor programma 2 zijn de netto lasten € 579.000 nadeliger uitgekomen. Deze overschrijding is in de laatste maanden van 2023 ontstaan door een bijzonder natte periode waardoor extra inzet van machines nodig was. Programma 3 laat een overschrijding van € 643.000 zien voornamelijk als gevolg van inflatie van energiekosten en chemicaliën.

Het gaat hier om afwijkingen waarbij de uitgaven binnen het door het algemeen bestuur uitgezette beleid zijn gebleven. Begrotingsoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen en die (achteraf) geautoriseerd worden door het algemeen bestuur tellen niet mee in het oordeel van de accountant over de rechtmatigheid.

Netto Investeringen

Voor de netto investeringen blijkt uit de toetsing van de rechtmatigheid een overschrijding voor drie programma's. In 2023 zijn voor diverse projecten werkzaamheden naar voren gehaald waardoor de netto investeringen hoger uit zijn gekomen dan begroot. De overschrijdingen in de netto investeringen betreffen met name de projecten Lauwersmeerdijk + € 1,9 miljoen (programma 1), uitbreiding gemaal HD Louwes + € 5,5 miljoen (programma 2) en rwzi Westerkwartier + € 1,9 (programma 3). Voor alle overschrijdingen in 2023 geldt dat deze binnen het door het algemeen bestuur vastgestelde krediet passen, dan wel passend zijn binnen het financieel beleid van Noorderzijvest.

Conclusie

Uit bovenstaande blijkt dat de overschrijdingen van de netto lasten en investeringen passend zijn binnen door het algemeen bestuur uitgezette beleid en dus niet meetellen in het oordeel van de accountant in zijn oordeel voor de rechtmatigheid.

Vismonitoring in de watergebieden voor een goede vismigratie

1. PROGRAMMA'S 2023

PROGRAMMA 1 - VEILIG LEVEN MET WATER

Algemeen

Het beschikbaar stellen van uitvoeringskredieten voor de versterkingsopgave Lauwersmeerdijk - Vierhuizergat en Nieuwe Waterwerken Zoutkamp markeert de start van het jaar 2023. Dit zijn twee majeure projecten voor het waterschap. Ze dragen bij aan de doelstellingen voor respectievelijk primaire waterveiligheid en regionale waterveiligheid. Juist door gebiedsgericht werken en integraal denken krijgen de projecten veel draagvlak en waardering. De nominaties van beide projecten voor de WoW (Weg ontmoet Weg, Water ontmoet Water) samenwerkingsprijs bevestigt dit. Samenwerking als sleutel tot succes voor de grote opgaves die op ons afkomen geldt ook voor de twee grote landelijke programma's HWBP en PAGW; een brede kustzone gaat niet alleen over veiligheid. De uitkomsten van het afgelopen jaar gestarte initiatief van de twee programma's om elkaar te versterken, zijn gepresenteerd op het Deltacongres in Groningen; een thuiswedstrijd waar het waterschap met zijn projecten en in de verschillende excursies goed zichtbaar was, onder meer naar het Lauwersmeer.

Namens de regiopartners van het gebiedsproces Lauwersmeer hebben we afgelopen jaar middelen aangevraagd vanuit PAGW voor het herstellen van een zoet-zout verbinding. Het geeft een extra impuls aan het vergroten van de biodiversiteit, maar waarbij juist ook de randvoorwaarden voor veiligheid en zoetwater op termijn zijn meegegeven.

Voorafgaand aan het Deltacongres was er afgelopen jaar nog een andere belangrijke mijlpaal; de oplevering van de nieuwe klimaatscenario's 2023 door het KNMI. De gepresenteerde stijging van de zeespiegel en de toename van de neerslag zijn belangrijke drivers voor programma 1. Het hoogwater rond de kerst van afgelopen jaar versterkte de bewustwording hierover, landelijk maar ook bij ons; met meerdere coupure sluitingen, dijkbewaking en vanaf oktober non-stop ploegendiensten op de grote gemalen. Al was de situatie bij ons beheersbaar, het besef is er dat we waakzaam moeten zijn naar de toekomst. Ook afgelopen jaar kenmerkt programma 1 zich daarom door inspanningen die bijdragen om de bekende opgaves op te lossen. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op het in beeld brengen van nieuwe opgaves en het bepalen van oplossingsrichtingen gebaseerd op nieuwe informatie zoals de KNMI klimaatscenario's 2023.

PRIMAIRE WATERVEILIGHEID

Begin dit jaar is het uitvoeringskrediet voor de versterkingsopgave Lauwersmeerdijk - Vierhuizergat beschikbaar gesteld door het algemeen bestuur. Op 5 april 2023 is de start van de dijkversterking gevierd met omgeving, bestuurders en ondernemers. Naast voortvarend te werken aan de huidige opgave, bereidden we ons vorig jaar ook al voor op de toekomstige opgave. Dat gebeurde door mee te draaien in de onderzoeksprogramma's zoals Kennis Programma Zeespiegelstijging en te werken aan nieuwe concepten als 'meegroeidijk' en 'Dubbele Dijk'. We startten eveneens geleidelijk de nieuwe Landelijke Beoordelingsronde (LBO2) op. Dat richtte zich vorig jaar vooral op het correct verwerken van de gegevens afkomstig uit de vorige ronde. Parallel aan onze inspanningen speelde

de landelijke discussie over hoe de toekomstige opgave aan dijkversterking te kunnen blijven financieren naar aanleiding van de nieuwe scenario's over zeespiegelstijging. Al met al gebeurde er ook vorig jaar veel met betrekking tot kustveiligheid; bij ons, in de regio en landelijk. Om daarin ons zelf enig houvast te geven, zijn we gestart met het opstellen van het spoorboek Brede Kustzone. We kijken daarvoor ver in de toekomst en redeneren terug naar wat we nu en morgen al moeten doen.

Wat hebben we bereikt in 2023?

- Eerder dan verwacht zijn we vanaf april 2023 gestart met de realisatie van het voorkeursalternatief voor de dijkverbetering Lauwersmeerdijk. De geplande werkzaamheden zijn conform planning uitgevoerd.
- Naast de versterkingsopgave, start in principe ook de realisatie van de verschillende koppelkansen, drie ecologische koppelprojecten en het koppelproject van de tweede toegangsweg naar de haven van Lauwersoog. Met name de raming voor het Definitief Ontwerp voor de koppelkans 'overgangsgebied Marnewaard' viel hoger uit dan het beschikbare subsidiebedrag. Om die reden hebben we de tijd genomen om de aannemer een aangepast ontwerp hiervoor te maken. Afronding staat gepland voor kwartaal 1 2024.
- De veiligheidsrapportage zorgplicht primaire waterkeringen 2023 is op 23 mei vastgesteld door het dagelijks bestuur en in juli informerend voorgelegd aan het algemeen bestuur.
- In 2023 is gestart met een pilot om gegevens voor het beoordelen van primaire keringen te borgen. Dat doen we over een lengte van 2 kilometer (op het tussenliggende traject van in totaal 46 kilometer tussen Lauwersmeerdijk en Eemshaven - Delfzijl). Met de pilot willen we achterhalen welke data nog ontbreken. Zo bereiken we uniforme opslag van gegevens van onze zeedijken.
- Slechts 90 meter van de kering in Delfzijl voldoet niet aan de ondergrens c.q. de minimale vereisten en zal t.z.t. worden geprogrammeerd. De rest van de nog niet aangepakte kering langs de Waddenzee hoeft pas te worden versterkt in de verdere toekomst, ná 2035.
- Het project Meerjarige Veldmetingen Eems-Dollard is gestart in 2018 en bevat een meetperiode van tenminste 12 jaar. Het stormseizoen 2022 - 2023 heeft vanwege (on)gunstige weersomstandigheden geen data opgeleverd. De storm Pia in december j.l weer wel.
- Het onderzoek naar de erodeerbaarheid van klei is gestart en loopt door in 2024. Voor dit project zijn we genomineerd voor de Winnovatieprijs 2023 (Winnovatie is hét innovatie- en samenwerkingsplatform voor de watersector). We zijn geëindigd bij de beste 3 in de categorie Dijken van de toekomst.
- We hebben verder uitvoering gegeven aan activiteiten binnen het 'Uitvoeringsprogramma strategie waterveiligheid'; project Meegroeidijk; oriëntatie op een brede kustbeschermingszone; HWBP-innovatieproject Natuur en Dijken.
- De aan te brengen getijdenduiker in de Lauwersmeerdijk en die ter plaatse van de Dubbele Dijk vertonen veel gelijkenis. Er is voor gekozen om eerst het sluitingsprotocol op te stellen voor de getijdenduiker Lauwersmeerdijk omdat dit minder complex is. Dit zal vervolgens dienen als basis voor het veiligheidsprotocol voor de getijdenduiker Dubbele Dijk.

REGIONALE WATERVEILIGHEID (REGIONALE KERINGEN)

Voor regionale waterveiligheid hebben we te maken met opgaves uit toetsrondes uit het verleden. Als onderdeel van de 1e toetsronde (2011 - 2017) werkten we afgelopen jaar ook onverkort door aan de realisatie van de Droge Voeten 2050 maatregelen. Een mooie mijlpaal is

het besluit van Gedeputeerde Staten van Drenthe: op 7 november 2023 stelde de Gedeputeerde Staten het voorkeursalternatief voor de 'optimalisatie Onlanden' vast. Na een zorgvuldig uitgevoerd participatieproces, maakt dit de weg vrij om het voorkeursalternatief verder uit te werken. Een andere mijlpaal is de afronding van de versterkingsopgave langs het Eemskanaal. Na een lang lopend proces met de aannemer en Rijkswaterstaat voor een deel van het traject, is daarmee vorig jaar de versterkingsopgave van de regionale keringen voortkomend uit de 1e toetsronde inhoudelijk afgerond. De versterkingsopgave die de gemeente Groningen oppakt met haar ruimtelijke opgaves in de stad kent echter vertraging.

Daarnaast zijn we gestart met het oplossen van de knelpunten vanuit de 2e toetsronde (2017 - 2023). Dit hebben we in eerste instantie gedaan, door waar mogelijk de combinaties te zoeken met ons reguliere werk en financiering te vinden vanuit onze exploitatie. De aanwezigheid van het totaal aantal bevers is in ons beheergebied afgelopen jaar relatief beperkt. De geleidelijke toename maakt wel dat we steeds meer aandacht hebben voor de impact van bevers op onze kering. Dit speelde afgelopen jaar langs de Hoornsedijk.

Het oorspronkelijke beleidskader voor wateroverlast uit 2008 is geactualiseerd in samenwerking met Waterschap Hunze en Aa's en de provincies Groningen en Drenthe. Met 'water en bodem sturend' als belangrijk gedachtegoed, geeft het richting voor komende toetsronde: we werken geleidelijk toe van functienormen naar gebiedsnormen. Zo ontwikkelen we een beleidsmatige bouwsteen voor komende toetsrondes voor de regionale keringen en wateroverlast. We hebben daarvoor een plan van aanpak gemaakt.

Activiteiten in 2023

- Op het traject Groevesluis Noord - Woldbrug hebben we het afgelopen jaar de resterende opgave op dit traject gerealiseerd. Het betreft het ophogen van damwanden over een lengte van 500 meter. De werkzaamheden zijn door de aannemer eind 2023 opgeleverd.
- In 2023 zetten we de nodige grondverwerving voor het project 'waterbergingsgebied Dwarsdiep' voort. Dit kost tijd in het proces dat we moeten doorlopen met de omgeving. Tegelijkertijd is het concept-peilbesluit opgesteld, welke begin volgend jaar ter inzage wordt gelegd. Ook is de aanbesteding voor ingenieursdiensten voor de voorbereiding van het project 'waterbergingsgebied Dwarsdiep' gestart. De verwachting is dat de voorbereidingsfase in kwartaal 2 2024 zal starten.
- In oktober 2023 is de voorkeursvariant voor de 'Optimalisatie Onlanden' vastgesteld. De inloopbijeenkomst die in december 2023 is georganiseerd werd goed bezocht en heeft veel positieve reacties opgeleverd. Tijdens de inloopbijeenkomst is nadere toelichting gegeven op de voorkeursvariant. Het jaar 2023 gebruikten we deels om de M.E.R.-procedure te doorlopen. Ook is de aanbesteding voor ingenieursdiensten voor de planuitwerkingsfase van 'Optimalisatie Onlanden' voorbereid. De aanbesteding start in het begin van het nieuwe jaar. Na de planuitwerkingsfase kunnen we aansluitend de realisatiefase opstarten.
- De implementatie van de Droge-Voeten-2050-maatregel 'maalstop', waarbij poldergemalen op afstand aangestuurd kunnen worden is in 2023 grotendeels afgerond.
- In 2023 is gestart met bouwwerkzaamheden tbv de Nieuwe Waterwerken Zoutkamp; de aanleg van de bouwkuip en de fundering voor het nieuwe gemaal. Begin 2024 jaar starten we de bouw van het nieuwe gemaal. Tegelijkertijd wordt het uitvoeringsontwerp voor de naastliggende sluis en de nieuwe oeverbescherming langs het Hunsingokanaal opgesteld. In samenwerking met de provincie Groningen en de gemeente Het Hogeland realiseren we koppelkansen.

- In de komende jaren voeren wij het muskusrattenbeheer uit, zoals bestuurlijk is afgesproken in de landelijke strategie ‘bestrijden tot aan de landgrens’. Het instemmen met het advies ‘Solidariteitsfinanciering’ in de Ledenvergadering van de Unie heeft plaats gevonden en geeft financiële consequenties voor Noorderzijvest.
- Een deel van de 2e toetsronde regionale keringen wordt gecombineerd met (gepland) onderhoudsbaggerwerk. Het vrijkomende baggerslib wordt na indroging gebruikt om de keringen mee op te hogen. Deze combinatie wordt alleen toegepast bij ‘zachte’ keringen, dus keringen zonder verharding. Overigens worden ook keringen zonder hoogte opgave opgehoogd wanneer daar gebaggerd wordt. Momenteel worden o.a. de keringen langs de Enumatilster Matsloot, de Zuidwending, de Oude Wijmers, Vismaar en Westerwijtwerdermaar op deze wijze aangepakt.
- We werkten verder aan het besluitvormingsprotocol voor de inzet van de waterbergingsgebieden. Dit ter voorbereiding op een hoogwater situatie waarin de waterveiligheid in het geding komt. Het protocol maakt onderdeel uit van de aanpak van calamiteiten.
- De verkenningsfase voor de renovatie- en electrificatieopgave van gemaal De Drie Delfzijen is doorlopen. De planuitwerking is afgerond. We kunnen in 2024 starten met de renovatie en electrificatie van gemaal De Drie Delzijen.
- We gaven vervolg aan het grootschalig onderhoud van de Cleveringsluizen.

Exploitatie 2023 Programma 1

Programma 1 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Verschil met begroting
Veilig leven met water				
Personeelskosten	3.916	4.047	4.047	131
Goederen en diensten	952	1.132	1.132	180
Kapitaallasten	6.776	6.834	6.834	58
Totaal lasten	11.644	12.014	12.014	369
Totaal baten	490	533	533	-43
Netto lasten	11.154	11.480	11.480	326

Rechtmatigheid

In het kader van de toetsing op rechtmatigheid wordt primair gekeken naar de onderschrijding of overschrijding op de nettolasten. Een eventuele overschrijding op de totale lasten mag worden gecompenseerd door een hogere bate (omzet). Ten opzichte van de begroting laten de lasten een onderschrijding zien van € 369.000. De baten laten een onderschrijding zien van € 43.000 en de nettolasten komen daarmee € 326.000 voordeliger uit.

Netto lasten

De netto lasten komen lager uit ten opzichte van de begroting. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere personeelskosten en minder uitgaven voor goederen en diensten, doordat we minder onderhoudskosten hebben gehad dan in de begroting voor dit programma was opgenomen. De baten komen lager uit dan de begroting doordat er minder gedeclareerde uren zijn ingezet voor de primaire keringen.

Investerings 2023 Programma 1

Programma 1 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Verschil met begroting
Veilig leven met water				
Bestedingen	40.510	20.910	20.910	19.600
Bijdragen derden	32.289	14.645	14.645	17.644
Netto bestedingen	8.221	6.265	6.265	1.956

De bruto bestedingen zijn € 19,6 miljoen hoger dan begroot. Dit betreft voornamelijk de projecten Lauwersmeerdijk + € 16,9 miljoen door werk naar voren te halen, het project Dubbele Dijk erosie-onderzoek + € 2,0 miljoen en een hogere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma + € 0,5 miljoen.

PROGRAMMA 2 - VOLDOENDE EN GEZOND WATER

Algemeen

In het Jaarplan 2023 zijn voor het programma drie hoofdthema's benoemd:

- Zoetwaterstrategie.
- Kaderrichtlijn Water.
- Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Het NPLG heeft geleid tot veel beweging en kent nog beperkte voortgang. Waar het NPLG bedoeld was als versnelling voor de landelijke stikstofproblematiek en Kaderrichtlijn Water, is dat vooralsnog niet gelukt. Toch heeft het voor het waterschap wel het één en ander opgeleverd. Om te beginnen is 'water en bodem sturend' als principe in de ruimtelijke ontwikkelingen in Groningen en Drenthe omarmd. Dit verandert ook de rol en positie van het waterschap. Onze kennis en inbreng is onmisbaar geworden in de gebiedsprocessen van de provincies. Dit is een mooie ontwikkeling en geeft tegelijkertijd druk op onze capaciteit. Met name de provincie Groningen heeft onze klimaatopgaven geadopteerd en heeft grote interesse op onze zoetwaterstrategie. Zoetwaterbeschikbaarheid, verzilting, verdroging en natuurlijk de Kaderrichtlijn Water zijn centrale thema's geworden in het gebiedsprogramma. In Drenthe leidde het NPLG ook tot een intensievere samenwerking met de andere Drentse waterschappen. Zo is het NPLG een brug naar het naburige stroomgebied Rijn-Oost geworden. Wat het NPLG voor de toekomst gaat betekenen is nog ongewis. Duidelijk is wel dat het onze opgaves vanuit voldoende en gezond water blijvend naar de voorgrond heeft gebracht.

De Kaderrichtlijn Water is door het jaar heen een veelbesproken thema geweest. Vanuit zorg over de snel naderende deadline van 2027 heeft de Minister van I&W een Kaderrichtlijn Water-Impuls Programma gepresenteerd. Ook wij zijn begonnen met de voorbereiding van de landelijke Kaderrichtlijn Water-tussenevaluatie in 2024. Omdat dit een belangrijk ijkmoment is op weg naar de verantwoording in 2027 hebben we stevig ingezet op borging dat onze gebiedskennis leidend is voor deze tussenevaluatie. Zo voorkomen we dat geaggregeerde analyses uit Den Haag het beeld bepalen. Een voorbeeld van deze gebiedskennis is de Nutriëntenbronanalyse die we hebben laten opstellen. Hierdoor hebben we goed zicht op de bronnen van nutriënten en op het handelingsperspectief dat we hebben. Het afgelopen jaar is ook duidelijk geworden dat niet alleen de Europese Commissie en het Rijk de voortgang van de verbeterde waterkwaliteit volgen. Ook particuliere partijen zoals MOB spreken ons aan op de verbetering en handhaving van de waterkwaliteit. Dit heeft ertoe geleid dat we meer nog dan voorheen ook de juridische kant van de Kaderrichtlijn Water in beeld hebben gekregen en focus leggen op de VTH-taken.

VOLDOENDE WATER IN ELK SEIZOEN

We startten het proces om te komen tot een Zoetwaterstrategie. De eerste stap is gezet met de selectie van een kennispartner die samen met ons gaat zorgen voor een stevig fundament voor deze strategie. Dit fundament bestaat uit watersysteeminformatie en kentallen. Vervolgens kunnen we scenario's ontwikkelen en vervolgonderzoeken definiëren om te komen tot visie en strategie op zoetwater en verzilting. De oplevering van dit fundament verwachten we eind 2024. We hebben er bewust voor gekozen ons niet te laten opjagen door de kruisende tijdpaden van de provincies vanuit het NPLG en de daarbij horende gebiedsprocessen, omdat we zelf regie willen houden op dit fundamentele vraagstuk voor het watersysteembeheer van de toekomst.

Zorg over zoetwaterbeschikbaarheid is een terugkerend thema gebleken in alle NPLG gebiedsprocessen. Ook in de gebiedsaanpak Kop van Drenthe is water vasthouden hét centrale thema. We zagen het afgelopen jaar dan ook dat in ons hele beheergebied initiatieven ontstonden om meer water vast te houden. De start van het Interregionaal programma Blue Transition - om vanuit de praktijk te leren hoe grondeigenaren zelf maatregelen kunnen nemen om meer water vast te houden op hun eigen percelen en sloten - past hier uitstekend bij. In Drenthe is de eerste pilot gestart. De bedoeling is om in 2024 ook in Groningen een pilot te starten.

Tegelijkertijd heeft het afgelopen jaar wederom laten zien dat het niet alleen gaat om de beschikbaarheid van water. De kletsnatte herfst heeft ook het belang van genoeg afvoercapaciteit nog eens onderstreept.

Activiteiten 2023

- We hebben een meerjarige aanpak gemaakt om te komen tot een zoetwaterstrategie. De eerste fase is aanbesteed en leidt tot een feitenbasis. Dit wordt de grondslag voor scenario's en vervolgonderzoeken om te komen tot visie en strategie op zoetwater en verzilting.
- Blue Transition: Voor dit interregionale onderzoek is samenwerking gezocht met boeren in Veenhuizen en Zeijen. De maatregelen om water vast te houden in en rondom landbouwpercelen zijn opgehaald en uitgewerkt. In 2024 starten we met de realisatie van de maatregelen en monitoring.
- De uitwerking van de veenweidestrategie met provincies is in een rustigere periode terecht gekomen. Voornamelijk door de zoektocht of en hoe deze problematiek in de NPLG opgenomen wordt.
- We zijn verder gegaan met de uitwerking van verzilting in peilbesluit Spijksterpompen.
- We zetten het project FreshemNL door. Met nieuwe technieken wordt de ondergrond driedimensionaal in beeld gebracht. Langs de kust levert dit informatie op over het voorkomen van zout water in de ondergrond. In Drenthe geeft dit inzicht in het voorkomen van kleipakketten en zoetwatervoorraden. Dit project is een samenwerking tussen zeven provincies, zeven waterschappen, vijf waterleidingmaatschappijen en twee kennisinstituten.
- Het baggerprogramma is verder uitgevoerd. Binnen het baggerprogramma wordt onderhoudsbaggerwerk uitgevoerd in zowel landelijk als in stedelijk gebied. Het baggerprogramma loopt ook volgend jaar door.
- Het waterschap heeft onderhoudsplicht voor circa 200 km oeververdedigingen. In 2023 is circa 4 km aan oeververdediging vervangen. Binnen het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MJOP) Oeververdedigingen wordt de aankomende 4 jaar 28 km aan oeververdedigingen vervangen.
- Als onderdeel van assemanagement hebben we het onderhoud van installaties projectmatig

opgepakt en is veiligheid een nadrukkelijk onderdeel daarvan.

- We werkten verder aan het uitvoeringsprogramma peilbesluiten (peilbesluiten in bodemdalingsgebieden).
- In mei 2021 is gestart met een pilot actualisatie onderhoudslegger. Daarmee is een werkproces ontwikkeld voor de actualisatie en vastlegging van de basisgegevens van de oeververdedigingswerken. Het pilotgebied was het Damsterdiep in de gemeente Eemsdelta met een totale lengte van 35 km oeververdedigingswerken (6% van het totale areaal oeververdedigingswerken in het werkgebied van Noorderzijvest). In 2023 is deze pilot afgerond en geëvalueerd en wordt de rest van het beheergebied op deze manier de aankomende jaren in kaart gebracht en de legger geactualiseerd. Dit is naar verwachting in 2026 afgerond.
- Er is een aantal varianten voor de toekomst van werkplaatsen Leek en Onderdendam verkend. Door middel van het opstellen van afwegingscriteria is er 1 variant als beste naar voren gekomen: werkplaatsen Leek en Onderdendam behouden, uitvoeren van groot onderhoud op beide locaties en optimalisatie van werkprocessen. In 2024 zal de verdere voorbereiding plaatsvinden en de aanbesteding worden opgestart. Uitvoering vindt vanaf 2025 gefaseerd plaats. Eerst zal de werkplaats Onderdendam worden aangepakt en vervolgens Leek.
- Er zijn verschillende energiescans uitgevoerd van onze gebouwen. Dit heeft geleid tot een verlaging van het energieverbruik in bijvoorbeeld de werkplaatsen, dijkmagazijnen en gemalen. Door medewerkers te betrekken bij de energiescans en te laten zien wat de mogelijkheden zijn om kosten te verlagen, wordt de bewustwording vergroot.

WATERKWALITEIT

Schoon en gezond water

In de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water-maatregelen kunnen we vaststellen dat in het afgelopen jaar flinke stappen zijn gezet in de lopende gebiedsprocessen. De investeringen die we hebben gedaan in de relatie met de actoren in het gebied beginnen hun vruchten af te werpen. Een mooi voorbeeld is het Paterswoldsemeer, waar de oplevering van het ijzerzandfilter zorgt voor nutriënten- armer aanvoerwater. We zijn begonnen de laatste inrichtingsmaatregelen uit te voeren. Ook in het Zuidelijk Westerkwartier zijn we na een intensieve voorbereiding toe aan de uitvoering.

In het Lauwersmeergebied heeft het gebiedsproces gezorgd voor draagvlak om aan de slag te gaan met de zoet-zout overgang. De manier waarop hier waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, waterveiligheid HWBP, PAGW en opgaves van de gemeente het Hogeland aan elkaar verbonden zijn, is om trots op te zijn.

De gebiedsaanpak Kop van Drenthe heeft het afgelopen jaar de eerste fase doorlopen, wat heeft geresulteerd in een integraal beeld van de opgaves in het gebied vanuit natuur, waterkwaliteit, waterkwantiteit, landbouw en ruimte. Onze aanpak hier heeft inmiddels landelijk lof geoogst als voorbeeld hoe 'water en bodem sturend' in de praktijk kan worden gebracht.

Activiteiten 2023

- We nemen deel aan de gebiedsprocessen die de provincies Groningen en Drenthe organiseren voor het NPLG. Onze inzet is erop gericht zowel onze kennis als onze opgaven in te brengen. Dit krijgt komend jaar vervolg.
- Omdat we de Kaderrichtlijn Water-tussenevaluatie in 2024 zien als een belangrijk ijkmoment

op weg naar de deadline voor de Kaderrichtlijn Water (2027) hebben we stevig ingezet op borging van onze gebiedskennis als regionale waterbeheerder. Die moet leidend zijn voor deze tussenevaluatie. Daarmee voorkomen we dat samengevoegde ‘gemiddelde’ analyses vanuit Den Haag het beeld bepalen.

- In het kader van de Kop van Drenthe is een watersysteemanalyse gemaakt. Deze wordt ook gebruikt wordt ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water.
- Gebiedsproces Lauwersmeer: In 2023 hebben we in samenspraak met het gebied het meetnet voor zout verder ontworpen. Begin 2024 wordt het plan hiervoor opgeleverd, waarna uitvoering voorbereid kan worden.
- Gebiedsproces Paterswoldsemeer: de bestekvoorbereiding voor de maatregelen in en rond het Paterswoldsemeer is afgerond en de aanbesteding voor de uitvoering van het project is gestart. De meeste vergunningen voor het realiseren van het project zijn inmiddels verkregen. Het verkrijgen van de omgevingsvergunning voor de maatregelen in de Leijenloop loopt nog.
- Zuidelijk Westerkwartier: het project Zuidelijk Westerkwartier is in afronding. Het waterschap legt afspraken met betrekking tot het eigendom, beheer en onderhoud van de polder ‘De Drie Polders’, ‘De Dijken Bakkerom’ en de ‘Fanerpolder’ vast met de provincie. In 2023 is het nieuwe gemaal Fanerpolder opgeleverd. Kleine deelprojecten in de Nationaal Bestuursakkoord Water polders zijn in 2023 nog in uitvoering en worden volgend jaar afgerond.
- Gebiedsgerichte aanpak Kop van Drenthe: De aanpak voor dit gebied is in februari 2023 bestuurlijk vastgesteld. Fase 1, de verkenningsfase, is doorlopen. Er zijn vier onderzoeken uitgevoerd en opgeleverd. De resultaten van deze onderzoeken zijn input voor de scenario-uitwerking en visievorming.
- We hebben het DAW-project Weide&Water afgerond en kijken gezamenlijk naar een vervolg om in te zetten op een gezonde bodem. Er zijn nieuwe initiatieven opgestart zoals de uitwerking van een regeling voor co-financiering van was- en spoelplaatsen in Groningen en de inzet van het bedrijfsbodempwaterplan als middel om de bijdrage van de landbouw aan het verbeteren van de waterkwaliteit te concretiseren.
- De vispassage bij gemaal Sichterman is bijna gereed. De aanpak van verschillende vismigratieknelpunten bevindt zich in de planvormingsfase. De samenwerking in Vissen voor Verbinding is gecontinueerd.
- De richtlijn Europese Lozingseisen Stedelijk Afvalwater wordt in 2024 vastgesteld. Via een landelijk traject onder de leiding van Unie van Waterschappen wordt de komende 3 jaar de opgave voor Nederland als geheel bepaald. Uit dat traject volgt de deelopgave en de nadere uitwerking voor ons waterschap.

RUIMETELIJKE KWALITEIT

We zijn trots op het landschap in ons werkgebied en op de rol die het water daar in al zijn verschijningsvormen in speelt: het gaat niet alleen om het water zelf: ook bruggen, kades, gemalen en historische waterstaatkundige bouwwerken dragen daaraan bij. En ook door het beleven van water te stimuleren door recreatie mogelijk te maken, vaarwegen op orde te houden en de ruimtelijke kwaliteit te versterken met onze projecten.

Activiteiten in 2023

- Er is nog geen invulling gegeven aan het opstellen van kaders voor ruimtelijke kwaliteit. Dat komt door capaciteitsgebrek.

- We startten aan de uitwerking van beleid op vaarwegen. Dit loopt door in 2024.
- Het bruggenprogramma omvat de aanpak van circa 17 bruggen in de periode van 2019 tot 2023. Begin 2023 waren 12 van de 17 bruggen nagenoeg gereed. De vijf overgebleven bruggen zijn in 2023 voorbereid. Na de bouwvak van 2023 is gestart met de uitvoering ervan. De uitvoering loopt door tot in 2024.
- We zijn gestart met de voorbereidingen voor het vervangen van het dak van gemaal De Waterwolf.

Exploitatie 2023 Programma 2

Programma 2 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Voldoende en gezond water				
Personeelskosten	9.467	9.651	9.651	184
Goederen en diensten	12.868	10.977	10.977	-1.891
Kapitaallasten	8.432	8.987	8.987	555
Totaal lasten	30.767	29.615	29.615	-1.152
Totaal baten	3.650	3.077	3.077	573
Netto lasten	27.117	26.538	26.538	-579

Rechtmatigheid

In het kader van de toetsing op rechtmatigheid wordt primair gekeken naar de overschrijding op de nettolasten. Een eventuele overschrijding op de totale lasten mag worden gecompenseerd door een hogere bate (omzet). Ten opzichte van de begroting laten de lasten een overschrijding zien van € 1.152.000. De baten vallen voordelig uit met € 573.000. De netto lasten komen € 579.000 nadeliger uit.

Netto lasten

De netto lasten komen hoger uit dan de begroting. Dit wordt veroorzaakt door hogere energiekosten + € 1,3 miljoen onder andere door inflatie, extra verbruik van dieselolie voor de gemalen en hogere aankoop onderhoudsmaterialen + € 0,7 miljoen.

Investeringen 2023 Programma 2

Programma 2 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Voldoende en gezond water				
Bestedingen	33.141	28.408	28.408	4.733
Bijdragen derden	7.963	6.640	6.640	1.323
Netto bestedingen	25.179	21.768	21.768	3.410

De bruto bestedingen zijn € 4,7 miljoen hoger dan de begroting onder andere veroorzaakt door het project uitbreiding gemaal HD Louwes + € 4,7 miljoen.

PROGRAMMA 3 - GEZUIVERD WATER

Algemeen

In het programma Gezuiverd water werken we aan een duurzame wereld door samen met onze partners te streven naar een duurzame, efficiënte en betaalbare waterketen. Onze rioolwater-zuiveringsinstallaties worden duurzamer en dragen bij aan een natuurlijker watersysteem. Daarnaast bereiden we ons voor op 'opkomende' schadelijke stoffen voor zowel de volksgezondheid als het milieu. Deze koers is uitgewerkt in onze BOVi en in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Deze resultaten zijn uitgewerkt in de thema's inzameling en transport, waterzuivering en slibverwerking.

In de afgelopen jaren zijn we ons bewuster geworden van de impact die tijdelijke of meer permanente ontwrichtingen hebben op onze leefomgeving. De coronapandemie en economische schommelingen zijn van tijdelijke aard, terwijl andere, zoals klimaatverandering, permanent zijn. Dit vergroot de urgentie om anders na te denken over de ruimtelijke invulling van onze omgeving en hoe we hier gezamenlijk aan werken. Er ontstaat een ruimtelijke puzzel waarbij het Rijk (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) de ruimtelijke samenhang opnieuw agendeert. De provincies werken op een tussenliggend schaalniveau in opdracht van de minister van VRO aan de 'ruimtelijke puzzel' van opgaven die op hun grondgebied spelen. Van gemeenten wordt verwacht dat zij vaker de regie nemen over integrale gebiedsontwikkelingen. Hierbij moeten uiteenlopende uitdagingen zoals water, bodem, energie, mobiliteit, wonen, gezondheid, groen en biodiversiteit samenhangend worden uitgevoerd. Door de urgentie is er een breed gevoelde behoefte ontstaan aan niet alleen visie en richting, maar ook aan keuzes en uitvoering.

De routekaarttrajecten voor onze zuiveringskringen hebben tot doel om de strategische keuzes die op korte termijn gemaakt moeten worden in samenhang te brengen met de regionale ambities en ontwikkelingen in ons beheergebied. Deze werkwijze is nieuw voor ons en voor onze ketenpartners en vormt een ontwikkeltraject waar we samen aan werken. Afgelopen jaar hebben we onze aandacht gericht op het onder de aandacht brengen hiervan bij onze ketenpartners. Dit heeft opgeleverd dat er voor de zuiveringskring Groningen (rwzi Garmerwolde) de trends en ontwikkelingen in beeld zijn gebracht en er is gestart met het opstellen van een plan van aanpak voor de scenarioplanning. Het doel van de scenarioplanning is te komen tot strategische richtinggevende kaders. Met de gemeenten Het Hogeland en Westerkwartier hebben we een plan van aanpak gemaakt om de trends en ontwikkelingen in beeld te brengen. In 2024 wordt er gestart met de uitvoering.

Een hele belangrijke ontwikkeling die sinds 2023 op ons af komt, is de herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Het eerste inzicht is dat onze rioolwaterzuiveringen schoner water moeten gaan leveren. Minder stikstof en fosfaat en ook microverontreinigingen als medicijnresten moeten op termijn worden verwijderd uit het afvalwater. De implicaties voor Nederland en specifiek voor ons waterschap en onze ketenpartners worden vanaf 2024 verder uitgewerkt.

Naast het actief inspelen op strategische ontwikkelingen werken we dagelijks aan onze kerntaak: het zuiveren van stedelijk afvalwater. Onze rioolwaterzuiveringen zijn ontworpen om het stedelijk afvalwater in ons beheergebied te zuiveren. Jaarlijks rapporteren we hiervan de prestaties. We hebben een totale zuiveringsprestatie van 84% geleverd, 79% van de aangevoerde hoeveelheid stikstof is verwijderd en 86% van de aangevoerde hoeveelheid fosfaat. Voor beide stoffen geldt een verwijderingsrendement van 75% als norm. Met een nalevingpercentage van 97,2% is nagenoeg volledig aan alle lozingsvergunningen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties voldaan. Deze liggen in lijn met het voorgaande jaar.

Activiteiten 2023

- We hebben de samenwerking in de waterketen Groningen en Noord-Drenthe voortgezet. Omdat de samenwerkingsafspraken per 2025 aflopen, is gestart met de verkenning hoe de samenwerking er per 2025 uit moet zien.
- Fase 1 van de routekaart Garmerwolde is afgerond. Dit heeft met partners gedeelde informatie opgeleverd over de ontwikkelingen op diverse thema's. Deze informatie vormt de input voor komende bestuurlijke keuzes.
- Voor de ontwikkeling van de zuiveringskringen in de gemeenten Westerkwartier en Het Hogeland is het gezamenlijk plan van aanpak opgesteld. In 2024 worden de onderzoeksvragen geadresseerd en verduidelijkt en wordt per gemeente een strategisch scenario-ontwikkeltraject opgestart als vervolgstap. Bestuur en management zullen vooraan in dit planproces worden meegenomen. Hiertoe zijn met gemeente Het Hogeland de eerste bestuurlijke afspraken gemaakt.
- Het contract voor de afvalwatertransportleiding van de rwzi Westerkwartier is in 2023 gegund aan ADS Groep Water. In 2023 zijn de voorbereidende werkzaamheden opgestart. De oplevering is gepland in 2025.
- De renovatie van rioolgemalen fase 4 is afgerond en opgeleverd aan beheer.
- Het verbeteren van de kwaliteit in de bedrijfsvoering is met het project 'Meten en monitoren' ontwikkeld welk project bijdraagt aan een betere sturing van de operationele bedrijfsprocessen voor beheer en onderhoud van zuiveringskringen. De waterkaart blijkt een waardevolle gegevensbron en een versterkend middel voor de samenwerking met steeds meer partijen in de waterketensamenwerking.
- Door Water Laboratorium van het Noorden, als partner in het WON-verband, is een meetinstrument als kwaliteit en urgentiewegingstool ontwikkeld en getoetst. In 2024 zal het meetinstrument op alle overstorten worden toegepast en wordt een lijst gemaakt met de geadviseerde aanpak per urgent risicovolle overstort. Daarmee kunnen we strategische keuzes en keuzes voor de waterkwaliteit maken als opmaat naar een projectmatige aanpak van het opheffen van de risico's.
- Om inzicht te krijgen op het functioneren van IBA's in de praktijk en decentrale zuiverings-systemen binnen de gemeente Groningen is er een waterkwaliteitsmonitoring uitgezet.

WATERZUIVEREN

Op het terrein van het afvalwaterbeheer slagen wij erin om onze taak goed, efficiënt en steeds duurzamer uit te voeren. Hoewel we deze taak nu goed uitvoeren moeten we er hard aan blijven werken. Zo heeft onze infrastructuur aandacht nodig om het beheer in de toekomst goed te laten functioneren. Zo vormt klimaatverandering een steeds grotere uitdaging. Denk aan de hevige buien die steeds vaker voorkomen; ook aanwezige stoffen in ons afvalwater zoals microplastics, PFAS en andere vormen een bedreiging. Onze huidige zuiveringsprocessen zijn niet in staat om deze stoffen in voldoende mate uit het afvalwater te verwijderen. Daarnaast zijn er maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water die zich richten op onze rioolwaterzuiveringen en nader moeten worden uitgewerkt. Ook de ontwikkelingen op het gebied van grondstofprijzen en beschikbaarheid geven aanleiding om nog kritischer te zijn op het verbruik.

Activiteiten in 2023

- Het laatste gedeelte van het project procesautomatisering op Garmerwolde is afgerond en opgeleverd.

- Binnen het groot onderhoud van Garmerwolde zijn daar waar mogelijk ook rendementsverbeterende maatregelen meegenomen. Uitvoering hiervan is voorzien in 2024.
- Ten aanzien van de Covid-19 bemonstering is in overleg met RIVM begin 2023 toegewerkt naar een opschaling. Inmiddels is de frequentie ook weer afgeschaald.
- De nieuwbouw van de rioolwaterzuivering Westerkwartier is gegund aan de ADS Groep Water. Zij zijn gestart met het ontwerpen van de nieuwe rioolwaterzuivering.
- De installaties van REGAIN zijn aangelegd en geïnstalleerd. Door enkele technische tegenslagen is de installatie niet eind 2023 opgestart maar nu gepland voor in Q1 van 2024.
- Het project 'meten lachgas en methaan' is volop gaande, inmiddels zijn sensoren aangebracht op verschillende installaties in Garmerwolde en Uithuizermeeden. Ook landelijk zijn de aandacht en inspanningen toegenomen, met name vanwege het grote belang van (het voorkomen van) lachgasemissies. Lachgas is immers een zeer sterk broeikasgas. Met ons project kunnen we waardevolle gegevens bieden voor deze landelijke onderzoeksinspanningen.
- Er is een groot deel van de kritische onderdelen met een extreem lange levertijd in kaart gebracht en waar nodig op voorraad gelegd.
- We hebben onderzocht of en hoe we besparingen in het gebruik van chemicaliën in onze rwzi's kunnen verminderen. Dit is een voortdurende en tegelijk geen gemakkelijke uitdaging.
- Als onderdeel van 'de basis op orde' zijn we gestart met het actualiseren van de omgevingsvergunningen voor de rioolwaterzuiveringen Delfzijl en Garmerwolde. Die voor Garmerwolde is inmiddels ingediend. Wij wachten op een reactie van het bevoegde gezag.
- We zijn gestart het in kaart brengen en scoren van circa 250 eisen in het kader van het milieuzorgsysteem. Vanuit de scoring worden prioriteiten gesteld.
- De afvalwateraanvoer via de nieuwe persleiding vanuit de Eemshaven naar de zuiveringskring van de rioolwaterzuivering Uithuizermeeden is ingeregeld op onze systemen.
- Het aanbestedingsproces voor groen onderhoud is gestart. Hierin kijken we naar een aanbestedingsvorm die goed aansluit op huidige ontwikkelingen in de maatschappij.

SLIBVERWERKING

Het slib afkomstig uit het zuiveringsproces bevat nog waardevolle stoffen en energie. Energie die we in de gisting op de rioolwaterzuivering Garmerwolde omzetten in biogas die na verbranding in de warmte-kranchkoppeling wordt omgezet in elektrische energie. Wat overblijft, wordt ontwaterd in de slibontwateringsinstallatie waarna het wordt getransporteerd naar de eindverwerker.

Activiteiten 2023

- De vierde membraanfilterpers voor het ontwateren het zuiverings-slib is in het najaar geplaatst. De voorbereidingen voor het testen van persen zijn opgestart. Net als in voorgaande jaren is er gewerkt aan een verdere optimalisatie van het slibontwateringsproces. De oplevering van de vierde filterpers staat gepland voor kwartaal 1 2024.
- De uitvoering van de werkzaamheden voor de sliboverslag zijn opgestart. Het definitief ontwerp is afgerond. De verzwarringsmaatregelen voor aardbevingsbestendig bouwen worden conform de NCG-procedure geïntegreerd in het uitvoeringsontwerp. De sneeuw- en windbelastingen zijn meer bepalend dan de belastingen door aardbevingen. Daardoor zijn de verzwarringsmaatregelen zeer beperkt.

Exploitatie 2023 Programma 3

Programma 3 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Gezuiverd water				
Personeelskosten	5.129	5.036	5.036	-93
Goederen en diensten	20.740	19.026	19.026	-1.714
Kapitaallasten	8.280	8.448	8.448	168
Totaal lasten	34.149	32.510	32.510	-1.639
Totaal baten	14.373	13.377	13.377	996
Netto lasten	19.776	19.133	19.133	-643

Rechtmatigheid

In het kader van de toetsing op rechtmatigheid wordt primair gekeken naar de overschrijding of overschrijding op de nettolasten. Een eventuele overschrijding op de totale lasten mag worden gecompenseerd door een hogere bate (omzet). Ten opzichte van de gewijzigde begroting laten de lasten een overschrijding zien van € 1.639.000. De baten vallen voordelig uit met € 996.000. De netto lasten komen € 643.000 nadeliger uit.

Netto lasten

De netto lasten komen hoger uit dan de begroting met name veroorzaakt door hogere energiekosten + € 0,5 miljoen en hogere kosten chemicaliën + € 0,7 miljoen. De hogere bate is met name het gevolg van de afrekening van de Gemeenschappelijke Regelingen en btw-teruggave voorgaande jaren.

Investerings 2023 Programma 3

Programma 3 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Gezuiverd water				
Bestedingen	24.187	21.765	21.765	2.422
Bijdragen derden	1.020	379	379	641
Netto bestedingen	23.167	21.386	21.386	1.781

De bruto bestedingen zijn € 2,4 miljoen hoger dan de begroting. De grootste afwijkingen zijn bij het project rwzi Westerkwartier + € 1,9 miljoen, onderzoek medicijnresten rwzi Garmerwolde + € 0,9 miljoen en Routekaart Groningen-Garmerwolde - € 0,5 miljoen.

PROGRAMMA 4 - ORGANISATIE EN OMGEVING

Algemeen

De grote maatschappelijke opgaven van deze tijd vragen een andere manier van werken. Een ontwikkeling waarbij we actief gericht zijn op onze omgeving, binnen én buiten. Het bestuur heeft met het vaststellen van het Jaarplan 2023 gekozen voor het doorzetten van samenwerking op veel gebieden. Deze keus doet recht aan de doelen van het in de zomer van 2023 gepresenteerde coalitieakkoord. Het besluit om extra aandacht te (blijven) besteden aan het inhoud geven aan het principe 'water en bodem sturend', het gebiedsproces Lauwersmeer en onze inzet binnen het Nationaal en Provinciaal Programma Landelijk Gebied zet de samenwerking met inwoners en partners centraal in onze werkwijze. We moeten daarin blijven leren en ontwikkelen.

Bestuur

Eind maart werd het nieuwe algemeen bestuur geïnstalleerd en in juni en in juli (etern lid) volgde het nieuwe dagelijks bestuur. Het bestuur onderstreept de waarde van water als belangrijk en onmisbaar element in ons werkgebied en als drager van bestaande en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het bestuur zet zich namens de coalitie in om de waarde van water in het werk van het waterschap zichtbaar en tastbaar te maken. Het coalitieakkoord 'De waarde van water' is ondertekend door de fracties van Water Natuurlijk, combinatie Geborgd Ongebouwd - VVD - CDA, PvdA, Geborgd Natuur en Student & Water. Samen vertegenwoordigen zij 16 van de 23 zetels in het algemeen bestuur.

Activiteiten in 2023

- De verkiezingen voor het algemeen bestuur werden op 15 maart 2023 gehouden en zijn rechtmatig, volgens planning en binnen het begrote budget gerealiseerd.
- Voor de daaropvolgende formatiebesprekingen en het opstellen van een coalitieakkoord werden een externe informateur en formateur benaderd. De ambtelijke dienst verleende ondersteuning aan het formatieproces.
- Er is een uitgebreid inwerk- en introductieprogramma opgesteld voor het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
- Het Reglement van orde uit 2019 werd in afstemming met (de fractievoorzitters uit) het algemeen bestuur aangepast en geactualiseerd en eind 2023 door het algemeen bestuur vastgesteld.
- Samen met het algemeen bestuur (en de fractievoorzitters) werd aandacht geschonken aan de eigen werkwijze en samenwerking (governance).
- Vanaf 2024 zijn ook waterschappen verplicht tot het invoeren van een rekenkamer met uitsluitend externe leden. Eind 2023 heeft het algemeen bestuur besloten tot het vormen van een gezamenlijke rekenkamer en zijn mogelijke samenwerkingsopties verder onderzocht. Dit heeft ertoe geleid dat wij samen met Wetterskip Fryslân een rekenkamer gaan inrichten.
- Gelet op de voorbereidingen voor het invoeren van een rekenkamer, zijn er in 2023 geen doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uitgevoerd. Met in acht name van de onafhankelijkheid van de rekenkamer, wordt straks de gezamenlijke onderzoeksagenda op elkaar afgestemd. Zo kan beoordeeld worden of er geen overlap is met geplande onderzoeken vanuit de organisatie of het bestuur. In 2023 zijn de overige (reguliere) controle-instrumenten wel benut, zoals interne en externe audits en diverse benchmarks.

Organisatie en omgeving

De drie ontwikkelsporen 'toekomstfit', 'sturen op bedrijfsvoering' en 'assetmanagement' dragen elk op de eigen wijze bij aan het professionaliseren van de organisatie die zich steeds meer richt op de

omgeving. Toekomstfitte medewerkers weten beter hoe ze hun werk kunnen en moeten doen in een veranderende omgeving. Sturen op bedrijfsvoering en assetmanagement zorgen ervoor dat het verantwoord van onze keuzes transparanter en beter verantwoord lukt. Deze ontwikkelsporen en een aantal andere pijlers verdienen aandacht in dit programma. De huidige arbeidsmarkt kenmerkt zich door schaarste, waardoor op sommige plaatsen in de organisatie een capaciteitsgebrek is.

Digitale bedrijfsontwikkeling

Onze mensen maken ons werk zichtbaar. In de ontwikkeling van ons werk zien we steeds meer informatie en data op ons af komen. We moeten die verwerken, interpreteren en tot een gemeenschappelijk beeld komen van wat straks en - terug redenerend - nu nodig is. Dit geldt voor zowel onze inhoudelijke opgaves (veiligheid, kwaliteit etc.) als voor de vraag wat voor soort organisatie wij willen zijn. Met menskracht alleen kunnen we die slag niet maken.

We hebben in 2023 stappen gezet. Zogenaamde bedrijfstransformatieplannen beschrijven op concreet doelniveau waar de behoefte aan digitalisering precies zit en welke (toekomstige) digitale mogelijkheden toe te passen zijn in ons dagelijks werk. Voor de processen Afvalwaterketen en Watersysteembeheer en Waterveiligheid zijn bedrijfstransformatieplannen klaar. Een roadmap vloeit hieruit voort, waarin de vertaling naar de uitvoering wordt gemaakt. Voor de bedrijfsvoeringsprocessen ronden we het bedrijfstransformatieplan in 2024 af. Daarna kan ook voor dat proces de uitwerking starten. Hier wordt ook de architectuur verder op ingericht.

Digitaal en datagedreven transformeren is nadrukkelijk onderdeel van alle ontwikkelsporen 'toekomstfit', 'sturen op bedrijfsvoering' en 'assetmanagement'. Daarbij kijken we naar de mogelijkheden van team-overstijgende samenwerkingsverbanden om onze dienstverlening te verbeteren. Als 'solo' waterschap kunnen we deze ontwikkelingen niet alleen aan. We zoeken daarom op onderdelen de samenwerking met anderen, bijvoorbeeld via Het Waterschapshuis of (buur) waterschappen.

Toekomstfit

In een omgevingsgerichte en gebiedsgerichte organisatie is samenwerken een kernwaarde. Nieuwe samenwerkingsvormen ontstaan in gebieden die onze aandacht nodig hebben. Naast de aanpak Kop van Drenthe verbreedde in 2023 het gebiedsproces in het Lauwersmeergebied en zijn we nadrukkelijk betrokken bij de provinciale invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Als proactieve partner is het van belang op strategisch niveau betrokken te zijn bij (boven)regionale gebiedsontwikkelingen.

Het is de kunst om in het totale vraagstuk 'water en bodem sturend' vooral uit te gaan van het algemeen belang en niet alleen van het belang van water: we zijn immers op zoek naar meerwaarde voor ons hele werkgebied. Dat vereist dat we onze medewerkers moeten voorbereiden op veranderend werk: wendbaar in snelle ontwikkelingen die buiten en binnen op ons afkomen, wendbaar in functie, wendbaar in houding en gedrag en wendbaar op inhoud. We begeleiden onze medewerkers in anders leren en werken, om 'toekomstfit' te worden: omgevingsgericht, signalerend, initiërend en alert op kansen.

In 2023 hebben we ons de vraag gesteld hoe digitaal vaardig onze medewerkers zijn. Zijn onze medewerkers klaar voor alle veranderingen die op ICT-vlak op ons afkomen? We zijn in gesprek gegaan met de RUG om dit nader te onderzoeken. We zijn gestart met een nulmeting om daarna in het kader van toekomstfit de maatregelen te kunnen bepalen.

In 2023 hebben we ook in beeld gebracht op welke terreinen er sprake is van krapte in de bezetting, kennis en kunde. Op basis van deze analyse is een extra aantal kritische functies in het Jaarplan 2024 opgenomen, bijvoorbeeld op het gebied van geodata, technisch onderhoud en bedrijfsvoering. Ook hebben we een steviger strategie voor arbeidsmarktcommunicatie gelanceerd, waarmee we Waterschap Noorderzijvest als werkgeversmerk positioneren. Op basis van deze strategie hebben we een arbeidsmarktcampagne ontwikkeld met allerlei middelen die we bij het werven van nieuwe collega's inzetten. Ook draait het waterschap actief mee in een aantal netwerken, zoals Noorderlink en Samenwerking Noord.

Sturen op bedrijfsvoering

We werken al een aantal jaren aan extra sturing op onze bedrijfsvoering. Het gaat daarbij om het - opnieuw - duidelijk maken van heldere rollen en verantwoordelijkheden en de transparante stappen in primaire, sturende en ondersteunende processen. Teamleiders trekken samen met groepen medewerkers en interne procescoaches aan verbetertrajecten en het implementeren daarvan. In 2023 is van alle processen een 0-meting gedaan. Het gewenste proces is van in ieder geval de helft van de processen beschreven. Veel verbeteracties zijn al in gang. In 2023 werd er voor de raakvlak processen continue een afweging gemaakt qua (proces)planning en capaciteit, vanwege de vele ontwikkelingen die gaande zijn (Financieel en inkoopstelsel, HR Stelsel, Wet Open Overheid en Zaakstelsel).

Assetmanagement

Ons (afval)waterbeheer kan doelmatiger door middel van assetmanagement. Inzicht en sturing op de samenhang van kosten, prestaties en risico's staat hierbij centraal. We hebben assetmanagement geborgd in onze organisatie en ontwikkelen dit steeds verder door. In 2023 hebben we onder andere gewerkt aan integrale programmeringen voor onze assets. Hiermee krijgen we een steeds beter beeld bij onze opgave voor de komende jaren. We passen een gebiedsgerichte benadering toe en we streven vanuit duurzaamheid naar zoveel mogelijk behoud van waarde. Door op de juiste momenten 'levensduur verlengend' onderhoud toe te passen, kunnen we de levensduur van onze assets zo optimaal mogelijk benutten.

Verder werkten we aan het verder op orde brengen van onze asset data. Om met deze data onze assetmanagementkeuzes zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen. Veel van deze keuzes nemen we op in een assetmanagementplan. Per assetgroep leggen we hierin vast welk onderhoudsstrategie we toepassen en welke kaders we ten aanzien van kosten, prestaties en risico's hanteren.

Corporate communicatiekoers

In 2023 hebben we de corporate communicatiekoers verder geconcretiseerd. We hebben voor de speerpunten verder bepaald waar we corporate op inzetten. De speerpunten zijn:

- Proactieve en agenderende houding en positionering door medewerkers en bestuur.
- Het stimuleren van de communicatieve organisatie.
- Het vergroten van waterbewustzijn ('waarde van water').
- Het werken met herkenbare corporate thema's.

Zo werkten we corporate aan klimaatscenario's, kozen we gericht de activiteiten waar we een trekkersrol in hadden zoals 'de week van de circulaire economie', 'scheppen voor schoon water' en 'de week van ons water'. En waar we als samenwerkingspartner aan deelnamen, zoals Cycling for Climate, Deltacongres en Let's Gro.

Ook maakten we een aanpak voor jongerencommunicatie die aansluit bij de zogenaamde generatie Y en Z. Onze netwerken en (online) tools gebruikten we om issues op tijd te herkennen en kansen en mogelijkheden proactief te benutten. We haakten in op (online en offline media) actualiteit en kansen om de toegevoegde waarde van ons werk aan water te laten zien. Dit deden we op allerlei thema's, zoals de verkiezingen, inhoud van het coalitieakkoord, water en bodem sturend, waterveiligheid, waterkwaliteit, schoon water, klimaatscenario's en de betaalbaarheid van werk aan water.

Internationale samenwerking

Het waterschap neemt deel aan internationale projectactiviteiten onder de vlag van DWA (Dutch Water Authorities), de samenwerkende waterschappen in het buitenland. Deze activiteiten vinden grotendeels plaats binnen de diverse Blue Deal-partnerschappen. Collega's dragen bij aan de projecten in onder andere Roemenië, Vietnam, Burkina Faso, Ethiopië en Peru.

Ons waterschap is zelf projectleider van het Blue Deal project in Noord-Peru. In dit project wordt met twee decentrale waterbeheerorganisaties kennis uitgewisseld op het gebied van organisatieversterking, bestuur, preventie van overstromingen en waterkwaliteit en -kwantiteit onder verantwoordelijkheid van het Ministerie voor Landbouw en Irrigatie in Peru. In 2023 zijn we twee keer op werkbezoek geweest naar Noord-Peru en heeft er vanuit het Ministerie voor Landbouw en Irrigatie een tegenbezoek plaatsgevonden. In 2023 won het onderzoek naar waterbesparing in rijstproductie binnen het strategisch partnerschap in de regio Piura (Noord-Peru) de film award van het NWB fonds.

Activiteiten 2023

- We geven uitvoering aan de drie ontwikkelsporen die zich richten op het verbeteren van processen, het inrichten en het eigen maken van nieuwe werkwijzen. Onderdelen die essentieel zijn voor anders werken in een snel veranderende wereld. Deze activiteiten lopen door in 2024 en nog daarna. In 2023 zijn we ook gestart met het uitwerken van waarom veranderingen nodig zijn en hoe de inzet daarop linkt aan de uitgangspunten van BOVi en het Waterbeheerprogramma. Dit vertaalden we in doelenbomen voor programma 1 tot en met 4. Dat helpt om de koers en de bedoeling van veranderingen helder voor ogen te houden.
- Digitaal en datagedreven transformeren is een doorgaande ontwikkeling en onderdeel van alle drie ontwikkelsporen. We vragen ons op tijd af welke soort data we wanneer en waarvoor nodig hebben. Zogenaamde bedrijfstransformatieplannen beschrijven op concreet doelniveau waar de behoefte aan digitalisering precies zit en welke (toekomstige) digitale mogelijkheden toe te passen zijn in ons dagelijks werk. Voor de processen Afvalwaterketen en Watersysteembeheer en Waterveiligheid zijn bedrijfstransformatieplannen klaar. Hieruit vloeit een roadmap voort, waarin de vertaling naar de uitvoering wordt gemaakt.
- In 2023 werkten we verder aan (digitaal) communicatief vaardige medewerkers. Collega's volgden schrijftrainingen, zowel voor toegankelijk als voor zakelijk schrijven.
- Onze bestuurders en medewerkers zijn onze beste ambassadeurs. In 2023 hebben we de nieuwe bestuursleden gefaciliteerd en daar waar nodig gecoacht in hun rol van (bestuurlijke) ambassadeurs van ons waterschap.
- We zijn gestart met de implementatie van de Wet Open Overheid. Daarvoor is eerst een impactanalyse gemaakt.
- In 2023 hebben we op meerdere gebieden samengewerkt met andere partijen:
  - Het Waterschapshuis heeft, namens de waterschappen, contracten afgesloten met diverse leveranciers (e-HRM, Microsoft, Oracle, etc.), waardoor we prijsvoordelen en extra diensten hebben kunnen bedingen. Ook konden we het aantal Europese aanbestedingen rond software verminderen.

- Verder ondersteunt het Waterschapshuis ons met kennis op veel terreinen en met oplossingen voor slim watermanagement, bodemvocht-informatiediensten, Informatiehuis Water etc.
- Met de gemeente Groningen werken we nauw samen in de verwerking van de gegevens in de BGT en wisselen we kennis uit rond landmeting middels drones en het gebruik van Geo informatiesystemen.
- Dit jaar is onder auspiciën van Stowa het landelijk hydrologisch model NHI (Nederlands Hydrologisch Instrumentarium), waar we als waterschap ook aan hebben mee gewerkt, opgeleverd.
- Daarnaast is in samenwerking met Stowa een landelijk neerslag meetnetwerk gecreëerd en kunnen we nu, dankzij onder andere Deltares de neerslaggegevens koppelen aan de Basisregistratie Ondergrond (BRO). Met dit laatste voldoen we aan de verplichting om grondwatergegevens landelijk te leveren.
- Het herinrichten en verduurzamen van het kantoor is een doorlopend proces waarbij continu wordt gekeken naar het verlagen van energie- en investeringskosten. Het afgelopen jaar is ingezet op het herinrichten van een aantal werkplekken, verbeteren van de CO2-regeling AB-zaal, vernieuwing van het besturingssysteem en motoren liften en het beveiligen van systeembeheer en de servicedesk. Daarnaast is een 2023 een overzichtelijk investeringsplan gemaakt voor de komende jaren.
- In de huidige krappe arbeidsmarkt moet het waterschap zich als aantrekkelijke werkgever actief blijven profileren. In het kader van arbeidsmarktcommunicatie is daarom een werkgeversprofiel ontwikkeld waarmee we onze vacatures in de markt kunnen zetten. In 2023 zijn diverse instrumenten ingezet om het ziekteverzuim terug te dringen en duurzame inzetbaarheid te vergroten: trainingen voor leidinggevenden, coaching, activiteiten in het kader van vitaliteit. Daarnaast is in 2023 een aantal programma's ontwikkeld die in 2024 verder worden uitgerold (op het gebied van leiderschap, vitaliteit, onboarding en jong professionals).
- Het aanbestedingsplatform is binnen het Inkoopteam geïmplementeerd. Er wordt nu ervaring mee opgedaan. De volgende stap is om ook andere teams kennis te laten maken en ervaring op te laten doen met dit platform. In 2023 hebben we onderdelen van de strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen ingezet in aanbestedingsprocedures en projecten. Onder andere het deelnemen aan de Community of Practice (CoP), kennisdeling, gebruik van de CO2 Prestatieladder, die onderdeel zijn van deze strategie worden al gedaan.
- In 2023 voerden we een omvangrijk aantal projecten uit. Zo zijn aanzienlijke stappen gezet in het toegankelijk maken van informatie, de verdere vormgeving van de digitale transformatie en het op orde brengen van onze data met het opleveren van een Bedrijfsgegevenscatalogus. Daarmee zijn in 2023 de projecten 'Digitale toegankelijkheid', 'Digitale informatie en transformatie' en 'Inzicht in data' succesvol afgerond. Ook lag in 2023 de focus op de start van de uitvoering van een aantal organisatie brede projecten, zoals de vervanging van onze financiële systemen en van het zaakstelsel, maar ook de migratie naar DAMO (generiek datamodel voor waterschappen) en de vervanging van IT-infrastructurele voorzieningen als de Firewalls en de laptops en tablets. Deze projecten lopen deels door in 2024. De focus op de implementatie van organisatie brede projecten en datagedreven werken heeft ertoe geleid dat de projecten Samenwerken rond documenten en Digitale dienstverlening (waaronder DigiD machten) doorschuiven naar 2024.
- In 2023 zijn stappen gezet om de uitvoering van onze (verbijzonderde) interne controles verder te professionaliseren. Dit is een eigen kwaliteitsbewaking waarbij een check wordt uitgevoerd op de financiële rechtmatigheid. Belangrijk hierbij is de verdeling van uitvoerende en controlerende taken en de positionering van de VIC functie. Hiermee moet de organisatie klaar zijn voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording die vanaf 2025 wordt afgegeven door het dagelijks bestuur in plaats van door de accountant.

- Sinds medio 2023 heeft het waterschap een fulltime CISO en wordt de functie niet meer gedeeld met Waterschap Hunze en Aa's. De uitdagingen waar we met cybersecurity en compliancy voor gesteld worden, overstijgen een parttime inzet. Het Information Security Management Systeem is in gebruik genomen. We sturen nu integraal op informatiebeveiligingsmaatregelen (planning & control). De aanbevelingen uit de informatiebeveiligingsaudit 2022 zijn voor een groot deel gerealiseerd. Het gevolg hiervan is ook dat het waterschap in de audit van 2023 een significant hogere score in het volwassenheidsmodel heeft gekregen (bijna een vol punt omhoog).

Exploitatie 2023 Programma 4

Programma 4 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Organisatie en omgeving				
Personeelskosten	14.694	13.919	13.919	-775
Goederen en diensten	10.602	11.184	11.184	582
Kapitaallasten	1.317	1.415	1.415	98
Totaal lasten	26.614	26.518	26.518	-95
Totaal baten	2.564	1.710	1.710	854
Netto lasten	24.049	24.808	24.808	759

Rechtmatigheid

In het kader van de toetsing op rechtmatigheid wordt primair gekeken naar de overschrijding of overschrijding op de nettolasten. Een eventuele overschrijding op de totale lasten mag worden gecompenseerd door een hogere bate (omzet). Ten opzichte van de begroting laten de lasten een overschrijding zien van € 95.000. De baten vallen voordelig uit met € 854.000. De netto lasten komen € 759.000 voordeliger uit.

Netto lasten

De netto lasten komen lager uit dan de begroting. De personeelskosten zijn € 0,8 miljoen hoger dan begroot door meer inleen voor niet ingevulde vacatures. De goederen en diensten zijn lager als gevolg van lagere onderhoudskosten (€ 0,3 miljoen) en daarnaast is sprake van lagere perceptiekosten € 0,2 miljoen. De baten zijn hoger dan de begroting voornamelijk door een hogere dividenduitkering van + € 0,3 miljoen en een hogere bijdragen van derden + € 0,2 miljoen.

Investerings 2023 Programma 4

Programma 4 (x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Vershil met gewijzigde begroting
Organisatie en omgeving				
Bestedingen	2.220	3.297	3.297	-1.077
Bijdragen derden	0	0	0	0
Netto bestedingen	2.220	3.297	3.297	-1.077

De bruto bestedingen zijn € 1,1 miljoen lager dan de begroting met name veroorzaakt door het doorschuiven van investeringen rondom gebouwen en informatiebeveiliging.

Het project 'Nieuwe Waterwerken Zoutkamp'

2. KERNCIJFERS EN VERPLICHTE PARAGRAFEN

2.1 KERNCIJFERS

Kerncijfers Nr.	Item	Eenheid	2023	2022
1	Balanstotaal	€ miljoen	360,9	363,9
2	Eigen Vermogen	€ miljoen	26,2	23,1
3	Weerstandsvermogen watersysteem (overschot)	€ miljoen	10,3	8,9
4	Weerstandsvermogen zuivering (overschot)	€ miljoen	4,6	5,3
5	Langlopende schulden	€ miljoen	276,4	293,0
6	Tarief watersysteem ingezetenen	€	105,05	97,66
7	Tarief verontreinigingsheffing	€	77,17	70,27
8	Waterschapsbelastingen	€ miljoen	85,1	77,8
9	Overige baten (inclusief onttrekking algemene reserve)	€ miljoen	21,1	21,7
10	Totaal lasten	€ miljoen	103,2	96,0
11	Resultaat	€ miljoen	3,0	3,5
12	Personeelskosten	€ miljoen	33,2	29,8
13	Goederen en diensten	€ miljoen	44,9	40,9
14	Kapitaallasten	€ miljoen	24,8	25,2
15	Toevoeging aan voorzieningen/reserves	€ miljoen	0,3	0,1
16	Totaal lasten	€ miljoen	103,2	96,0
17	Bruto investeringsuitgaven	€ miljoen	100,1	42,6
18	Bijdragen derden	€ miljoen	41,3	14,6
19	Netto investeringsuitgaven	€ miljoen	58,8	28,0
20	Aantal FTE's	FTE	300	293
21	Ziekteverzuim	%	6,6	6,6

Netto lasten

Nettolasten 2023 (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Personeelskosten	33.223	32.654	32.654
Goederen en diensten	44.891	42.249	42.249
Kapitaallasten	24.805	25.684	25.684
Totaal lasten	102.919	100.587	100.587
Totaal baten	20.996	18.601	18.601
Netto lasten	81.923	81.986	81.986

Netto investeringsuitgaven

Netto investeringen (bedrag x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Bruto investeringsuitgaven	100.058	74.380	74.380
Bijdragen derden	41.272	21.664	21.664
Netto investeringsuitgaven	58.786	52.716	52.716

2.2 ONTWIKKELINGEN SINDS HET VORIGE BEGROTINGSJAAR

In deze paragraaf wordt ingegaan op interne en externe ontwikkelingen die sinds het vaststellen van het Jaarplan 2023 zich hebben voorgedaan. Daarnaast worden hier ook afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen zoals deze voor de begroting zijn gehanteerd besproken. Beleidsmatig is geen sprake van een koerswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

2.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

De volgende nagekomen/incidentele baten en lasten zijn verantwoord in de jaarrekening 2023		
Baten en lasten voorgaande jaren		
Suppleties btw jaren 2019-2022	€	547.000
Totaal	€	547.000

2.4 ONTTREKINGEN AAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Naast de algemene reserves heeft het waterschap een aantal overige bestemmingsreserves. Uit de algemene en bestemmingsreserves is in 2023 in totaliteit € 123.000 onttrokken.

Per ultimo 2023 heeft het waterschap een voorziening voor arbeidsgerelateerde verplichtingen: pensioen en wachtgeld bestuur, voormalig personeel, ww-rechten voormalig personeel en rechten jubileumuitkering 25 en 40 jaar. In 2023 is in totaal € 230.000 aan de voorzieningen onttrokken. In de jaarrekening wordt het verloop van de reserves en voorzieningen nader toegelicht.

2.5 WATERSCHAPSBELASTING

Tarieven

Heffing / Categorie	Heffingseenheid	2023	2022	% Mutatie
Watersysteemheffing				
Omslag gebouwd - buitendijks	in % WOZ-waarde	0,0122	0,0132	-7,6%
Omslag gebouwd - binnendijks	in % WOZ-waarde	0,0489	0,0528	-7,4%
Omslag ongebouwd - buitendijks	in € per ha	23,43	21,41	9,4%
Omslag ongebouwd - binnendijks	in € per ha	93,71	85,63	9,4%
Omslag ongebouwd - wegen	in € per ha	187,42	171,26	9,4%
Omslag natuur	in € per ha	7,63	6,92	10,3%
Ingezetenenomslag	in € per woonruimte	105,05	97,66	7,6%
Verontreinigingsheffing				
Verontreinigingsheffing woningen	in € per v.e.	77,17	70,27	9,8%
Verontreinigingsheffing bedrijven	in € per v.e.	77,17	70,27	9,8%
Zuiveringsheffing				
Zuiveringsheffing woningen	in € per v.e.	77,17	70,27	9,8%
Zuiveringsheffing bedrijven	in € per v.e.	77,17	70,27	9,8%

Netto belastingopbrengsten

Waterschapsbelasting (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Categorie				
Omslag gebouwd - buitendijks	48	89	89	54
Omslag gebouwd - binnendijks	28.047	25.783	25.783	25.170
Omslag ongebouwd - buitendijks	0	0	0	6
Omslag ongebouwd - binnendijks	9.115	9.079	9.079	8.345
Omslag ongebouwd - wegen	499	498	498	425
Omslag natuur	150	150	150	121
Ingezetenenomslag	15.375	15.090	15.090	14.586
Verontreinigingsheffing woningen	238	237	237	216
Verontreinigingsheffing bedrijven	226	247	247	276
Zuiveringsheffing woningen	24.759	24.719	24.719	23.183
Zuiveringsheffing bedrijven	6.656	6.067	6.067	5.390
Totaal belastingopbrengst	85.113	81.960	81.960	77.773

Ten opzichte van de begroting is er voor de netto belastingopbrengsten exclusief kwijtscheldingen en oninbaar een voordelig resultaat van € 2,5 miljoen. Dit is het gevolg van:

- Een hogere opbrengst voor de categorie gebouwd van € 2,2 miljoen, de WOZ- waardestijging is hoger geweest dan waar in de raming rekening mee is gehouden. Daarnaast is er sprake van een hoger aantal opgelegde heffingseenheden.
- Een hogere opbrengst (€ 0,1 miljoen) voor zuiveringsheffing woning en ingezetenenomslag met name als gevolg van meer heffingseenheden dan begroot.
- De opbrengst voor de categorie ongebouwd en de verontreinigingsheffing is in lijn met de begroting.

- De opbrengsten zuiveringsheffing bedrijven over voorgaande jaren is € 0,3 miljoen hoger dan verwacht.

Kwijtschelding en oninbare bedragen

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen, die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Hiertoe heeft het algemeen bestuur besloten, net als de meeste andere waterschappen. De norm is gesteld op 100%. Dit houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder het bijstandsniveau.

Kwijtschelding beperkt zich tot de verontreinigingsheffing, de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk, omdat het bezit van woningen, gebouwen, ongebouwd en natuurterreinen vermogen veronderstelt. Het aantal toe te kennen/reeds toegekende verzoeken ten opzichte van 2022 is gestegen. Bij de afhandeling van de verzoeken wordt in de meeste gevallen samengewerkt met de Groninger Gemeenten.

Ten opzichte van de begroting is het bedrag voor kwijtschelding € 0,4 miljoen lager uitgevallen. Het bedrag voor oninbare bedragen is € 0,2 miljoen lager uitgevallen voor het jaar 2023. Jaarlijks wordt per ultimo boekjaar de voorziening voor dubieuze belastingopbrengsten op het gewenste niveau gebracht op basis van de door het Noordelijk Belastingkantoor opgeleverde informatie. Dit heeft geleid tot een onttrekking aan deze voorziening van € 0,3 miljoen. De voorziening is gebaseerd op ervaringscijfers van voorgaande jaren.

2.6 WEERSTANDSVERMOGEN

Weerstandsvermogen

In september 2016 heeft het algemeen bestuur het beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen, het risicomangement, de reserves en de voorzieningen vastgesteld. Het beleid omvat een beschrijving van de risicomethodiek, de wijze waarop het weerstandsvermogen om de risico's te kunnen afdekken wordt bepaald en beleid over de vorming en besteding van de reserves en voorzieningen. In het beleid is vastgelegd dat de algemene reserve wordt gezien als bron voor de weerstandscapaciteit. De ruimte in het verhogen van belastingtarieven wordt niet aangemerkt als bron voor de weerstandscapaciteit.

Voor het bepalen van de omvang van het weerstandsvermogen is het van belang die risico's te benoemen die anderszins niet zijn te ondervangen, ofwel risico's die niet afgedekt kunnen worden door middel van verzekeringen (overdraagbare risico's aan derden), voorzieningen of onvoorzien. Jaarlijks vindt deze inventarisatie plaats bij zowel de kaderbrief als bij het jaarplan. Bij het opstellen van het jaarverslag worden nieuwe en bestaande financiële risico's beoordeeld. Dit betreft operationele risico's die voortkomen uit het handelen van het waterschap, uit claims en schades en waarvoor ultimo het jaar geen voorziening is getroffen omdat het onvoldoende zeker is dat het risico zich gaat voordoen.

In de risicoparagraaf in de bijlage zijn deze risico's opgenomen. Uit deze waardering blijkt dat de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen € 4,3 miljoen bedraagt (2022: € 2,0 miljoen).

De stijging komt met name door een hogere waardering van de risico's die ontstaan door overvloedige regenval en risico's als gevolg van bodemdaling.

Op basis van de door ons uitgevoerde risico-inventarisatie, de weerstandsratio van 4,5 en het beeld van onze meerjarenbegroting is het dagelijks bestuur van Waterschap Noorderzijlvest van mening dat de normale bedrijfsvoering financieel kan worden voortgezet.

Algemene reserves / kostendrager (bedragen × € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Stand per 1 januari 2023	8.007	4.726	12.733
Toevoeging / Onttrekking per 1 januari 2023	2.938	579	3.517
Aanwending algemene reserves 2023	0	0	0
Stand per 31 december 2023	10.945	5.305	16.250
Mutatie resultaat 2023	3.234	-217	3.017
Stand 31 december 2023 incl. resultaat 2023	14.179	5.088	19.267

Bij het Jaarplan 2023 is de gewenste minimale omvang van het weerstandsvermogen bepaald op € 2,5 miljoen voor beide taken gezamenlijk, voor de taak watersysteem € 2,1 miljoen en voor de taak zuivering € 0,4 miljoen.

Ultimo 2023, na verwerking van het resultaat 2023, is de werkelijke stand € 14,2 miljoen voor watersysteem en € 5,1 miljoen voor zuiveren. Het resultaat 2023 is opgenomen conform het voorstel bestemming resultaat 2023. Bestuurlijke besluitvorming over de bestemming vindt plaats bij de behandeling van het Jaarverslag 2023.

Kostendragers (bedragen × € 1.000)	Stand per 1 januari 2024	Benodigde weerstandsvermogen	Tekort (-) Overschot (+)
Watersysteembeheer	14.178	3.869	10.309
Zuiveringsbeheer	5.088	407	4.682
Totaal kostendragers	19.267	4.276	14.991

Kostendragers

Voor beide taken is het beschikbare weerstandsvermogen meer dan voldoende. In het beleid is vastgesteld dat het weerstandsvermogen mag variëren tussen de 0,8 en 1,2 maal de benodigde capaciteit. Met een vrije ruimte aanwezig van respectievelijk € 10,3 miljoen en € 4,7 miljoen wordt hier aan voldaan.

Voorstel bestemming van het resultaat 2023

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het resultaat 2023. In afwachting van de besluitvorming is het resultaat ad € 3.017.000 afzonderlijk op de balans opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen. Het waterschap heeft één bestemmingsreserve die op het noodzakelijke prijspeil wordt gehouden door middel van het toevoegen van rente. Het betreft de reserve Gemaal De Slokkert.

Voorstel bestemming resultaat 2023 (bedragen × € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Betreft			
Rentetoevoeging bestemmingsreserve De Slokkert	11	0	11
Algemene reserve (per saldo)	3.223	-217	3.006
Totaal	3.234	-217	3.017

2.7 FINANCIERING

Financiering

De paragraaf financiering is in samenhang met het treasury statuut op basis van artikel 108 van de Waterschapswet een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee sturen, beheersen en controleren van de treasury functie.

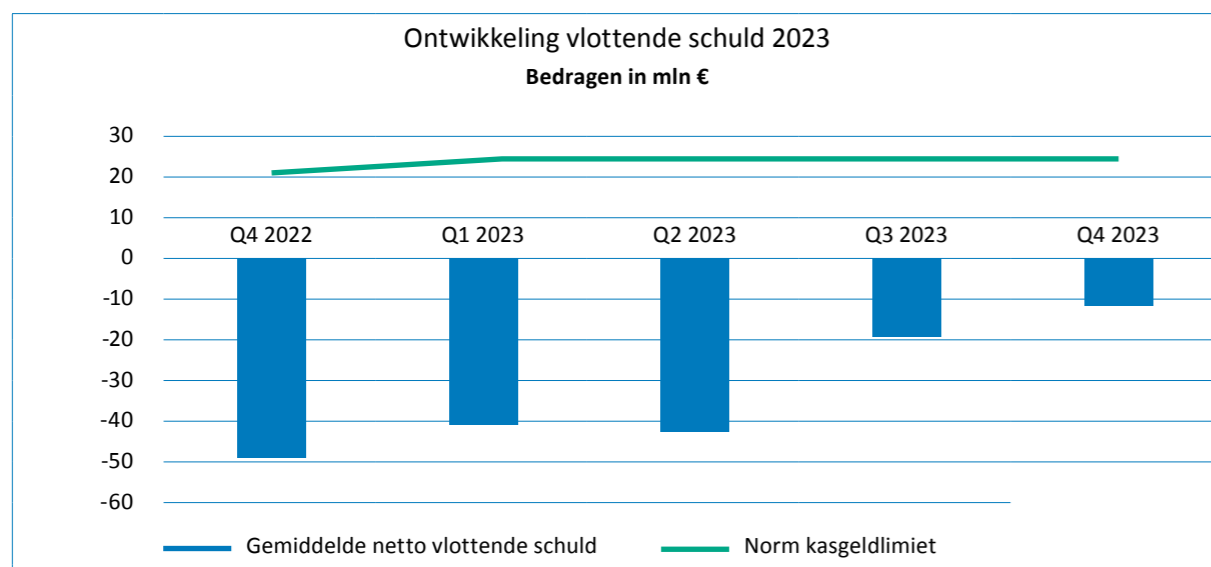
Liquiditeit

Op 15 februari 2022 is er een onderhandse geldlening ad. € 80 miljoen afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank. Deze lening heeft een rente van 1,138% en een looptijd van 25 jaar. Met deze lening konden de uitgaven in 2023 gefinancierd worden.

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen en of via krediet in rekening courant worden gefinancierd. De kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. De voor 2023 vastgestelde kasgeldlimiet bedroeg € 23,1 miljoen. Dit betekent dat, voor de duur van maximaal twee kwartalen achtereen, de kasgeldlimiet mag worden overschreden. Door het afsluiten van een nieuwe langlopende lening in februari 2022 is er geen sprake geweest van een overschrijding van de kasgeldlimiet. In onderstaande grafiek is een verloop van de kasgeldlimiet in relatie tot de gemiddelde netto vlottende schuld zichtbaar gemaakt.

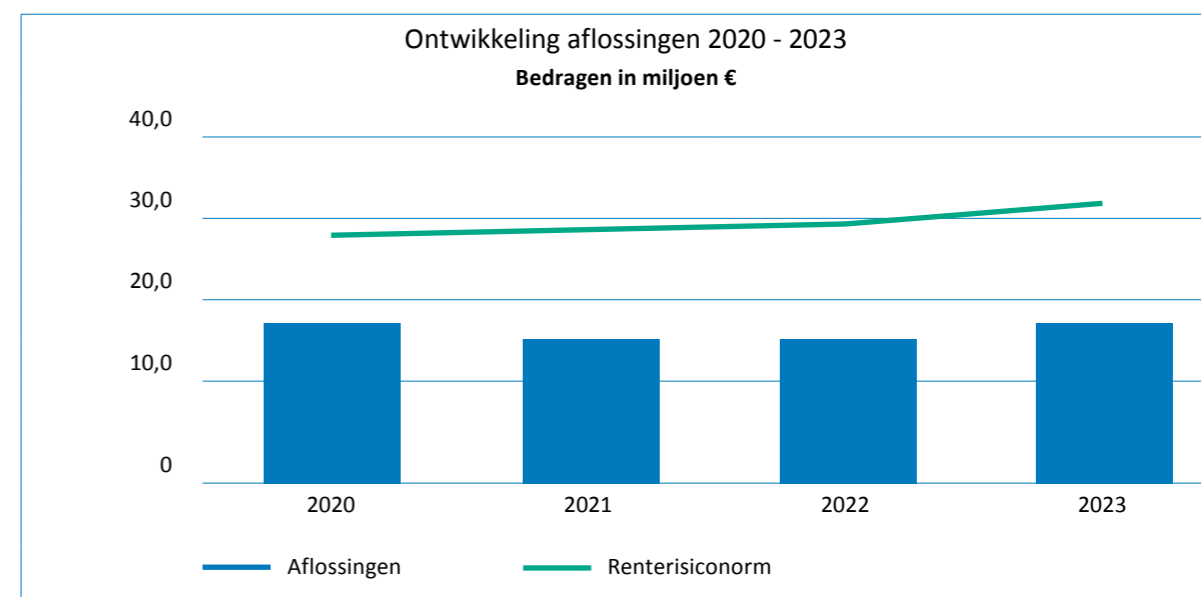
Grafiek - Ontwikkeling vlottende schuld

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft de beperking weer voor de lange schuldpositie en heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De norm voor de waterschappen is 30% van het begrotingstotaal, oftewel voor 2023 een renterisiconorm van € 30,2 miljoen. De herfinancieringsbehoefte, de aflossing op bestaande vaste geldleningen, bedroeg € 16,6 miljoen. Hiermee bleef het waterschap binnen de renterisiconorm in 2023.

Grafiek - Ontwikkeling aflossingen

Schatkistbankieren

Decentrale overheden moeten overtollige middelen, boven een vastgestelde drempel, afstorten bij het ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd, vindt plaats op kwartaalbasis. Sinds 1 juli 2022 is de drempel 2% van de begroting, deze drempel is in 2023 niet overschreden.

2.8 VERBODEN PARTIJEN

De paragraaf verboden partijen geeft inzicht in de bestuurlijke participaties van Noorderzijvest. Verboden partijen zijn externe organisaties waarin we een bestuurlijk en een financieel belang hebben. Via deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de verschillende verboden partijen.

Gemeenschappelijke regeling met Waterschap Hunze en Aa's

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

Tussen Waterschap Hunze en Aa's en Waterschap Noorderzijvest wordt samengewerkt ten aanzien van een aantal benoemde activiteiten op het terrein van de afvalwaterinzameling, afvalwaterzuivering, ontwateren en verwerking van slib, laboratoriumwerkzaamheden, het sluiten van (dijk)coupures en de beheerkosten van het fonds oude leidingen. Hiertoe is een gemeenschappelijke regeling aangegaan.

Doelstellingen en ontwikkelingen

In 2021 is een nieuwe verdeling van het aandeel in de zuiveringstaak en voor de laboratoriumwerkzaamheden vastgesteld. Met ingang van 2022 bedraagt het aandeel van Waterschap Noorderzijvest 58% voor de zuiveringstaken en 45% voor de laboratoriumwerkzaamheden. Daarnaast is vanaf 2022 overeengekomen dat verrekening plaats vindt op basis van werkelijke kosten.

Financiële situatie verbonden partij

- Ontvangst bijdrage van Waterschap Hunze en Aa's € 10,2 miljoen (afrekening 2023).
- Betaling bijdrage aan Waterschap Hunze en Aa's € 1,7 miljoen (afrekening 2023).
- Stand Fonds Oude Leidingen: € 5,9 miljoen (31-12-2023).

Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

Het Noordelijk Belastingkantoor is een samenwerking op het gebied van belastingen in de drie noordelijke provincies. Het Noordelijke Belastingkantoor behartigt de belangen op gebied van heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken. Het is een gemeenschappelijke regeling in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, die is aangegaan door de drie noordelijke waterschappen en de gemeente Groningen. Het procentuele aandeel van Waterschap Noorderzijvest in 2023 van het Noordelijk Belastingkantoor bedraagt 13,5 % (begroting 13,5%). Iedere deelnemer heeft 1 stem in het bestuur.

Doelstellingen en ontwikkelingen

Eén van de doelstellingen die ten grondslag ligt aan de oprichting van deze gemeenschappelijke regeling, betreft het verlagen van de perceptiekosten van de heffing en invordering van de waterschapslasten. Daarnaast is het borgen van de continuïteit en het verbeteren van de kwaliteit een belangrijk uitgangspunt. Dit alles is mogelijk door bundeling van kennis, kwaliteit en kwantiteit van de deelnemers. De strategie voor de langere termijn is om uit te groeien tot een belastingkantoor voor alle lokale overheden.

Financiële situatie verbonden partij

- Eigen vermogen € 0,1 miljoen (jaar 2022).
- Vreemd vermogen € 6,1 miljoen (jaar 2022).
- Resultaat € 0,0 miljoen (jaar 2022).
- Totaal begroting 2022 € 14,8 miljoen.

Gemeenschappelijke regeling het Waterschapshuis

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

Het Waterschapshuis is opgericht om op het gebied van Informatie- en Communicatietechnologie producten te ontwikkelen die voorzien in een brede gezamenlijke behoefte, waarmee samenwerking wordt beoogd tussen waterschappen en andere overheden. Onder regie van het Waterschapshuis spannen de waterschappen zich in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening voor en naar burgers en bedrijven te verbeteren en om daarin een kostenbesparing op de ICT uitgaven te bewerkstelligen. Het is een expertinstituut en serviceorganisatie voor waterschappen. Het algemeen bestuur van Het Waterschapshuis bestaat uit zoveel leden als er waterschappen aan de regeling deelnemen. Alle waterschappen die aan het Waterschapshuis deelnemen, zijn als eigenaar verantwoordelijk voor de instandhouding van het Waterschapshuis. Alleen de waterschappen die ook aan een bepaald programma of project deelnemen dragen als opdrachtgever de kosten en risico's

van dat programma of project. De totale bijdrage van Waterschap Noorderzijvest bedraagt jaarlijks circa € 0,9 miljoen, maar kan per jaar verschillen in verband met projecten. Per jaar wordt achteraf afgerekend op basis van werkelijke kosten.

Doelstellingen en ontwikkelingen

Door toenemende transparantie en control verandert de vraagstelling en de wens voor informatie en ondersteuning. Om de realisatie van de digitale transformatie bij de waterschappen te ondersteunen, heeft Het Waterschapshuis een nieuwe koers ingezet als verbinder tussen de waterschappen. Daarnaast, zoals in de tussentijdse evaluatie Het Waterschapshuis 2.0 is verwoord, moet een impuls gegeven worden aan de kwaliteit van Het Waterschapshuis organisatie en haar gebruikte tooling.

Financiële situatie verbonden partij

- Eigen vermogen € 0,0 miljoen (jaar 2022).
- Vreemd vermogen € 0,3 miljoen (jaar 2022).
- Resultaat exploitatie € 0,0 miljoen (jaar 2022).
- Totaal exploitatie lasten € 25,5 miljoen (jaar 2022).

De Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

De Nederlandse Waterschapsbank is opgericht om zorg te dragen voor een goede financiële dienstverlening aan de overheidssector. De Nederlandse Waterschapsbank levert diensten op het gebied van betalingsverkeer, kredietverlening en consultancy. Hoofddoelstelling is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. Waterschap Noorderzijvest bezit ruim 2% van de aandelen. Het aandelenbezit van Waterschap Noorderzijvest, verantwoord onder de financiële vaste activa, bedraagt € 154.000.

Doelstellingen en ontwikkelingen

Over het boekjaar 2022 is in 2023 dividend uitgekeerd.

Financiële situatie verbonden partij

- Eigen vermogen € 1.995 miljoen (jaar 2022).
- Vreemd vermogen € 70.964 miljoen (jaar 2022).
- Nettowinst € 143 miljoen (jaar 2022).

Groninger Monumentenfonds N.V.

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

Het Groninger Monumentenfonds waarborgt het behoud van het monumentale erfgoed van Groningen stad en provincie. Het voormalige Waterschapshuis in Onderdendam is destijds ingebracht door Waterschap Noorderzijvest. Waterschap Noorderzijvest bezit 4% van het geplaatste aandelenkapitaal. Het aandelenbezit van Noorderzijvest, verantwoord onder de financiële vaste activa, bedraagt € 110.000.

Doelstellingen en ontwikkelingen

Het doel van het Groninger Monumentenfonds is om in het belang van stads- en dorpsherstel registergoederen te behouden en te verwerven. Monumenten die geen woonfunctie hebben zijn steeds moeilijker te behouden. Dat is waar het Groninger Monumentenfonds zich hard voor maakt. De afgelopen jaren is, mede door de coronacrisis, een wankelende financiële positie ontstaan.

In 2022 heeft de gemeente Groningen aangegeven uit het Groninger Monumentenfonds te willen treden, en de stad Groninger monumenten in een ander fonds onder te willen brengen. Omdat ook de meerjarige lening van de provincie Groningen dient te worden afgelost, is door het bestuur van Groninger Monumentenfonds de conclusie getrokken dat het Monumentenfonds niet langer kan voortbestaan. Aan Noorderzijvest is gevraagd welke toekomst het waterschap ziet voor het voormalige Waterschapshuis in Onderdendam. Wij hebben nog in overweging of wij de locatie tijdelijk willen overnemen. Dit is mede afhankelijk van de mogelijkheden voor verhuur en verkoop waarbij het ‘waterbelang’ in acht wordt genomen. In 2023 zijn hiertoe diverse gesprekken gevoerd.

Financiële situatie verbonden partij

- Eigen vermogen € 1,6 miljoen (jaar 2022).
- Vreemd vermogen € 2,2 miljoen (jaar 2022).
- Resultaat - € 2,4 miljoen (jaar 2022).

Unie van Waterschappen

Openbaar, bestuurlijk en financieel belang

De Unie van Waterschappen ondersteunt de leden op het gebied van beleidsontwikkeling, belangenbehartiging en de lobby bij o.a. ministeries, het parlement en de Europese Unie. De waterschappen werken aan duurzaam waterbeheer. De Unie van Waterschappen heeft een leidende positie in de strategische discussie over regionaal waterbeheer. Ieder waterschap heeft 1 stem. De jaarlijks bijdrage (contributie en bijdragen aan landelijke projecten) bedraagt ongeveer € 610.000 (jaar 2023).

Doelstellingen en ontwikkelingen

De Unie van Waterschappen ontwikkelt een visie, structuur en werkwijze om samen te werken aan droge voeten, schoon water en voldoende water en is een toonaangevende speler met expertise op het gebied van regionaal waterbeheer. De Unie van Waterschappen speelt een belangrijke rol in de complexe omgeving van verschillende bestuurslagen en belangen. Door de kennis en kunde van de waterschappen te delen, stimuleert het ontstaan van vernieuwende initiatieven en waardevolle netwerken.

Financiële situatie verbonden partij

- Eigen vermogen € 2,7 miljoen (jaar 2022).
- Vreemd vermogen € 22,2 miljoen (jaar 2022).
- Resultaat € 0,4 miljoen negatief (jaar 2022).

Overige verbonden partijen

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal de waterschappen) in Nederland. Jaarlijkse bijdrage van Waterschap Noorderzijvest is € 191.000 (bijdrage 2023).

Stichting De Groninger Poldermolens

Stichting De Groninger Poldermolens is juridisch eigenaar van 17 poldermolens en 1 korenmolen. De Groninger Poldermolens beschouwt zich als beheerder van het erfgoed (poldermolens) van Waterschap Noorderzijvest. Een aantal molens heeft een directe functie ten behoeve van het in stand houden van de waterpeilen en vormen onderdeel van het peilbeheer van het Waterschap Noorderzijvest. Een aantal andere molens hebben een ondersteunende functie in het peilbeheer. Bijdrage in 2023 was € 147.000.

Vereniging werken voor Waterschappen

Eind 2018 is de Vereniging Werken voor Waterschappen (VWvW) opgericht, omdat vanaf 1 januari 2020 de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren van kracht is. De VWvW onderhandelt voor een CAO namens de waterschappen. Waterschap Noorderzijvest heeft 2 stemmen in de ledenvergadering (± 3% van totaal). Bijdrage in 2023 was € 10.253.

Overige samenwerkingsverbanden

Met betrekking tot enkele rioolwaterzuiveringsinstallaties tussen Waterschap Noorderzijvest en Wetterskip Fryslân is een de beheerovereenkomst afgesloten, waarin sinds het jaar 2000 afspraken zijn vastgelegd over het beheer en de verdeling van kosten. In een convenant, opgesteld door Waterschap Reest en Wieden (nu Waterschap Drents Overijsselse Delta) en Waterschap Noorderzijvest, zijn afspraken vastgelegd over de verdeling van de kosten voor het transporteren van grensoverschrijdend afvalwater. Gedurende het jaar 2000 tot en met 2016 werden overeenkomstig dit convenant de kosten onderling verrekend. Met ingang van 1 januari 2017 is dit convenant omgezet in een overeenkomst, waarin is vastgelegd op welke wijze partijen gezamenlijk het formele beheer over de betreffend rioolwaterzuiveringsinstallatie hebben geregeld. In het zogenaamde ‘Waterakkoord Noord’, aangegaan met andere overheden, zijn afspraken vastgelegd over de verdeling van het IJsselmeerwater, verdeling van de kosten en onderlinge informatievoorziening.

Samenwerking in de waterketen

In 2011 hebben dertig gemeenten, waterschappen en waterbedrijven in de regio Groningen-Drenthe afspraken gemaakt over samenwerken in de waterketen. Doel is de riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening beter op elkaar af te stemmen en taken in gezamenlijkheid uit te voeren. In 2014 is een besluit genomen over deelname aan het regionaal opgestelde samenwerkingsovereenkomst Waterketen Groningen en Noord-Drenthe. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over projecten die op regionale schaal belegd en uitgevoerd moeten worden en wat de rol van de deelnemende partners, waaronder ons waterschap, hierin is. Naast deze afspraken zijn er waterakkoorden vastgesteld met vijf samenwerkingsclusters. In deze clusters werken gemeenten, waterschap(en) en drinkwaterbedrijven samen in projecten die aantoonbaar scoren op drie doelen, namelijk: kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. In de jaren tot 2020 vindt gefaseerde uitvoering van alle afspraken plaats die zowel op regionaal niveau als in de clusters zijn gemaakt. De uitvoering van alle projecten op regionaal niveau is belegd bij een aangestelde waterregister.

2.9 BEDRIJFSVOERING

Bezetting

Onderdeel	Werkelijke bezetting 2023	Jaarplan 2023	Werkelijke bezetting 2022
Bedrijfsvoering	83	85	81
Waterveiligheid, Voldoende en gezond water	160	161	154
Zuiveren	57	62	58
Totaal bezetting (FTE)	300	308	293

Het aantal fte's van Waterschap Noorderzijvest is in 2023 toegenomen ten opzichte van vorig jaar. De werkelijke bezetting is 300 fte ultimo 31 december 2023. In het Jaarplan 2023 was uitgegaan van een bezetting van 308 fte.

Ziekteverzuim

Jaar	Ziekteverzuim
2023	6,6%
2022	6,6%
2021	4,5%
2020	3,8%
2019	4,7%
2018	5,7%

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage is over 2023 uitgekomen op 6,6% (exclusief zwangerschap en inclusief langdurig verzuim).

Frauderisico - Voorkomen van fraude en onregelmatigheden

Het dagelijks bestuur van Waterschap Noorderzijlvest is zich bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de waterschapstaken. Ook in 2023 zijn beheersingsmaatregelen ingericht en aanwezig in de organisatie die moeten zorgen voor het voorkomen van onregelmatigheden, zoals fraudes of onrechtmatig handelen. In het kader van onder andere de verbijzonderde interne controles (VIC) voeren wij gedurende het jaar controles uit, om daarmee vast te kunnen stellen of onze processen voldoende zijn ingericht, als basis voor een getrouwe en rechtmatige jaarrekening. Hieronder geven wij een opsomming van maatregelen die aanwezig zijn in de organisatie en waar wij aandacht voor hebben:

- In 2023 is de frauderisicoanalyse geactualiseerd om de risicogebieden te identificeren en bewustwording te creëren. De frauderisicoanalyse is ter beschikking gesteld aan onze accountant. We gebruiken de analyse als startpunt voor gesprekken met proceseigenaren over het inrichten en beheersen van processen en bij de (verbijzonderde) interne controle.
- Inwoners en externe partijen van het waterschap moeten erop kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zakendoen. Iedere medewerker legt bij indiensttreding een integriteitsverklaring af en wij beschikken over gedragscodes welke openbaar beschikbaar zijn. In de organisatie is een meldpunt voor integriteit en ongewenst gedrag ingesteld waarin 3 interne vertrouwenspersonen en 1 externe vertrouwenspersoon zitting hebben. Bij de vertrouwenspersonen kunnen eventuele misstanden vertrouwelijk worden gemeld.
- Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en toegang heeft tot activa.
- Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van vertrouwenspersonen om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen ertoe bij dat onregelmatigheden worden gesignaleerd. Naast de aanwezigheid van functiescheiding zijn dit belangrijke beheersingsmaatregelen voor de risico's van samenspanning tussen medewerkers, op alle niveau's in de organisatie.
- De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy heeft een hoge prioriteit. De functies van Chief Information Security Officer, Informatiebeveiligingsfunctionaris, Functionaris Gegevensbescherming en Privacy Officer zijn in 2023 allemaal ingevuld.
- Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor

informatiebeveiliging. Daarnaast beoordeelt de Chief Information Security Officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie

Het dagelijks bestuur is van mening dat, met de analyse en de getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze aandacht krijgen.

2.10 EMU SALDO

Het EMU saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Voor decentrale overheden bedroeg de EMU-ruimte 0,3% van het BBP, waarbij geen verdere onderverdeling is gemaakt naar provincies, gemeenten en waterschappen. Daardoor kan geen referentiewaarde per waterschap worden vastgesteld.

Opbouw van het EMU-saldo

EMU-saldo (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Opbouw van het EMU-saldo			
1. EMU-exploitatiesaldo	2.921	0	1.857
2. Invloed van investeringen			
Bruto investeringsuitgaven	-100.058	-77.319	-42.614
Investeringsubsidies en bijdragen	41.272	21.664	14.583
Verkoop van materiële en immateriële activa	0	0	0
Afschrijvingen	21.119	21.467	20.878
	-37.667	-34.188	-7.153
3. Invloed voorzieningen			
Toevoegingen aan de voorzieningen t.l.v. exploitatie	270	60	-145
Onttrekkingen aan de voorzieningen t.b.v. exploitatie	0	0	0
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-230	-265	-203
Externe vermeerderingen	0	0	0
	40	-205	-348
4. Deelnemingen en aandelen			
Boekwinst	0	0	0
Boekverlies	0	0	0
Totaal EMU-saldo	-34.706	-34.393	-5.643

In de Jaarrekening bedraagt het EMU-saldo € 34,7 miljoen negatief. In de begroting was - € 34,4 miljoen opgenomen.

Het verschil van € 1,0 miljoen is als volgt te verklaren:

- Een positief EMU-exploitatiesaldo (+ € 2,9 miljoen).
- Hogere bruto investeringen (- € 22,7 miljoen).
- Hogere investeringssubsidies en bijdragen (+ € 19,6 miljoen).
- Lagere afschrijvingen dan geraamd (- € 0,3 miljoen).
- Hogere mutatie voorzieningen (+ € 0,1 miljoen).

Op grond van de Wet HOF behoort tot het EMU-saldo van een waterschap ook zijn aandeel in de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen, waarin wordt deelgenomen. Dat betekent dat in principe in de jaarrekening 2023 in het gerealiseerde EMU-saldo ook het aandeel van de gerealiseerde EMU-saldi van gemeenschappelijke regelingen zouden moeten worden opgenomen. Dit is in deze jaarrekening niet meegenomen, omdat de vaststelling van de jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen, te weten Noordelijk Belastingkantoor en het Waterschapshuis, nog niet heeft plaats gevonden.

2.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

De Wet Open Overheid verplicht een bestuursorgaan tot openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Wet Open Overheid is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting en de verantwoording aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en de uitvoering van de Wet Open Overheid. De focus van deze openbaarheidsparagraaf is de beschrijvende en kwalitatieve verantwoording op hoofdlijnen over de activiteiten die zijn uitgevoerd in 2023. Het gaat zowel over de reguliere activiteiten die uit de standaard budgetten worden bekostigd, als over de activiteiten die we realiseren vanuit de gelden die de Rijksoverheid beschikbaar stelt voor de implementatie en uitvoering van de Wet Open Overheid.

1. Actieve openbaarmaking voor de zeventien verplichte categorieën documenten

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die het waterschap uit eigen beweging onderneemt om informatie openbaar te maken. De Wet Open Overheid benoemt zeventien categorieën die in ieder geval openbaar gemaakt moeten worden. In 2023 heeft Waterschap Noorderzijlvest een initiële analyse uitgevoerd. Dit leverde een beeld op van de stand van zaken van de actieve openbaarmaking. De documenten, processen en systemen gerelateerd aan de informatiecategorieën zijn in beeld gebracht. Het waterschap maakt documenten uit informatiecategorieën al deels openbaar op de eigen website, via het bestuursinformatiesysteem en via de Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP) in het Waterschapsblad. De Wet Open Overheid-index is nog niet gevuld.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	DROP
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	Website Noorderzijlvest
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	-
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	Bestuursinformatiesysteem

9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	-
10	3.3 2e	Adviezen	-
11	3.3 2f	Convenanten	-
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	Website Noorderzijlvest DROP
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	N.v.t.
14	3.3 2i	Wet Open Overheid-verzoeken en -besluiten	Website Noorderzijlvest
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten	-
16	3.3 2k	Beschikkingen	-
17	3.3 2l	Klachtoordelen	-

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking

De Wet Open Overheid geeft een algemene inspanningsverplichting tot actieve openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien categorieën. In 2023 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, de Wet Open Overheid-verzoeken. Een aantal informatieverzoeken hebben wij informeel kunnen afdoen. In 2023 zijn er 7 Wet Open Overheid-verzoeken ingediend.

4. De informatiehuishouding

Essentieel voor een goede uitvoering van de Wet Open Overheid is dat gevraagde informatie goed en snel te vinden is. Voor de verbetering van de informatiehuishouding is in 2023 gestart met de implementatie van een nieuw zaakstelsel. Parallel daaraan zijn we doorgegaan met het op orde brengen van de archieven van het waterschap. In bredere zin gebruiken we data en informatie bij ons werk en wisselen we bij ons werk steeds meer informatie uit met onze omgeving. Datagedreven werken is cruciaal om ook in de toekomst onze uitdagingen aan te kunnen. We zijn gestart met het maken van een roadmap voor deze ontwikkeling, gebaseerd op de Vaarkart Digitaal op koers van de Unie van Waterschappen.

5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Wet Open Overheid-contactpersoon

De Wet Open Overheid schrijft voor dat ieder bestuursorgaan een of meer contactpersonen heeft om vragen van inwoners, bedrijven, instellingen en overheden te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Waterschap Noorderzijlvest heeft nog geen Wet Open Overheid-contactpers(o)on(en) aangesteld.

6. Andere activiteiten om de Wet Open Overheid te implementeren

Er is een analyse gemaakt van de impact van de implementatie van de Wet Open Overheid op het waterschap. Daarbij is in beeld gebracht wat het waterschap nog kan en moet doen om invulling te geven aan de verplichtingen uit de wet en aan de ambitie op het gebied van openheid en transparantie. Op basis hiervan wordt vanaf 2024 een implementatieplan opgesteld en ten uitvoer gebracht dat gericht is op het blijvend kunnen voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Ten behoeve van de implementatie van de Wet Open Overheid is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden.

7. Besteding incidentele compensatie en structurele tegemoetkoming uitvoeringskosten Wet Open Overheid

De rijksoverheid stelt middelen beschikbaar om de Wet Open Overheid te implementeren en uit te voeren. Het waterschap heeft voor 2023 € 37.366 aan incidentele middelen en voor € 105.057 aan structurele middelen ontvangen om de extra implementatie- en uitvoeringskosten van de hierboven beschreven activiteiten te dekken.

Het plaatsen van filterpompen in Garmerwolde

3. JAARREKENING

3.1 BALANS

Balans

Activa (bedragen x € 1.000)		31-12-2023		31-12-2022
Vaste activa				
Immateriële vaste activa (1)	18.368		17.830	
Materiële vaste activa (2)	286.759		246.861	
Financiële vaste activa (3)	264		264	
		305.391		264.955
Vlottende activa				
Liquide middelen (4)	17.178		63.261	
Kortlopende vorderingen (5)	20.488		20.026	
Overlopende activa (6)	17.884		15.643	
		55.550		98.930
Totaal activa		360.941		363.885
Passiva (bedragen x € 1.000)				
Eigen vermogen (7)				
Algemene reserve	16.250		12.733	
Overige bestemmingsreserve	6.948		6.873	
Nog te bestemmen resultaat	3.017		3.528	
		26.215		23.134
Voorzieningen (8)		3.028		2.987
Vaste schulden (9)		276.377		292.998
Kortlopende schulden				
Netto vlottende schulden (10)	44.090		37.827	
Overlopende passiva (11)	11.231		6.939	
		55.321		44.766
Totaal passiva		360.941		363.885

3.2 WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (RBVW) en het Waterschapsbesluit (hoofdstuk 4).

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het waterschap zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voor zover niet anders vermeld worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met lineair berekende afschrijvingen. Onder immateriële vaste activa zijn activa opgenomen die niet stoffelijk van aard zijn. Het betreft met name de uitgaven in verband met onderzoek en ontwikkeling, bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen, bijdrage aan activa in eigendom van overheden en overig. De afschrijvingstermijnen van de immateriële vaste activa zijn als volgt:

Activasoort	Afschrijvingstermijnen
Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	5 jaar
Bijdrage aan activa in eigendommen van overheden	5 jaar
Overige	facultatief

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijging- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidies, bijdragen van derden en bijdragen uit reserves en/of voorzieningen en onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen, gebaseerd op de economische levensduur en rekening houdend met eventuele restwaarde. Afschrijvingen vinden lineair plaats vanaf het moment van ingebruikname. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde financieel beleid. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere 'vermindering' van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. De afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa zijn als volgt:

Activasoort	Afschrijvingstermijnen
Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	5 jaar
Bijdrage aan activa in eigendommen van overheden	5 jaar
Overige	facultatief

Vaste activa in onderhanden werk

De onderhanden werken (investeringen die nog niet zijn afgerond en waarop nog niet wordt afgeschreven) worden gewaardeerd tegen de aanschaf- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidies.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kost- of verkrijgingsprijs of tegen de marktwaarde als deze (duurzaam) lager is dan de kost- of verkrijgingsprijs. Duurzame waardeverminderingen op balansdatum moeten onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking worden genomen. De afboeking wordt ongedaan gemaakt zodra de oorzaken van de waardevermindering niet meer bestaan. Voor bestaande risico's van toekomstige waardeverminderingen vormt het waterschap voorzieningen. Dergelijke voorzieningen moeten als een aftrekpost op het betreffende actief worden verwerkt. Een individuele beoordeling van de financiële vaste activa bepaalt deze voorziening.

Kortlopende vorderingen, overlopende activa

Kortlopende vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Op vorderingen wordt, indien noodzakelijk, een voorziening wegens oninbaarheid in mindering gebracht.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is opgesplitst in algemene reserves en bestemmingsreserves en wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. De algemene reserve is het deel van het vermogen dat dient als buffer om algemene risico's op te vangen. De bestemmingsreserves zijn dat deel van het eigen vermogen dat is gereserveerd voor (de dekking van) specifieke uitgaven.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde en worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum aanwezige risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, indien het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Langlopende schulden

Hier worden de leningen opgenomen met een looptijd langer dan één jaar. De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vlottende passiva

Onder deze post zijn de bedragen opgenomen die binnen één jaar verschuldigd zijn. De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling algemeen

Verantwoording van opbrengsten en kosten vindt plaats op het tijdstip waarop de desbetreffende leveringen plaatsvinden of diensten worden verricht. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

- De kosten worden in aanmerking genomen als deze voorzienbaar zijn.
- De opbrengsten worden verantwoord zodra deze zijn gerealiseerd.

3.3 TOELICHTING OP DE BALANS

1. Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2023	Onderhanden werk	Investing 2023	Afschrijving 2023	Bijdragen 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Werken in exploitatie						
Onderzoek en ontwikkeling	4.615	0	0	1.116	0	3.499
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	80	0	0	49	0	31
Geactiveerde bijdragen aan het rijk	9.646	3.229	0	3.226	0	9.649
Overige immateriële vaste activa	2.979	452	0	678	0	2.753
Totaal werken in exploitatie	17.320	3.681	0	5.069	0	15.932
Onderhanden werken						
Onderzoek en ontwikkeling	140	0	4.923	0	3.138	1.925
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	0	0	0	0	0	0
Geactiveerde bijdragen aan het rijk	0	-3.229	3.229	0	0	0
Overige immateriële vaste activa	370	-452	594	0	0	512
Totaal onderhanden werken	510	-3.681	8.745	0	3.138	2.436
Totaal immateriële vaste activa	17.830	0	8.745	5.069	3.138	18.368

2. Materiële vaste activa

Materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2023	Onderhanden werk	(Des) Investing 2023	Afschrijving 2023	Bijdragen 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Werken in exploitatie						
Gronden en terreinen	1.905	0	0	0	0	1.905
Vervoermiddelen en werktuigen	4.090	1.016	-45	700	0	4.361
Overige materiële vaste activa	5.413	707	0	681	0	5.439
Bedrijfsgebouwen	3.948	73	0	278	0	3.743
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	187.183	12.837	0	14.446	0	185.574
Totaal werken in exploitatie	202.539	14.633	-45	16.105	0	201.022
Onderhanden werken						
Gronden en terreinen	0	0	0	0	0	0
Vervoermiddelen en werktuigen	0	-1.016	1.016	0	0	0
Overige materiële vaste activa	1.042	-707	1.856	0	0	2.191
Bedrijfsgebouwen	7	-73	103	0	0	37
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	43.273	-12.837	91.209	0	38.134	83.509
Totaal onderhanden werken	44.322	-14.633	94.184	0	38.134	85.737
Totaal materiële vaste activa	246.861	0	94.139	16.105	38.134	286.759

3. Financiële vaste activa

Onder deze post is het aandelenbezit in de Nederlandse Waterschapsbank N.V. en de Groninger Monumentenfonds N.V. opgenomen.

Financiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Kapitaalverstrekkingen aan		
Nederlandse Waterschapsbank N.V.		
1.107 aandelen A à € 115 nominaal en volgestort	127	127
170 aandelen B à € 460 nominaal, waarop 25% gestort	20	20
Agio bij aankoop aandelen	7	7
Groninger Monumentenfonds N.V.		
110 aandelen à € 1.000 nominaal en volgestort	110	110
Totaal kapitaalverstrekkingen	264	264
Totaal financiële vaste activa	264	264

4. Liquide middelen

Liquide middelen (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Kasmiddelen en cheques	1	1
Positieve rekening-courantverhouding met 's Rijk schatkist	11.277	57.693
Overige bank- en girotegoeden	5.900	5.567
Totaal liquide middelen	17.178	63.261

Decentrale overheden moeten overtollige middelen, boven een vastgestelde drempel, afstorten bij het ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd, vindt plaats op kwartaalbasis. Sinds 1 juli 2022 is de drempel 2% van de begroting, deze drempel is in 2023 niet overschreden.

5. Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op belastingdebiteuren		
Debiteuren belastingen	13.836	13.850
Af: voorziening oninbaar	-1.160	-1.109
Totaal vorderingen op belastingdebiteuren	12.676	12.741
Overige vorderingen		
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	1.713	2.166
Overige vorderingen	6.331	5.340
Af: voorziening oninbaar debiteuren overig	-232	-221
Totaal overige vorderingen	7.812	7.285
Totaal kortlopende vorderingen	20.488	20.026

De daling van de belasting debiteuren ontstaat doordat de aanslagoplegging in vergelijking met voorgaand jaar eerder heeft plaatsgevonden in het boekjaar.

Toelichting overige vorderingen

In de post overige vorderingen is een vordering opgenomen op het Noordelijk Belastingkantoor van € 5.277.027 voor de belastinginkomsten van december 2023. Deze zijn in januari 2024 door het Noordelijk Belastingkantoor betaald aan het waterschap. Daarnaast is er een vordering als gevolg van subsidies en bijdragen van € 1.713.066. Het restant van de overige vorderingen is niet direct opeisbaar. Het te vorderen bedrag Debiteuren belastingen per 31 december 2023 en de opbouw van de voorziening is als volgt:

Debiteuren belastingen (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vordering en voorziening ultimo		
Debiteuren voorgaande jaren	1.430	1.479
Debiteuren lopend boekjaar	12.406	12.371
Totaal debiteuren belastingen	13.836	13.850

6. Overlopende activa

Overlopende activa (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vooruitbetaalde kosten van verzekeringspremies en onderhoudscontracten	107	159
Nog op te op te leggen aanslagen	2.407	3.244
Nog te ontvangen subsidies en bijdragen		
De Europese Unie	0	0
Het Rijk	9.644	7.763
Provincies	0	0
Overige openbare lichamen	5.144	4.136
Overige overlopende activa	582	341
Totaal overlopende activa	17.884	15.643

Verloopoverzicht nog te ontvangen subsidies en bijdragen (bedragen x € 1.000)	De Europese unie	Het Rijk	Provincies	Overige openbare lichamen	Totaal
Stand 1 januari	0	7.763	0	4.136	11.899
Toevoegingen	0	3.786	0	2.697	6.483
De ontvangen bedragen	0	-1.905	0	-1.689	-3.594
Stand 31 december	0	9.644	0	5.144	14.788

7. Eigen vermogen

Eigen vermogen (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Het eigen vermogen bestaat uit		
Algemene reserve (7.1)	16.250	12.733
Overige bestemmingsreserves (7.2)	6.948	6.873
Nog te bestemmen resultaat	3.017	3.528
Totaal eigen vermogen	26.215	23.134
Het nog te bestemmen resultaat 2022 is als volgt bestemd en verwerkt		
Algemene reserves - Watersysteembeheer		2.938
Algemene reserves - Zuiveringsbeheer		579
Overige bestemmingsreserves		11
Totaal bestemming exploitatieresultaat 2022		3.528

Het exploitatieresultaat 2022 bedroeg € 3.528.000 positief. Bij vaststelling door het algemeen bestuur is een bedrag van € 2.938.000 toegevoegd aan de algemene reserve Watersysteem en is een bedrag van € 579.000 toegevoegd aan de algemene reserve Zuiveren. Aan de bestemmingsreserves is een bedrag van € 11.000 toegevoegd. De bespaarde rente op het eigen vermogen wordt ten gunste gebracht van de exploitatie.

7.1 Algemene reserve

De samenstelling van de algemene reserve (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	01-01-2023	01-01-2022
Watersysteembeheer	10.945	8.007	5.337
Zuiveringsbeheer	5.305	4.726	4.680
Totaal algemene reserves	16.250	12.733	10.017

Het verloop van de algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve (bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Stand 1 januari 2023	8.007	4.726	12.733
Exploitatieresultaat 2022	2.938	579	3.517
Toevoegingen 2023	0	0	0
Vermindering 2023	0	0	0
Stand 31 december 2023	10.945	5.305	16.250

7.2 Overige bestemmingsreserve

Samenstelling van de bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	01-01-2023	01-01-2022
Watersysteembeheer			
1. De Slokkert	121	148	177
2. Onderhoudsbaggeren in stedelijk gebied	44	44	44
3. FES waterbodemsanering	907	964	1.021
Totaal watersysteembeheer	1.072	1.156	1.242
Zuiveringsbeheer			
1. Reserve beheer oude leidingen	5.876	5.717	5.698
Totaal zuiveringsbeheer	5.876	5.717	5.698
Totaal bestemmingsreserves	6.948	6.873	6.940

Verloop van de bestemmingsreserves

Verloop van de bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Algemeen	Totaal
Stand 1 januari 2023	1.156	5.717	0	6.873
Resultaatbestemming 2022	11	0	0	11
Toevoegingen 2023	0	186	0	186
Onttrekkingen 2023	-95	-27	0	-122
Stand 31 december 2023	1.072	5.876	0	6.948

Toelichting per bestemmingsreserve

Watersysteembeheer

1. De Slokkert

Deze reserve wordt de komende jaren aangewend voor de exploitatiekosten van dit poldergemaal, gevestigd in Bovensmilde. Conform begroting is in het boekjaar € 39.000 ten laste van deze reserve gebracht. Vanuit de resultaatbestemming 2022 is rente toegevoegd. Gezien het specifieke karakter van deze bestemming blijft deze reserve gehandhaafd. Per ultimo 2023 is het saldo van deze reserve € 121.000.

2. Onderhoudsbaggeren in stedelijk gebied

Deze reserve is ontstaan uit een (restant) bijdrage over verschillende baggerprojecten binnen stedelijk gebied, waarvoor in het kader van de Subbid-regeling een bijdrage was aangevraagd. Op deze regeling is in totaal ruim € 1 miljoen ontvangen. Het restant ad € 297.000 is in 2010 ondergebracht in deze bestemmingsreserve en is bedoeld voor extra baggerwerk. Een deel van deze gelden, ad € 160.000, is in 2010 door het algemeen bestuur geormerkt voor het jaarlijks terugkerend (onderhouds)baggeren van de haven en de vaargeul van Noordpolderzijk.

Gedurende 5 jaar wordt hiervoor € 32.000 onttrokken. Dit heeft tot nog toe plaatsgevonden in de jaren 2011, 2012 en 2013. In 2019 heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 27.000 voor het baggeren van Noordpolderzijk en eveneens heeft hiervoor in 2020 een onttrekking van € 48.000 voor plaatsgevonden. Per ultimo 2023 is het saldo van deze reserve € 44.000.

3. FES waterbodemsanering

Deze reserve is voortgekomen uit de sanering van de voormalige persleiding Groningen - Delfzijl. Het ministerie van VROM heeft aan dit project bijgedragen in de vorm van het beschikbaar stellen van subsidie (FES-gelden). Als voorwaarde voor het niet terug hoeven te betalen van de niet gebruikte FES-gelden is gesteld dat de vrijvallende middelen ingezet moeten worden voor bodemsaneringsprojecten. Bij algemeen bestuursbesluit is besloten om deze gelden te bestemmen voor de toekomstige waterbodemsanering van het Winsumerdiep en/of het Damsterdiep. In 2013 is bestuurlijk besloten een bedrag van € 1,1 miljoen te oormerken voor baggerwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van het Dijkpark Garmerwolde. Per ultimo 2022 is het saldo van deze reserve € 964.000. Conform het AB-besluit van 13 april 2013 heeft in 2023 een onttrekking plaatsgevonden van € 57.000 ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het dijkpark Garmerwolde.

Zuiveringsbeheer

1. Beheer oude leidingen

Deze reserve is door de Provincie Groningen (dienst Zuiveringsbeheer Provincie Groningen) gevormd voor het opruimen van buiten gebruik gestelde leidingen binnen de provincie. De waterschappen Noorderzijvest en Hunze en Aa's hebben de reserve in gemeenschappelijk beheer waarbij het dagelijkse beheer wordt uitgeoefend door het Waterschap Noorderzijvest. In de 'Gemeenschappelijke regeling samenwerking' zijn de afspraken betreffende het beheer en de bestemming van de reserve vastgelegd. De waterschappen gaan er vooralsnog vanuit dat de reserve na veertig jaar zal worden aangewend voor de amovering van de leidingen en dat de reserve dan van voldoende omvang is. Voortijdige onttrekkingen aan het fonds zullen het beoogde rendement negatief beïnvloeden. Er worden geen eigen middelen van de waterschappen toegevoegd. De gevormde bestemmingsreserve kan niet zondermeer worden verdeeld over de beide waterschappen

omdat de betreffende afzonderlijke persleidingen niet toe te rekenen zijn aan één van de beide waterschappen ten gevolge van grensoverschrijdend gebruik in het verleden. Vanaf 1 juli 2002 waren de gelden van dit fonds belegd. In juni 2017 is vanwege afnemende omvang van de beleggingen door de fondsbeheerder besloten over te gaan tot liquidatie en worden de gelden van het fonds oude leidingen in rekening-courant gehouden. Over 2023 heeft dit een bate van € 187.000 opgeleverd en is € 27.000 onttrokken. Per ultimo 2023 is het saldo van deze reserve € 5.876.000.

Algemeen

1. Nog te bestemmen resultaat € 3.017.000

In afwachting van besluitvorming is het resultaat ad € 3.017.000 (positief) afzonderlijk op de balans opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

8. Voorzieningen

Samenstelling van de voorzieningen (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Arbeidsgerelateerde verplichtingen (8.1)		
1. Pensioen- en wachtgeld bestuur	2.311	2.264
2. WW rechten voormalig personeel	125	165
4. Rechten uitkering jubileum 25 en 40 jaar	592	558
Totaal		
Totaal voorzieningen	3.028	2.987
Verloop van de voorzieningen		
Stand 1 januari 2023		2.987
Toevoeging ten laste van de exploitatie		271
Onttrekking ten laste van de voorziening		-230
Stand per 31 december 2023		3.028

8.1 Arbeidsgerelateerde verplichtingen

1. Pensioen- en (wachtgeld)voorzieningen bestuur

De voorziening heeft betrekking op het voormalig en huidig bestuur van het waterschap c.q. de rechtsvoorgangers. In 2010 is voor het eerst de pensioenverplichting van de zittende bestuursleden opgenomen. De actuariële berekening van de contante waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen wordt jaarlijks door een extern deskundige uitgevoerd. Per ultimo 2023 leiden de berekeningen tot een dotatie van € 47.000 op de voorziening.

2. WW-rechten voormalig personeel

De voorziening heeft betrekking op toekomstige uitgaven van voormalig personeel in het kader van de werkloosheidswet. Deze voorziening is nieuw gevormd in 2014. Aan WW-uitkeringen voormalig personeel werd € 32.000 betaald. Per ultimo boekjaar heeft een extra vrijval plaatsgevonden ter hoogte van € 8.000.

3. Rechten uitkering jubileum 25- en 40 jaar

De voorziening heeft betrekking op toekomstige lasten van huidig personeel in het kader van het recht op een jubileumuitkering bij 25- en/of 40 jaar overheidsdienst. Deze voorziening is nieuw gevormd in 2014. Aan jubileumuitkeringen werd in 2023 € 37.000 betaald. Per ultimo boekjaar heeft een dotatie plaatsgevonden ter hoogte van € 71.000.

9. Vaste schulden

Saldo van de vaste schulden (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Onderhandse leningen binnenlandse banken	276.339	292.962
Waarborgsommen	38	36
Totaal vaste schulden	276.377	292.998
Verloopoverzicht onderhandse leningen (bedragen x € 1.000)		
Stand 1 januari	292.998	227.918
Opgenomen lening	0	80.000
Vervroegde aflossing(herfinanciering)	0	0
Aflossing leningen	-16.623	-14.923
Ontvangen waarborgsommen	2	3
Stand 31 december	276.377	292.998

Aflossing vindt plaats op lineaire basis. Uitzondering hierop vormt een lening ad. € 33 miljoen. Hierop wordt in 2025 voor het eerst afgelost. De rentelast over de vaste schulden ultimo 2023 bedraagt € 4.162.723 (2022: € 4.294.789). De aflossingsverplichting voor volgend boekjaar betreft € 14.122.688.

10. Netto vlottende schulden

Korlopende schulden (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Nederlandse Waterschapsbank (rekening-courant)	18.524	14.831
Schulden aan leveranciers	14.620	12.523
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies	1.767	1.920
Overige netto vlottende schulden	9.179	8.553
Totaal kortlopende schulden	44.090	37.827

De overige netto vlottende schulden betreffen goederen en diensten die zijn geleverd in 2023, maar waarvoor in 2023 nog geen factuur is ontvangen.

11. Overlopende passiva

Overlopende passiva (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Reservering verlofdagen	2.043	1.949
Transitorische rente	1.848	1.960
Vooruit ontvangen bedragen:		
Het Rijk	6.325	2.351
Provincies	1.012	529
Overige openbare lichamen	4	150
Totaal overlopende passiva	11.231	6.939

Verloopoverzicht vooruit ontvangen bedragen (bedragen x € 1.000)	Het Rijk	Provincies	Overige openbare lichamen	Totaal
Stand 1 januari	2.351	529	150	3.030
Toevoegingen	196	483	5	684
De vrijgevallen bedragen	3.778	0	-151	3.627
Stand 31 december	6.325	1.012	4	7.341

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Investeringsverplichtingen

Betrekking hebbend op de materiële vaste activa zijn per ultimo 2023 investeringsverplichtingen aangegaan tot een bedrag van € 171,0 miljoen. Daarnaast heeft Noorderzijvest een verplichting voor het vervangen van Damwanden in Appingedam.

Leaseverplichting

Ultimo 2023 is de totale operationele leaseverplichting € 0,7 miljoen voor 50 bedrijfswagens. Voor 2024 is de verplichting € 0,4 miljoen. Voor de bedrijfswagens zijn meerjarige full operational leaseovereenkomsten afgesloten: 2 wagens hebben een looptijd van 6 jaar, 2 wagens met een looptijd van 4 jaar; 7 wagens met een looptijd van 3 jaar; 14 wagens met een looptijd van 2 jaar en 25 wagens met een looptijd van 1 jaar.

Kredietfaciliteit

Voor het begrotingsjaar 2023 heeft het waterschap een kredietfaciliteit bij de Nederlandse Waterschapsbank ter hoogte van maximaal € 23,1 miljoen. Voor de rekening 'Schatkistbankieren' bij de Nederlandse Waterschapsbank is de intradaglimiet vastgesteld op € 5,0 miljoen.

Garantstelling Unie van waterschappen

In 2015 heeft het waterschap een garantstelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor het doorlopend krediet van € 2,0 miljoen. Het aandeel van Noorderzijvest bedraagt 3,0% (verhouding in aandeel contributie).

Borgstelling Unie van waterschappen

In 2017 heeft het waterschap een borgstelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor de lening ad € 6.013.000. De totale borgstelling wordt verdeeld in de verhouding die ook geldt voor de verdeling van de Uniecontributie.

Onrechtmatigheid

Er is sprake van een doorlopende verplichting in 2024 ad € 70.168 (exclusief btw) en deze wordt in boekjaar in 2023 als niet rechtmatig aangemerkt.

3.4 EXPLOITATIEREKENING

Exploitatierkening naar kosten en opbrengsten

Lasten- en batensoorten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Rente	3.686	4.217	4.217	4.309
Afschrijvingen	21.119	21.467	21.467	20.878
Subtotaal kapitaallasten	24.805	25.684	25.684	25.187
Salarissen huidig personeel en bestuurders	21.598	22.700	22.700	20.131
Uitkeringen aan voormalig personeel en bestuurders	307	290	290	191
Sociale lasten	5.765	5.979	5.979	5.601
Overige personeelslasten	1.562	1.850	1.850	1.448
Personeel van derden	3.991	1.835	1.835	2.427
Subtotaal personeelslasten	33.223	32.654	32.654	29.798
Gebruiks- en verbruiksgoederen	8.864	7.486	7.486	8.223
Energiekosten	6.139	4.465	4.465	4.146
Huren, pachten en rechten	664	786	786	651
Verzekeringen	620	481	481	499
Belastingen	206	203	203	185
Onderhoud door derden	11.288	11.821	11.821	11.698
Diensten door derden en bijdragen aan derden	17.110	17.007	17.007	15.542
Subtotaal goederen en diensten	44.891	42.249	42.249	40.944
Toevoegingen aan voorzieningen	270	60	60	37
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	19
Onvoorzien	0	10	10	0
Afschrijving van boekverliezen	0	0	0	0
Aandeel en doorberekende kosten	0	0	0	0
Voordelig resultaat	3.017	0	0	3.528
Totaal lasten	106.205	100.657	100.657	99.513
Baten				
Rentebaten	324	162	162	163
Dividenden	1.298	1.000	1.000	1.101
Baten in verband met salarissen en sociale lasten	581	417	417	935
Opbrengst werken voor derden en eigendommen	15.030	13.512	13.512	13.828
Waterschapsbelastingen	85.113	81.960	81.960	77.773
Bijdragen van derden	558	306	306	743
Onttrekkingen aan voorzieningen	230	265	265	385
Onttrekkingen aan reserves	96	96	96	1.671
Doorberekeningen aan investeringen	2.975	2.939	2.939	2.914
Nadelig resultaat	0	0	0	0
Totaal baten	106.205	100.657	100.657	99.513

Exploitatierkening naar programma

Totaal resultaat per programma (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Veilig leven met water	11.154	11.480	11.480
Voldoende en gezond water	27.117	26.538	26.538
Gezuiverd water	19.776	19.134	19.134
Organisatie en omgeving	24.050	24.807	24.807
Totaal resultaat voor belasting/bijdrage reserve	82.096	81.960	81.960
Belastingopbrengsten	-85.113	-81.960	-81.960
Bijdrage reserves	0	0	0
Nog te bestemmen resultaat	-3.017	0	0

Exploitatierkening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Netto lasten	51.451	51.841	51.841
Bedrag voor onvoorzien	0	5	5
Algemene opbrengsten (dividend, rente)	-890	-615	-615
Totaal netto lasten	50.561	51.231	51.231
Belastingopbrengsten	55.272	53.095	53.095
Kwijtscheldingen	-1.431	-1.690	-1.690
Afkoop incassorisico / invorderingsrente	-142	-232	-232
Netto belastingopbrengst	53.699	51.173	51.173
Resultaat voor bestemming	3.138	-58	-58
Toevoeging aan bestemmingsreserves	0	0	0
Toevoeging aan algemene reserves	0	0	0
Bijdrage uit bestemmingsreserves	96	96	96
Bijdrage uit algemene reserves	0	0	0
Nog te bestemmen resultaat	3.234	38	38

De taak Watersysteembeheer sluit met een positief saldo van € 3.138.000 tegen een verwacht negatief resultaat in de begroting van € 58.000. Het uiteindelijke resultaat voor bestemming bedraagt € 3.234.000 positief in plaats van € 38.000 positief.

De netto lasten zijn voor watersysteembeheer lager uitgevallen dan de begroting, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere perceptiekosten en hoger opbrengsten dividend en rente. De netto belastingopbrengsten zijn € 2,5 miljoen hoger dan de begroting.

Exploitatierkening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Netto lasten	32.364	31.367	31.367
Bedrag voor onvoorzien	0	5	5
Algemene opbrengsten (dividend, rente)	-731	-547	-547
Totaal netto lasten	31.633	30.825	30.825
Belastingopbrengsten	33.348	33.045	33.045
Kwijtscheldingen	-1.784	-1.975	-1.975
Afkoop incassorisico / invorderingsrente	-150	-284	-284
Netto belastingopbrengst	31.414	30.787	30.787
Resultaat voor bestemming	-217	-38	-38
Toevoeging aan bestemmingsreserves	0	0	0
Toevoeging aan algemene reserves	0	0	0
Bijdrage uit bestemmingsreserves	0	0	0
Bijdrage uit algemene reserves	0	0	0
Nog te bestemmen resultaat	-217	-38	-38

De taak Zuiveringsbeheer sluit met een negatief saldo van € 217.000 tegenover een verwacht negatief resultaat in de gewijzigde begroting € 38.000.

De netto lasten zijn voor zuiveringsbeheer € 0,8 miljoen hoger uitgevallen dan de begroting, dit is ontstaan door hogere personeelskosten en hogere kosten voor energie en chemicaliën. De netto belastingopbrengsten zijn € 0,6 miljoen hoger dan de begroting.

Bestemming van het resultaat 2023

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het resultaat 2023. In afwachting van de besluitvorming is het resultaat ad € 3.017.000 afzonderlijk op de balans opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen. Het waterschap heeft één bestemmingsreserve die op het noodzakelijke prijspeil worden gehouden door middel van het toevoegen van rente. Het betreft de reserve Gemaal De Slokkert. Rentetoevoeging aan reserves vinden via de resultaatbestemming (indirect) plaats.

Totaal (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023
Totaal resultaat voor bestemming	2.921	-96	-96
Totaal bijdrage uit algemene reserve	0	0	0
Totaal bijdrage uit bestemmingsreserve	96	96	96
Nog te bestemmen resultaat	3.017	0	0

Voorstel bestemming van het resultaat 2023

Voorstel bestemming resultaat 2022 (bedragen × € 1.000)	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Betreft			
Rentetoevoeging bestemmingsreserve De Slokkert	11	0	11
Algemene reserve (per saldo)	3.223	-217	3.006
Totaal	3.234	-217	3.017

3.5 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

Toelichting lasten

Kapitaallasten

Kapitaallasten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Rente	3.686	4.217	4.217	4.309
Afschrijving van activa	21.119	21.467	21.467	20.878
Totaal lasten	24.805	25.684	25.684	25.187

De kapitaallasten 2023 zijn € 0,9 miljoen lager dan begroot als gevolg van hogere rentebaten en lagere afschrijvingen.

Personeelslasten

Personeelslasten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Salariskosten en sociale lasten	27.363	28.679	28.679	25.732
Personeel van derden	3.991	1.835	1.835	2.427
Overige personeelslasten	1.869	2.140	2.140	1.639
Totaal lasten	33.223	32.654	32.654	29.798

Salarissen en sociale lasten

De salariskosten en sociale lasten zijn lager dan de begroting door onder andere een lagere bezetting dan begroot. Een groot deel van de personeelskosten is verschoven naar personeel van derden, voor de inhuur op de vacatureruimte.

Personeel van derden

Deze post heeft betrekking op vervanging wegens langdurig zieken en vervanging wegens zwangerschap, inhuur van derden op vacatureruimte en inhuur van derden wegens extra werkzaamheden. De hogere kosten worden met name veroorzaakt door inhuur op de vacatureruimte.

Overige personeelslasten

De overige personeelslasten zijn € 0,3 miljoen lager dan begroot.

Gebruiks- en verbruiksgoederen

Gebruiks- en verbruiksgoederen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Gebruiks- en verbruiksgoederen	8.864	7.486	7.486	8.223
Totaal lasten	8.864	7.486	7.486	8.223

De kosten gebruiksgoederen zijn € 1,4 miljoen hoger dan begroot voornamelijk door hogere kosten voor chemicaliën en hogere kosten voor de aanschaf van onderhoudsmateriaal.

Energiekosten

Energiekosten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Energie, water en brandstof	6.139	4.465	4.465	4.146
Totaal lasten	6.139	4.465	4.465	4.146

Uitmo 2023 laten de energiekosten ten opzichte van de begroting een nadeel zien van € 1,7 miljoen door inflatie, een hoger verbruik dieselolie voor de gemalen en hogere kosten levering en verbruik van elektriciteit.

Huren, pachten, rechten, verzekeringen en belastingen

Huren, pachten, rechten, verzekeringen en belastingen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Huren, pachten en rechten	664	786	786	651
Verzekeringen	620	481	481	499
Belastingen	206	203	203	185
Totaal lasten	1.490	1.470	1.470	1.335

Deze posten liggen in lijn met de begroting.

Onderhoud door derden

Onderhoud door derden (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Onderhoud door derden	11.288	11.821	11.821	11.698
Totaal lasten	11.288	11.821	11.821	11.698

Onderhoud door derden laat een voordeel zien van € 0,5 miljoen ten opzichte van de begroting.

Diensten en bijdragen derden

Diensten en bijdragen derden (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Diensten en bijdragen derden	17.110	17.007	17.007	15.542
Totaal lasten	17.110	17.007	17.007	15.542

De diensten en bijdragen liggen in lijn met de begroting.

Toevoegingen aan voorzieningen

Toevoegingen aan voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Toevoeging pensioen- en wachtgelden bestuur	0	0	0	0
Toevoeging voorziening personeel	0	0	0	0
Toevoeging voorziening WW-rechten voormalig personeel	0	0	0	0
Toevoeging voorziening uitkering jubileum huidig personeel 25 en 40 jaar	270	60	60	37
Totaal lasten	270	60	60	37

De toevoeging aan de voorziening uitkering jubileum betreft een dotatie en brengt deze voorziening op het gewenste niveau.

Boekverliezen en onvoorzien

Boekverliezen en onvoorzien	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Lasten				
Onvoorzien	0	10	10	0
Totaal lasten	0	10	10	0

Aanwending uit de post onvoorzien heeft in 2023 niet plaatsgevonden.

Toelichting baten

Rentebaten

Rentebaten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Rentebaten	324	162	162	163
Totaal baten	324	162	162	163

Dit betreft interne rente, namelijk de berekende bespaarde rente over het eigen vermogen en de voorzieningen. De rente over het eigen vermogen wordt niet toegevoegd aan de reserves.

Dividenden

Dividenden (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Dividenden	1.298	1.000	1.000	1.101
Totaal baten	1.298	1.000	1.000	1.101

In 2023 is er een dividenduitkering over 2023 toegezegd van de Nederlandse Waterschapsbank. De betaling van het dividend over 2022 heeft in het boekjaar plaatsgevonden.

Personeelsbaten

Personeelsbaten (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Personeelsbaten	581	417	417	935
Totaal baten	581	417	417	935

De personeelsbaten vallen ten opzichte van de begroting € 0,2 miljoen hoger uit en hebben betrekking op baten als gevolg van uitgeleend personeel en/of inzet op door derden gefinancierde projecten

Opbrengst werken voor derden en eigendommen

Opbrengst werken voor derden en eigendommen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Opbrengst werken voor derden	14.652	13.134	13.443	13.644
Opbrengst eigendommen	378	378	69	184
Totaal baten	15.030	13.512	13.512	13.828

Ten opzichte van de begroting zijn de opbrengsten voor derden en eigendommen € 1,5 miljoen hoger. In 2023 is een bate gerealiseerd als gevolg van de BTW afrekeningen over voorgaande jaren met de fiscus en hogere bijdragen van derden + € 0,6 miljoen en afrekeningen Gemeenschappelijke Regelingen + € 0,6 miljoen.

Waterschapsbelastingen verdeeld naar kostendragers

Waterschapsbelasting verdeeld naar kosten dragers (bedragen × € 1.000)	2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Verskil met gewijzigde begroting
Watersysteembeheer				
Omslagen en verontreinigingsheffing	55.272	53.095	53.095	2.177
Kwijtscheldingen	-1.431	-1.690	-1.690	259
Oninbare baten	-139	-232	-232	92
Invorderingsrente / Vervolgingskosten	-3	0	0	-3
Totaal Watersysteembeheer	53.699	51.173	51.173	2.525
Zuiveringsbeheer				
Zuiveringsheffing	33.348	33.045	33.045	303
Kwijtscheldingen	-1.784	-1.975	-1.975	190
Oninbare baten	-150	-284	-284	135
Invorderingsrente / Vervolgingskosten	0	0	0	0
Totaal Zuiveringsbeheer	31.414	30.787	30.787	629
Totaal opbrengsten waterschapsbelasting	85.113	81.960	81.960	3.153

Waterschapsbelastingen

Verschil waterschapsbelasting t.o.v. aangepaste begroting verdeeld naar 2023 en voorgaande jaren (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	2022 en vorige jaren	Totaal
Omslag gebouwd - buitendijks	-21	-19	-40
Omslag gebouwd - binnendijks	1.134	1.064	2.198
Omslag ongebouwd - buitendijks	0	0	0
Omslag ongebouwd - binnendijks	37	-20	17
Omslag ongebouwd - wegen	-4	6	1
Omslag natuur	-1	1	-0
Ingezetenenomslag	46	-24	22
Verontreinigingsheffing woningen	1	-1	0
Verontreinigingsheffing bedrijven	-3	-19	-22
Zuiveringsheffing woningen	-192	-209	-401
Zuiveringsheffing bedrijven	220	484	704
Totaal baten	1.217	1.263	2.480
Kwijtscheldingen / oninbaar / afkoop			673
Totaal verschil t.o.v. begroting			3.153

De waterschapsbelasting laat ten opzichte van de begroting een voordeel zien van € 3,2 miljoen. Voor een uitgebreide toelichting op de waterschapsbelasting verwijzen wij naar hoofdstuk 2.5 van het jaarverslag.

Bijdragen van derden

Bijdragen van derden (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Bijdragen van derden	558	306	306	743
Totaal baten	558	306	306	743

Deze baten vallen gunstiger uit als gevolg van diverse schade-uitkeringen.

Onttrekkingen aan voorzieningen

Onttrekkingen aan voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Verschil
Bestuur			
Uitkeringen pensioen / wachtgeld voormalig bestuur	153	165	-12
Personeel			
Onttrekking rechten jubileum 25 en 40 jaar	37	60	-23
Onttrekking WW-rechten voormalig personeel	32	40	-8
Vrijval WW-rechten voormalig personeel	8	0	8
Totaal onttrekking	230	265	-35

De voorzieningen hebben betrekking op het voormalig en huidig bestuur van het waterschap c.q. de rechtsvoorgangers en personeel. In 2023 is € 153.000 onttrokken voor pensioenen/wachtgelden (voormalig) bestuur. In 2023 is € 37.000 onttrokken wegens uitkering van jubileumrechten. Aan de voorziening WW-rechten is in 2023 € 32.000 onttrokken voor betaalde uitkeringen en heeft na herberekening per ultimo een vrijval van € 8.000 plaatsgevonden.

Onttrekkingen aan reserves

Onttrekking aan reserves (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Verschil
Onttrekkingen algemene reserve			
Watersysteembeheer	0	0	0
Zuiveringsbeheer	0	0	0
Totaal onttrekkingen algemene reserve	0	0	0
Onttrekkingen bestemmingsreserves Watersysteembeheer			
Gemaal De Slokkert	39	39	0
FES-gelden waterbodemsanering	57	57	0
Totaal onttrekkingen bestemmingsreserves Watersysteembeheer	96	96	0
Onttrekkingen bestemmingsreserves Zuiveringsbeheer			
Beheer oude leidingen	27	0	27
Totaal onttrekkingen bestemmingsreserves Zuiveringsbeheer	27	0	27
Totaal onttrekkingen	123	96	27

Nadere toelichting op de onttrekkingen aan de reserves:

- 1. Gemaal De Slokkert** - Voor het gemaal De Slokkert wordt jaarlijks, conform Jaarplan 2023, een bedrag van € 39.000 aangewend voor de exploitatiekosten van dit gemaal.
- 2. FES-geld** - Conform besluitvorming op 13 april 2013 is er € 57.000 onttrokken ter dekking van de kapitaallasten die voortvloeien uit de activering van Dijkpark Garmerwolde.
- 3. Beheer oude leidingen** - Ter dekking voor het verwijderen van oude persleidingen is er € 27.000 aangewend voor de kosten van deze werkzaamheden.

Doorberekeningen aan investeringen

Doorberekeningen aan investeringen (bedragen × € 1.000)	Jaarrekening 2023	Gewijzigde begroting	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten				
Doorberekeningen aan investeringen	2.975	2.939	2.939	2.914
Totaal baten	2.975	2.939	2.939	2.914

De doorberekeningen aan investeringen hebben betrekking op:

- Verzekeringspremies ten behoeve van projecten (€ 113.000).
- Doorberekening van uren die besteed zijn aan de als vervaardigingsprojecten aangemerkte investeringen (€ 2.131.000). Dit is € 101.000 lager als gevolg van minder inzet op technische vervaardigingsprojecten dan verwacht.
- Doorberekening van de rente aan de als vervaardigingsprojecten aangemerkte investeringen. De toegerekende rente bedraagt € 731.000. Dit is € 31.000 hoger dan de gewijzigde begroting.

3.6 WET NORMERING TOPINKOMENS

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens in werking getreden. De Wet Normering Topinkomens is van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest. Het voor Noorderzijlvest toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000. Voor waterschappen is als topfunctionaris de secretaris-directeur aangewezen. Onder de publicatie-eisen van de Wet Normering Topinkomens vallen de gegevens zoals die in onderstaande tabel zijn opgenomen.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2023

Tabel 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.	
Functiegegevens 2023 (bedragen × € 1)	Tammes Secretaris-directeur 2023
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01-01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	158.077
Beloningen betaalbaar op termijn	22.155
Subtotaal	180.232
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	180.232
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.
Functiegegevens 2022 (bedragen × € 1)	
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01-01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking	ja

Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	145.197
Beloningen betaalbaar op termijn	22.426
Subtotaal	167.623
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
Bezoldiging	167.623
Tabel 1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
Tabel 1c. Toezichthoudende topfunctionarissen.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
Tabel 1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
Tabel 1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
Tabel 1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
Tabel 1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	
3. Bezoldiging niet-topfunctionarissen.	
Dit is niet van toepassing op Waterschap Noorderzijlvest.	

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de Wet Normering Topinkomens

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Akkerrand met op de achtergrond het gemaal
De Waterwolf aan het Reitdiep

4. VASTSTELLING JAARVERSLAG / CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

4.1 VASTSTELLING JAARVERSLAG

Gerealiseerd resultaat kostendragers (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2023
Kostendragers	
Watersysteembeheer	3.234
Zuiveringsbeheer	-217
Gerealiseerd resultaat 2023	3.017

Het Jaarverslag 2023 is opgesteld door het dagelijks bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest en behandeld in de vergadering op 14 mei 2024.

R. van der Schaaf
dijkgraaf

Bas Tammes
secretaris-directeur

Het Jaarverslag 2023 is goedgekeurd door Flynth Audit B.V. op 17 mei 2024.

Vastgesteld door het algemeen bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest op 5 juni 2024.

4.2 CONTROLEVERKLARING ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Heliumstraat 64
2718 SL ZOETERMEER
telefoon (088) 236 80 00
e-mail Audit@flynth.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van het waterschap Noorderzijlvest

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van het waterschap Noorderzijlvest te Groningen gecontroleerd. Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva van het waterschap Noorderzijlvest op 31 december 2023 in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van het waterschap, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2023 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 november 2023.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de exploitatierekening naar programma's, naar kostendragers en naar kosten- en opbrengstsoorten over 2023;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023, het controleprotocol 2023 en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 november 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het waterschap Noorderzijlvest zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Flynth Audit B.V. is lid van BKR International. Bankrekeningnummer IBAN NL67 RABO 0106 6642 20 - BIC: RABONL2U. Handelsregister 09063021. www.flynth.nl. Dienstverlening vindt plaats onder algemene voorwaarden, op aanvraag verkrijgbaar en gedeponereerd bij de KvK in Arnhem.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.062.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1 % en voor onzekerheden 3 % van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 7 Waterschapsbesluit. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 79.650 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen, of in het kader van de SiSa-verantwoording of WNT, relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Conform onze beroepsstandaarden hebben wij aandacht besteed aan het risico op het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het dagelijks bestuur. In onze controle hebben wij bovendien de volgende frauderisico's onderkend:

- frauderisico dat de Europese en/of interne aanbestedingsrichtlijnen niet worden nageleefd;
- frauderisico dat een medewerker zelfstandig crediteurenstamgegevens muteert en / of valse inkoopfacturen in de administratie verwerkt en / of betalingen aan crediteuren omleedt voor persoonlijk gewin
- frauderisico dat verkregen subsidies niet aan de juiste periode zijn toegerekend en niet voldaan wordt aan subsidievoorwaarden.

Deze risico's zijn niet zodanig dat we hieraan significante aandacht hebben besteed. Op basis van onze risicoanalyse hebben wij geen andere materiële frauderisico's gesignaleerd.

De door ons uitgevoerde specifieke werkzaamheden voor de geïdentificeerde frauderisico's zijn als volgt:

Het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het dagelijks bestuur

Het risico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het dagelijks bestuur hebben wij ondervangen door het selecteren van journaalposten op basis van risicocriteria, zoals de memoriaalboekingen en de schattingsposten. Deze journaalposten alsook de belangrijke schattingen van het dagelijks bestuur, zoals de waardering van vaste activa en debiteuren en de volledigheid van de voorzieningen, hebben wij in detail gecontroleerd. Eveneens hebben wij de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen.

Europese en/of interne aanbestedingsrichtlijnen worden niet nageleefd

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing rondom aanbestedingen voor het aangaan van contracten. Verder hebben wij kennis genomen van de aanbestedingsrichtlijnen en de eigen analyse op het voldoen aan deze richtlijnen van Waterschap Noorderzijlvest en een gegevensgerichte controle verricht op geselecteerde crediteuren en de hieraan ten grondslag liggende contracten om vast te stellen dat is voldaan aan de aanbestedingsrichtlijnen.

661077127/SH/1186

2

Het door een medewerker zelfstandig crediteurenstamgegevens muteren en / of verwerken van valse inkoopfacturen in de administratie en / of omleiden van betalingen aan crediteuren voor persoonlijk gewin

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing rondom het factuurverwerkings- en betalingsproces. Daarnaast hebben we een deelwaarneming verricht op de bedrijfskosten en hebben we vastgesteld dat de prestaties geleverd zijn en de betalingen zijn verricht aan het juiste bankrekeningnummer.

Verkregen subsidies zijn niet aan de juiste periode toegerekend en/of er wordt niet voldaan aan de subsidievoorwaarden

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing rondom het verantwoorden van subsidiebatens en het evalueren van het continu voldoen aan subsidievoorwaarden. Tevens hebben wij een gegevensgerichte controle verricht op de in het boekjaar verantwoorde subsidiebatens waarbij met behulp van de subsidiebeschikkingen en andere documenten is vastgesteld dat de batens in het juiste boekjaar verantwoord zijn en dat Waterschap Noorderzijvest voldaan heeft aan de eventuele voorwaarden zoals uiteengezet in de subsidiebeschikkingen.

Voorts hebben wij in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Tevens hebben we kennisgenomen correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor signalen van fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in het onderdeel 'paragraaf weerstandsvermogen' in paragraaf 2.6 van het jaarverslag heeft het dagelijks bestuur een beoordeling opgesteld van de mogelijkheden van het waterschap om de risico's vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de provinciale toezichthouder voort te zetten. Onze werkzaamheden om deze inschatting van het dagelijks bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- kennisnemen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen van het dagelijks bestuur en overwegen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle van de jaarrekening kennis hebben en door het dagelijks bestuur te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten en deze waar relevant te valideren met onderliggende documentatie;
- kennisnemen van de meerjarenbegroting 2024-2027 en de ontwikkelingen in de sector en het evalueren hiervan;
- vastgesteld dat de verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare ratio's;
- inwinnen van inlichtingen bij het dagelijks bestuur over haar kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering na de periode van beoordeling.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5 lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

661077127/SH/1186

3

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

1. het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
2. overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks- en algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Waterschapsbesluit.

Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde batens en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van het waterschap, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2023 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 november 2023.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om het waterschap in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

661077127/SH/1186

4

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol 2023 dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 29 november 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's:
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zoetermeer, 17 mei 2024
Flynth Audit B.V.

Digitaal ondertekend door Sietse Hof

S. Hof MSc RA

BIJLAGEN

Bijlage A

Staat van vaste activa

Bijlage B

Staat van financiële activa

Bijlage C

Overzicht van in 2023 afgeronde en vervallen projecten
Overzicht onderhanden werk 2023 en overboeking naar 2024

Bijlage D

Staat van reserves en voorzieningen

Bijlage E

Staat van vaste schulden

Bijlage F

Berekening van het rente-omslagpercentage

Bijlage G

Risicoparagraaf

Bijlage H

Single Information Single Audit (SiSa)

Bijlage I

Model subsidieverantwoording

BIJLAGE A | Staat van vaste activa

Omschrijving van de kapitaaluitgaven	STAND 01-01-2023										MUTATIES IN 2023										STAND 31-12-2023				
	Aanschafprijs	Cumulatieve vermindering	Boekwaarde	Overschikking OHW	Aanschafprijs vervoer-deringen	Grasleeve daken	Verminderingen	Vermin-deringen	Ontkopen subsidie	Bijdragen reserves	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve vermindering	Boekwaarde	Rente	kapitaallasten (afschrijving en rente)	STAND 01-01-2023			MUTATIES IN 2023			STAND 31-12-2023		
																	Aanschafprijs	Cumulatieve vermindering	Boekwaarde	Aanschafprijs	Cumulatieve vermindering	Boekwaarde	Rente	kapitaallasten (afschrijving en rente)	Aanschafprijs
WERKEN IN EXPLOITATIE																									
Immateriële activa																									
Overige	11.413.438	6.798.321	4.615.117	-							1.116.219	7.914.540	3.488.898	63.290	1.79.509										
Bidragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	12.631.381	4.742.592	2.888.789	47.795							678.070	7.879.176	2.288.514	41.151	719.221										
Verleende bijdragen aan het Rijk	10.336.486	10.279.257	80.191	3.236.687							48.471	10.238.486	30.720	65	50.338										
Totaal Immateriële vaste activa	33.316.244	23.826.170	9.684.138	404.174							3.226.217	26.360.766	9.649.136	125.329	3.360.346										
Totaal Immateriële vaste activa	62.722.551	45.403.818	17.318.733	3.689.666							5.068.977	50.472.795	15.939.412	230.635	5.299.612										
Materiële activa																									
Gronden en terreinen	1.940.301	35.785	1.904.516								1.940.301	35.785	1.904.516	-	-										
Vervoermiddelen en werktuigen	9.861.201	5.771.586	4.089.615	1.015.724							699.789	10.423.367	4.360.195	51.969	761.768										
Overige materiële vaste activa	12.179.338	6.766.301	5.413.037	706.702							12.886.040	7.447.139	5.438.901	79.133	769.971										
Bedrijfsgebouwen	13.612.916	9.665.337	3.947.579	72.655							277.988	13.885.571	3.742.246	59.414	337.402										
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:	59.728.519	11.933.343	47.795.176	1.541.812							2.112.887	61.270.331	47.224.101	729.124	2.842.013										
Waterkeringen	12.205.292	7.054.987	4.665.705	5.592.626							3.208.234	73.758.821	44.029.097	624.779	3.834.011										
Gemalen watersysteembeheer	34.376.705	14.071.995	20.306.710	778.289							35.156.954	15.816.654	19.375.300	303.450	2.013.109										
Zuiveringstechnische werken - silvewerkingsinstallaties	6.194.830	18.386.303	10.488.927	126.970							7.921.044	29.271.800	19.843.453	159.978	349.019										
Zuiveringstechnische werken - transportstelsels	133.010.725	99.335.420	34.575.905	935.891							4.018.520	134.846.526	103.354.940	31.491.586	2.237.543										
Vaanwegen en havens	16.145.985	4.087.035	12.058.950	2.841.673							661.683	18.987.658	4.748.718	14.238.940	182.958										
Totaal materiële vaste activa	508.675.131	306.137.547	202.537.884	14.633.321	-453.558	-408.203	-	-408.203	-	16.105.707	522.854.894	321.835.051	201.019.843	2.997.862	19.103.569										
Totaal werken in exploitatie	571.397.692	351.541.365	219.896.317	18.315.978	-453.558	-408.203	-	-408.203	-	21.174.684	589.256.101	372.307.846	216.950.255	3.228.497	24.403.161										
ONDERHANDELEN WERKEN																									
Onderzoek en ontwikkeling	3.963.584	3.823.061	140.503	4.922.870								6.961.430	1.925.004	14.590	14.590										
Overige	1.331.587	1.196.481	135.106	-47.795							3.138.369	1.708.483	512.002	4.366	4.366										
Bidragen aan activa in eigendom van overheden				-3.228.687																					
Geachteerde bijdragen aan het Rijk				-404.174																					
Verkeeringen				-3.880.656																					
Totaal Immateriële vaste activa	5.630.509	5.019.542	510.967	-3.880.656	8.745.064	-	-	3.138.369	-	-	10.594.917	8.157.911	2.437.006	47.293	47.293										
Materiële activa																									
Gronden en terreinen	37.620	37.620										37.620													
Vervoermiddelen en werktuigen				-1.015.724																					
Overige materiële vaste activa	1.042.419		1.042.419	1.015.724																					
Bedrijfsgebouwen				-705.702																					
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken:	7.320		7.320	1.855.963																					
Waterkeringen				-12.655																					
Gemalen watersysteembeheer	185.697.982	184.150.524	1.517.458	-1.541.812																					
Zuiveringstechnische werken - silvewerkingsinstallaties	36.174.901	9.483.054	26.691.847	34.465.723																					
Zuiveringstechnische werken - transportstelsels	19.091.459	13.434.262	5.657.197	-5.582.626																					
Vaanwegen en havens	535.303	3.914	531.389	-178.290																					
Zuiveringstechnische werken - transportstelsels	3.482.824	194.463	3.288.361	-981.109																					
Zuiveringstechnische werken - zuiveringsinstallaties	4.239.050	471.007	3.768.043	5.282.532																					
Vaanwegen en havens	2.488.204	659.052	1.829.152	-2.841.673																					
Totaal materiële vaste activa	252.767.082	208.443.896	44.223.186	-14.633.322	94.174.360	-	-	38.133.733	-	-	332.306.120	246.568.834	86.739.282	797.088	797.088										
Totaal onderhanden werken	258.297.591	213.463.438	44.834.153	-18.313.978	102.919.424	-	-	41.272.102	-	-	342.903.037	254.726.745	88.176.288	844.382	844.382										
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	829.696.273	565.004.803	284.630.470	-	102.465.886	-	-	-416.988	-	-	932.161.138	627.034.591	305.126.643	4.072.878	25.247.563										

BIJLAGE B | Staat van financiële activa

Financiële vaste activa (bedragen x € 1.000)			31-12-2023	31-12-2022
Kapitaalverstrekingen aan:				
Bedrijven				
Nederlandse Waterschapsbank N.V.			127	127
110 aandelen A à € 115,- nominaal en volgestort			20	20
170 aandelen B à € 460,- nominaal, waarop 25% gestort			7	7
Agio bij aankoop aandelen			154	154
N.V. Groninger Monumenten Fonds				
110 aandelen à € 1.000,- nominaal en volgestort			110	110
Totaal kapitaalverstrekingen			264	264
Totaal financiële vaste activa			264	264

BIJLAGE C | Overzicht van in 2023 afgeronde / vervallen projecten

Prog.nr	Programma Omschrijving	Pro.jnr	Project Omschrijving	Verstrekt krediet		Verstrekt krediet subsidie	Verstrekt krediet netto	Bestede kosten t/m excl. uren en rente	Ontvangen subsidie t/m 2023	Over/onder schrijding kosten	Over/onder schrijding subsidie	Over/onder schrijding netto	
				kosten	subsidie								
1	Waterniveaus en Rampenbestrijding	640	Opt./update Modellering Hoogwater	196.000	-	-	-	192.721	-	2.279	-	-	
			672	RK Eemsk. Bloemholbrg-Appingedin	21.893.826	17.635.889	4.257.937	-	20.786.272	16.159.115	1.107.554	1.476.774	-369.220
			682	RK. Damwanden Traca Woltersum 587.2	3.314.540	-	3.314.540	-	3.194.362	-	120.178	-	120.178
683	RK. Damw. Traca Woltersum 587.VK			1.274.991	-	1.274.991	-	1.079.990	-	195.001	-	195.001	
2	Totaal Waterveiligheid en Rampenbestrijding	736	Ontwikkeling WAM waterveiligheid	200.000	-	200.000	-	195.180	-	4.820	-	-	
			775	Tewerdingen smalle maaipaden	75.000	-	75.000	-	70.427	-	4.573	-	-
			795	Wateraanvoer doorstroming Grunobuurt	125.000	-	125.000	-	125.000	-	54.573	-	54.573
			807	Tractie 2022	550.000	-	550.000	-	508.047	-	41.953	-	41.953
			814	Freshem	200.000	-	200.000	-	200.000	-	200.000	-	200.000
836	Tractie 2023			2.850.000	-	2.850.000	-	850.559	-	1.999.441	-	1.999.441	
3	Totaal Voldoende en Gezond Water	698	Renovatie rioolgem fase 4 vanaf 2019	4.000.000	-	4.000.000	-	1.624.212	-	2.375.788	-	-	
			731	Verv. Procesaut. RWZIS (vanaf 2019)	1.700.000	-	1.700.000	-	1.786.988	-	-86.988	-	-86.988
			832	Verv. meelapp. RWZI GMW	2.070.000	-	2.070.000	-	2.057.134	-	12.866	-	12.866
					400.000	-	400.000	-	375.418	-	24.582	-	24.582
4	Totaal Gezond Water	779	Verkeeringen 2023	4.170.000	-	4.170.000	-	4.219.540	-	-48.540	-	-48.540	
			781	Digitale toegankelijkheid	430.000	-	430.000	-	404.174	-	25.826	-	25.826
			804	Digitale informatie en transformatie	107.000	-	107.000	-	97.348	-	9.652	-	9.652
			829	Ver. Best.syst. liften	250.000	-	250.000	-	259.056	-	-9.056	-	-9.056
833	Verv. Platform Waterschapshuis	110.000	-	110.000	-	108.295	-	1.705	-	1.705			
Eindtotaal				35.865.357	17.635.889	18.219.468	32.074.690	16.159.115	-	29.507	-	29.507	

BIJLAGE C | Overzicht onderhanden werk 2023 en overboeking naar 2024

BIJLAGE D | Staat van reserves en voorzieningen

Progr.nr	Programma Omschrijving	Proj.nr	Project Omschrijving	Verstrekt krediet kosten	Verstrekt krediet subsidie	Bestede kosten t/m 2023 excl. uren en rente	Ontvangen subsidie t/m 2023	Ovb restant kosten krediet naar 2024	Ovb restant subsidie krediet naar 2024		
1	Waterveiligheid en Rampenbestrijding	515	Bijdr. Hoogwaterbeschermingsprogram(N)	35.611.710	0	36.518.999	0	-907.289	-		
		576	ZK nHWBP project Delfzijl-Eemshaven	130.928.604	121.172.856	125.553.065	115.941.393	5.375.539	5.231.463		
		587	RK.Versterk. Eemskanaal kade 2015-2019	17.252.914	14.834.000	16.054.568	15.691.688	1.198.346	-857.688		
		631	ZK Veldmetingen	10.986.000	10.986.000	4.839.015	4.839.015	6.146.985	6.146.985		
		639	Toetsing primaire kering 2016-2023	2.350.000	0	2.256.186	35.501	93.814	-35.501		
		642	ZK nHWBP project Lauwersmeerdijk(V)	160.111.978	124.712.600	51.856.795	47.297.261	108.255.183	77.415.339		
		671	RK.Eemsk. Woltersum Bloemhofbrug	831.511	734.796	819.640	688.712	11.872	46.084		
		735	Zorgplicht review primaire keringen	200.000	0	173.142	0	26.858	-		
		815	Uitv.Prgr. Strategie watervgh	750.000	0	568.526	0	181.474	-		
		817	Dubbele dijk erosie-onderzoek	3.573.000	3.573.000	2.456.153	2.456.153	1.116.847	1.116.847		
		822	Herplant Bomen Eemskanaal	125.000	0	21.599	0	103.402	-		
		840	3D geg.verwerking vr dijktraject 6-6	500.000	0	11.435	0	488.566	-		
		Totaal Waterveiligheid en Rampenbestrijding				363.220.717	276.013.252	241.129.121	186.949.724	122.091.596	89.063.528
		2	Volgende en Gezond Water	606	Uitvoering Deltaprogramma Zoetwater	696.130	140.000	598.255	329.784	97.875	-189.784
				621	ZWK	23.385.066	0	22.540.817	0	844.249	-
629	Vermind. Landw.em			5.120.846	0	3.353.515	0	1.767.131	-		
645	Uitvoering renovatie/Opt. Rottegat			1.263.000	0	1.175.985	0	87.015	-		
646	Peilbesluiten BD, Uitvprog2017-2021			1.494.000	1.187.327	1.533.952	1.047.760	-39.952	139.567		
649	Waterstructuurplan Westrand			1.111.539	55.657	494.605	21.471	616.934	34.186		
658	Uitbreiding gemaal HD Louwes			57.173.500	14.528.000	20.759.801	5.136.179	36.413.699	9.391.821		
664	Optimalisatie Onlanden			7.326.500	0	1.349.015	0	5.977.485	-		
721	KRW maatregelen Eelderdep			645.000	195.000	136.710	40.000	508.290	155.000		
726	KRW oevers 2020-2022			847.533	320.000	721.646	365.072	125.887	-45.072		
748	Delta-aanpak waterkwal en zoetwater			968.780	0	696.583	1.715	272.197	-1.715		
757	Groot onderhoud bruggen			6.780.000	0	6.345.437	0	434.563	-		
766	Monitoring Vaarwegen			100.000	0	36.333	0	63.667	-		
767	Herinrichting Helwerdermaar			1.232.500	0	739.024	29.363	493.476	-29.363		
776	Maatregelen peilbesluiten			4.900.000	1.457.500	3.015.208	881.881	1.884.792	575.619		
783	Renov. 1 stroomkoker+schuiv. Clev.sl			5.400.000	2.700.000	3.081.932	1.580.362	2.318.069	1.119.638		
785	Onderhoudslegger			623.000	0	334.014	0	288.986	-		
787	Restaurantie cultuurhist monumenten			5.945.000	130.000	4.029.886	1.023.007	1.915.114	-893.007		
790	Uitvoering oeversverdedigingen			5.500.000	0	2.066.743	0	3.433.257	-		
793	ZWK Dwarsdiep			2.100.000	0	997.229	0	1.102.771	-		
798	KRW maatregelenpakket Pwoimeer 22-27			4.546.000	1.001.101	1.149.312	655.750	3.396.688	345.351		
800	Verbeterloc. kwelstop Hoornsedijs			152.890	0	0	0	152.890	-		
801	Wateraanv. oostelijke stadswk			150.000	0	152.335	0	-2.335	-		
803	Renovatie en electr. De Drie Delfzijen			3.665.000	0	623.628	0	3.041.372	-		
805	Vispassages De Delthe en Sichterman			1.660.000	620.000	1.048.556	677.563	611.644	-57.563		
811	Onderhoud Cleveringsluizen 2022			435.000	236.400	74.359	23.316	360.641	213.084		
818	Gebiedsger aanp. Eelder en Peizerdp			90.000	0	313.352	250.000	-223.352	-250.000		
824	Renovatie gemaal De Waterwolf			340.000	0	44.245	0	295.755	-		
826	Toekomstbestendig Lauwersmeer gebied			85.000	0	54.428	0	30.572	-		
827	Peilbest. Paterswoldsemer/Klimaatmaatreg			2.203.000	0	222.325	0	1.980.675	-		
828	Gemaal Oldenoord			3.600.000	0	200.842	42.909	3.399.158	-42.909		
834	Blue Transition			347.000	240.000	348	0	346.652	240.000		
843	Planvorming NPLG			300.000	0	103.153	103.153	196.848	-103.153		
853	Verkenning opt. werkplaatsen			100.000	0	12.777	0	87.223	-		
856	Gr. OnderH. WSWV Gemalen			2.717.243	0	215.111	0	2.501.532	-		
857	Gr. OnderH. WSWV STUWEN			2.782.757	0	307.130	0	2.475.627	-		
859	Herstel kades 2e schil (BoDa)	0	0	0	0	-	-				
861	Zonnepark Spijkerpomp	1.208.000	0	7.998	0	1.200.002	-				
Totaal Volgende en Gezond Water				156.994.084	22.810.985	78.536.985	12.209.284	78.457.099	10.601.701		
3	Gezuiverd Water	585	RWZI Westerkwartier nieuwbouw zuivering	136.180	0	139.267	0	-3.087	-		
		628	Vervang. filterpersen RWZI Garmerwolde	10.888.000	0	10.528.400	3.914	359.600	-3.914		
		734	Energie neutraal 2025	1.300.000	0	884.434	4.840	415.566	-4.840		
		738	Aanleg zonneparken bij RWZI's	2.700.000	0	2.026.830	0	673.170	-		
		741	Ondrz. medicijnresten RWZI Garmerwolde	3.820.000	3.050.000	1.411.891	989.088	2.408.109	2.060.912		
		771	RWZI Westerkwartier nwb Zuivering	28.802.248	0	6.764.436	0	22.037.812	-		
		772	RWZI Westerkwartier nwb transport	32.005.572	325.000	12.988.526	170.722	19.017.046	154.278		
		797	Slibkoekoverslag Garmerwolde	11.425.000	1.250.000	3.160.922	0	8.264.078	1.250.000		
		812	Meetapp lachgas en methaan	224.000	0	143.688	0	80.312	-		
		821	Revisie en verv. leidingen	2.090.000	0	616.576	0	1.473.424	-		
		837	Routekaart Groningen-G'wolve	650.000	0	74.969	0	575.031	-		
		858	Groot OnderH. AWK	6.528.000	0	876.860	0	5.651.140	-		
		Totaal Gezuiverd Water				100.569.000	4.625.000	39.616.800	1.168.564	60.952.200	3.456.436
		4	Bestuur & Organisatie	782	DMS	906.000	0	561.806	0	344.194	-
				816	Project SRD	150.000	0	52.018	0	97.982	-
820	Goudvis			806.000	0	632.451	0	173.549	-		
830	Verbetering Ontsluiting BRK			50.000	0	23.635	0	26.365	-		
835	Hoofdentree Stedumermaar			170.000	0	24.544	0	145.456	-		
844	Grip op energieverbruik			39.620	0	28.928	0	10.692	-		
846	DAMO			297.000	0	121.238	0	175.762	-		
847	Vervanging laptops/tablets 2023			550.000	0	447.721	0	102.279	-		
848	Informatiebeveiliging			0	0	0	0	-	-		
849	Verv. firewalls en netwerk			420.000	0	248.098	0	171.902	-		
854	Archiveren op orde 2			65.000	0	12.668	0	52.332	-		
855	Basis voor datagedreven werken			330.000	0	177.991	0	152.009	-		
862	Vervanging klimaatinstallatie HK			40.000	0	0	0	40.000	-		
Totaal Bestuur & Organisatie				3.823.620	-	2.331.009	-	1.492.611	-		
Eind totaal				624.607.421	303.449.237	361.613.916	200.327.572	262.993.505	103.121.665		

Omschrijving	Stand 1-1-2023	MUTATIES 2023		Stand 31-12-2023	Berekende rente niet toegevoegd
		Verminderings			
		Vermeerderingen	Overige intern/extern		
Algemene reserves	8.009	2.938	0	12.733	171
Watersysteembeheer	4.724	579	0	5.303	83
Zuiveringsbeheer					
Totaal algemene reserves	12.733	3.517	0	16.251	254
Bestemmingsreserves					
Watersysteembeheer	149	11	0	120	7
1. De Slokkert	44	0	0	44	1
2. Onderhoudsbaggeren in stedelijk gebied	964	0	0	907	15
3. FES waterbodemsan.	1.157	11	0	1.072	23
Zuiveringsbeheer	5.717	187	0	5.876	0
1. Reserve Beheer oude leidingen	6.874	187	0	6.948	23
Totaal Bestemmingsreserve	19.607	3.528	0	23.198	277
TOTAAL EIGEN VERMOGEN					
	2.264	199	8	2.311	0
1. Pensioen (en wachtgeld) bestuur	165	71	0	125	0
2. W.W.-rechten voormalig personeel	558	0	0	592	0
3. Rechten uitkering jubileum 25 en 40 jaar					
TOTAAL VOORZIENINGEN	2.987	270	8	3.028	0

BIJLAGE E | Staat van vaste schulden

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente %	Looptijd (jaren)	Vervaldag rentenota	Stand 1-1-2023	MUTATIES IN 2023	vervoegde Aflossing	Vervaldag	Stand 31-12-2023	Betaalde rente	Verschuldigde rente per 1-1-2023	Verschuldigde rente per 31-12-2023	Ten laste van het boekjaar komende rente
1. Vaste geldleningen												
9.000.000	4,590%	30 jaar	01-10	4.500.000		300.000	01-10	4.200.000	206.550	51.496	48.063	203.117
10.000.000	4,315%	20 jaar	12-02	2.500.000		500.000	12-02	2.000.000	107.875	95.166	76.133	88.842
11.000.000	4,645%	30 jaar	01-10	5.866.667		366.667	01-10	5.500.001	272.507	67.940	63.694	268.261
2.000.000	3,640%	25 jaar	01-01;04;07;10	967.741		86.022	01-01;04;07;10	881.720	33.445	0	0	33.445
15.000.000	1,895%	10 jaar	17-07	1.500.000		1.500.000	17-07	0	28.425	13.005	0	15.420
10.000.000	1,880%	10 jaar	4-7-2013	1.000.000		1.000.000	04-07	0	18.800	9.271	0	9.529
33.337.375	3,953%	17 jaar	26-8-2013	33.337.375		0	26-08	33.337.375	1.317.826	458.531	458.531	1.317.826
10.000.000	1,080%	10 jaar	30-10	2.000.000		1.000.000	30-10	1.000.000	21.600	3.669	1.835	19.766
10.000.000	0,880%	10 jaar	07-01	3.000.000		1.000.000	07-01	2.000.000	26.400	25.894	17.262	17.768
10.000.000	1,135%	20 jaar	26-10	7.500.000		500.000	26-10	7.000.000	85.125	15.392	14.366	84.099
10.000.000	1,135%	20 jaar	26-10	7.500.000		500.000	26-10	7.000.000	85.125	15.392	14.366	84.099
4.500.000	1,135%	20 jaar	26-10	3.375.000		225.000	26-10	3.150.000	38.306	6.927	6.465	37.844
15.500.000	1,135%	20 jaar	26-10	11.625.000		775.000	26-10	10.850.000	131.944	23.858	22.268	130.354
60.000.000	1,287%	25 jaar	31-8	50.400.000		2.400.000	31-8	48.000.000	648.648	216.808	206.484	638.324
20.100.000	0,870%	30 jaar	12-9	18.090.000		670.000	12-9	17.420.000	157.383	47.430	45.674	155.627
65.000.000	0,309%	25 jaar	20-5	59.800.000		2.600.000	20-5	57.200.000	184.782	113.907	108.954	179.829
80.000.000	1,138%	25 jaar	15-2	80.000.000		3.200.000	15-2	76.800.000	910.400	795.665	763.838	878.573
375.437.375				292.961.784	0	16.622.688		276.339.096	4.275.141	1.960.351	1.847.933	4.162.723
2. Geldlening onder borgstelling waterschap												
a. In 2015 heeft het waterschap een garantstelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor het doorlopende krediet ad € 2 miljoen. Het aandeel van Noorderzijvest bedraagt 3,2%.												
b. In 2017 heeft het waterschap een borgtochstelling afgegeven aan de Unie van Waterschappen voor de hypotheecaire lening ad € 6.013.268. Het aandeel van Noorderzijvest bedraagt 2,24%.												
2. Waarborgsommen												
Onderhoudsweg zeewering				32.975	2.760	920		34.815				514
Ontvangen waarborgsommen verrekijkers OZD				-114				-114				-2
Ontv. Waarborgsommen toegang Garmerwolde				3.510				3.510				55
Totaal waarborgsommen				36.371	2.760	920		38.211	0	0	0	567

BIJLAGE F | Berekening van het rente-omslagpercentage

Gemiddeld geïnvesteerd bedrag	2023		
	Per 01-01 C	Per 31-12 C	Gemiddeld C
Immateriële vaste activa	17.318.731	12.249.753	14.784.242
Materiële vaste activa	202.537.589	186.386.526	194.462.057
Onderhanden projecten	44.834.152	106.072.811	75.453.482
Financiële vaste activa	264.195	264.195	264.195
Totaal	264.954.667	304.973.285	284.963.976
Financieringsmiddelen			
Algemene reserve		cf overzicht reserves	12.733.308
Overige reserve		cf overzicht reserves	6.873.429
Voorzieningen		cf overzicht reserves	2.986.807
Totaal			22.593.544
Vaste geldleningen		cf. schuldenoverzicht	292.961.785
Waarborgsommen		cf. schuldenoverzicht	36.371
Totaal			315.591.699
Overschot/tekort aan vaste fin.middelen			
Financieringsmiddelen			315.591.699
Gemiddeld geïnvesteerd			284.963.976
Overschot aan middelen			-30.627.723
Berekening rentekosten			
Rente geldleningen		cf. schuldenoverzicht	4.162.723
Rente waarborgsommen		cf. schuldenoverzicht	567
Rente financiële vaste activa			4.121
Rente rekening-courant			0
Bespaarde rente			
- waarborgsommen		cf. schuldenoverzicht	0
- algemene reserve		cf. overzicht reserves/vz	254.000
- bestemmingsreserve		cf. overzicht reserves/vz	24.000
Rentetoevoeging voorzieningen			0
Totaal			278.000
Rente-omslag			4.445.412
Het percentage van de rente-omslag bedraagt:			
Gemiddeld geïnv. bedrag			
Totaal	284.963.976		4.445.412
Af: Investerings met vaste rente	0		0
Totaal	284.963.976		4.445.412
Gemiddeld percentage			
	4.445.412		1,5600%
	284.963.976		

Strategisch Risicodossier (in relatie tot het bereiken van de doelen van het waterschap)						
Nr	Bedrijfswaarde (strategisch)	Inventarisatie risico's	Omschrijving (oorzaak en gevolg)	Waardering risico's	Behremsmaatregel	Toelichting
1	Doelrealisatie (strategisch)	Risico	Samenwerking in waterketen komt onvoldoende tot stand. Oorzaak: De meeste acties liggen bij gemeenten. Gevolg: Geen doelmatige uitvoering (verhoging kwaliteit en vermindering kwetsbaarheid); discussie over bestaansrecht	Effect midden	Kans 3	In 2018 zijn nieuwe afspraken gemaakt door VNG, het Rijk, waterschappen, provincies en drinkwaterbedrijven over 1. De kans van informatiesamenleving. 2. De risico's van digitale dreigingen 3. regionaal waterbeheer 4. Implementatie van de omgevingswet in de waterketen De gemaakte afspraken worden jaarlijks gemonteerd. In 2021 is het eindrapport van BAW naar de 2e kamer gestuurd. Hieruit blijkt dat de doelmatigheidsafspraken ruimschoots zijn gehaald. Er is geen nieuw akkoord afgesloten.
2	Politiek bestuurlijk / omgeving	Nieuwe en bestaande infrastructuur niet adequaat arbeidsvingsbestendig kunnen maken.	Oorzaak: Er is een mogelijkheid tot zware aardshokken, hierdoor kan een langdurige discussie tussen deskundigen ontstaan over de effecten en de te nemen maatregelen. Gevolg: Onduidelijkheid over de financiering; vertraging in uitvoering van projecten. Oorzaak: Onvoldoende sturing op output en doelgerichtheid. Hoge leeftijd van de infrastructuur en niet voldoende onderhoud. Gevolg: Imago schade	Effect midden	Kans 3	Bestuurlijk overleg voeren. Vooraf afstemmen met de commissie bodemdaling.
3	Doelrealisatie (strategisch)	Doelen kunnen niet tijdig worden gerealiseerd en watersystemen en waterzuiveren is niet op orde.	Oorzaak: (Intern) Het algemeen bestuur kiest voor een andere fasering in de (geplande) uitvoering. (Extern) De ontwikkelingen gaan sneller dan verwacht. Heroverwegingen; afspraken met derden kunnen niet nagekomen worden; op termijn mogelijk boete Imago schade Oorzaak: Organisatie is niet adequaat toegerust; het politiek bestuurlijk niveau is niet toereikend. Gevolg: Imago schade	Effect midden	Kans 2	In 2020 zijn er 2 opdrachtgevers aangesteld om de interne sturing op de projecten te verbeteren. Daarnaast 3 ontwikkelingspunten vanuit MT => Bedrijfsvoering, Assetmanagement en toekomststijf afgerond.
4	Politiek bestuurlijk / omgeving	Geen bestuurlijke draagvlak voor uitvoering strategische plannen (zoals WBP, DV2050, KRW; omgevingswet, digitalisering en klimaatmaatregelen)	Oorzaak: (Intern) Het algemeen bestuur kiest voor een andere fasering in de (geplande) uitvoering. (Extern) De ontwikkelingen gaan sneller dan verwacht. Samenwerkingspartners (in de waterketen) nemen onvoldoende maatregelen. Heroverwegingen; afspraken met derden kunnen niet nagekomen worden; op termijn mogelijk boete Imago schade Oorzaak: Organisatie is niet adequaat toegerust; het politiek bestuurlijk niveau is niet toereikend. Gevolg: Imago schade	Effect hoog	Kans 3	Ruimte geven voor bestuurlijke discussie; zoeken naar alternatieven; in bestuurlijke overleggen aandacht vragen voor de problematiek.
5	Politiek bestuurlijk / omgeving	Onvoldoende inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen	Oorzaak: Jaarplan onvoldoende doorleeft bij bestuur (wet gaan we wel/niet doen voor de beschikbaar gestelde middelen); bestuurlijke toezeggingen die niet passen binnen jaarplan. Gevolg: Ontevredenheid bestuur	Effect midden	Kans 3	Risico is aan de orde gekomen bij een drietal projecten, niet genoeg er wordt actief gestuurd (o.a. via HR-gesprekken) op vergroten omgevingsbewustzijn van medewerkers (naast resultaatgerichtheid).
6	Doelrealisatie (strategisch)	Bestuurlijke verwachtingen komen in het lopende jaar niet uit	Oorzaak: Langdurige uitval van informatiesystemen; (fysieke) inbreuken van "buitenaf" op de systemen. Gevolg: Overstromingen, wateroverlast, ongezuiverde lozigen, etc	Effect hoog	Kans 3	Keuzes voorleggen binnen beschikbaar budget. Afgegeven kader handhaven. Bespreking in portefeuillehouderoverleg. Bestuur tijdig informeren over voortgang.
7	Organisatie (continuïteit)	Primaire taken kunnen niet of onvoldoende worden uitgevoerd, door uitval van de (digitale) infrastructuur (meer calamiteiten)	Oorzaak: Langdurige uitval van informatiesystemen; (fysieke) inbreuken van "buitenaf" op de systemen. Gevolg: Overstromingen, wateroverlast, ongezuiverde lozigen, etc	Effect hoog	Kans 3	Risicovolle systemen zijn geïnventariseerd, aanvullende maatregelen nemen waar nodig. Basis van beveiliging, back-up en uitwijk regelen.

Strategisch Risicodossier (in relatie tot het bereiken van de doelen van het waterschap)						
Nr	Bedrijfswaarde	Inventarisatie risico's	Omschrijving (oorzaak en gevolg)	Waardering risico's	Behremsmaatregel	Toelichting
8	Financieel / economisch	Risico	Onvoldoende financiële middelen voor toekomstig onderhoud objecten Bodemdaling, vergoeding kosten bodemdaling op lange termijn onzeker Oorzaak: De ontvangen aflossingen voor zogenaamde periodek terugkerende kosten bodemdaling blijken ontoereikend. Dit vanwege onzekere factoren zoals inflatie, rente, onderhoud, vervangstermijnen. Gevolg: Hogere toekomstige lasten voor de burger Oorzaak: Onvoldoende aandacht binnen de organisatie voor nakomen wet- en regelgeving. Zoals zorgplicht en Omgevingswet, PFAS en PAS. Gevolg: Negatieve beeldvorming, mogelijke boetes, belangen van het waterschap zijn niet voldoende geborgd, onrechtmatig handelen.	Effect laag	Kans 3	Voor 6 kleine objecten is niet afgekocht. Deze worden op basis van werkelijke kosten gefactureerd aan CoBoda. Momenteel loopt er een traject tot zekerheidsstelling ivm afloop gaswinning.
9	Wet- en regelgeving (compliance)	Niet voldoen aan wet- en regelgeving	Oorzaak: Onvoldoende aandacht binnen de organisatie voor nakomen wet- en regelgeving. Zoals zorgplicht en Omgevingswet, PFAS en PAS. Gevolg: Negatieve beeldvorming, mogelijke boetes, belangen van het waterschap zijn niet voldoende geborgd, onrechtmatig handelen.	Effect hoog	Kans 1	Continue bewustzijn in de organisatie (o.a. door uitvoering interne controles, audits, invoering juridische kwaliteitszorg); actieve sturing op nakoming wet- en regelgeving. Sturing op implementatie van nieuwe wet- en regelgeving
10	Doelrealisatie (strategisch)	Niet gericht op lange termijn doelen en op Strategische Personeelsplanning	Oorzaak: Geen duidelijke stip op de horizon. Gevolg: Doelen worden niet gehaald, werk komt niet af, risico's worden niet gezien, inefficiënte in werken Oorzaak: Ten gevolge van de economische ontwikkelingen worden er meer (of minder) kwijtscheldingsverzoeken ingediend. Of hogere/lagere afboeking omkeerbaar door problemen bij de inning. Gevolg: Door het omslagstelsel worden de tarieven voor de andere belastingplichtigen hoger	Effect laag	Kans 2	Er zijn drie ontwikkelingspunten uitgezet door het MT om lig de bedrijfsvoering te verbeteren op dit punt.
11	Financieel / economisch	Verhoogde belastingtarieven	Oorzaak: Het rentepercentage ligt al enkele jaren erg laag. Gevolg: Hogere lasten, minder vrije ruimte voor andere exploitatielasten i.r.t. stijging salidkosten/zanief	Effect midden	Kans 1	De GR Noordelijk Belastingkantoor wordt gemonteerd via kpi en frequentere besprekingen. In de kwartaalrapportages wordt hierover gerapporteerd.
12	Financieel / economisch	Het rentepercentage stijgt aanzienlijk (tussen 50-100% verhoging)	Oorzaak: Het rentepercentage ligt al enkele jaren erg laag. Gevolg: Hogere lasten, minder vrije ruimte voor andere exploitatielasten i.r.t. stijging salidkosten/zanief	Effect midden	Kans 3	Door het effect van een fictieve renteverhoging te berekenen, kan de omvang van dit potentiële risico in beeld worden gebracht. In de begroting rekenen we met een renteomslagpercentage: een gemiddelde rente op basis van de huidige portefeuille en een aanname voor de af te sluiten leningen). Jaarlijks wordt dit percentage herijkt.
13	Financieel / economisch	Sterke stijging van lasten (> bestuurlijk geaccepteerd).	Oorzaak: Nieuwe wet- en regelgeving leidt tot nieuwe verplichtingen; bijv. verplichting verwijderen medicijnresten uit afvalwater. Gevolg: Acceptatie van verhoging lastendruk. Of bezuinigen op andere posten.	Effect laag	Kans 2	Op moment van voordoen bestuurlijke afweging maken
14	Organisatie (continuïteit)	Uitval personeel	Oorzaak: Kan diverse oorzaken hebben. Gevolg: Onderbezetting, uitval personeel, werk kan niet naar behoren worden uitgevoerd.	Effect hoog	Kans 2	Continu aandacht voor vanuit HR en leidinggevenden.
15	Organisatie (continuïteit)	Informatiebeveiliging niet op orde	Oorzaak: Door toenemende digitalisering en het niet up to date houden van bestuurssoftware lopen assets en informatiesystemen het risico om gehackt te worden. Gevolg: Dit kan o.a. leiden tot overstromingen, vervuiling oppervlaktewater en schadeclaims. Maar ook tot datalekken, geblokkeerde computersystemen of onbetrouwbare data.	Effect hoog	Kans 3	Functies van CISO/ISO/FG en privacyofficer zijn in 2023 ingevuld. Tevens is in 2023 een landelijke audit uitgevoerd naar informatiebeveiliging en privacy. Streven naar volwassensheidsniveau 4. Daarnaast bewustwordings sessies binnen organisatie

BIJLAGE H | Single Information Single Audit (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 12-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Uitkeringscode	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
lenW	E44B	Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en invullen voor de verantwoordingsinformatie voor de medeoverheid invullen	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstreker	Besteding (jaar T) ten laste van de verstreker	Cumulative besteding (tm jaar T) ten laste van de verstreker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (tm jaar T)
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01 2023-079922	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/05	Aard controle R Indicator: E44B/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06
				1 030001 Provincie Groningen	2023-079922	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
				2						
				3						
				4						
				5						
				6						
				7						
				8						
				9						
				10						
				11						
				12						
				13						
				14						
				15						
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingnummer	En/verantwoording (Ja/Nee)				
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07 2023-079922	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09				
				1 030001 Provincie Groningen	2023-079922	Nee				
				2						
				3						
				4						
				5						
				6						
				7						
				8						
				9						
				10						
				11						
				12						
				13						
				14						
				15						
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel			
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10 2023-079922	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13			
				1 030001 Provincie Groningen	2023-079922	Impulsregeling Klimaatadaptatie	Nee			
				2						
				3						
				4						
				5						
				6						
				7						
				8						
				9						
				10						
				11						
				12						
				13						
				14						
				15						

BIJLAGE I | Model subsidieverantwoording

Aanvraagformulier subsidievaststelling		
Naam Waterschap	Waterschap Noorderzijvest	
Adres	Stedumermaar 1, 9735 AC Groningen	
Datum		
Aanvraag is gedaan o.b.v. Regeling	Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen	
Beschikkingnummer	verplichtingnummer 1400013902	
- zich te hebben gehouden aan de aan de subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen. de aanvraag en bijbehorende bijlagen naar waarheid te hebben ingevuld.	Noorderzijvest verklaart hierbij zich te hebben gehouden aan de aan de subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen. De aanvraag en bijbehorende bijlagen zijn naar waarheid ingevuld.	
Ondertekening	Freek Lagerweij, subsidie-adviseur	
Toon aan dat deze persoon gemandateerd is: opgenomen in de het mandaatregister van waterschap Noorderzijvest	<p>#7. Het ondertekenen en indienen van subsidieaanvragen voor het waterschap Noorderzijvest en al datgene te doen dat gemaakte noodzakelijk, nuttig of wenselijk voorkomt, en in het algemeen al datgene te verrichten wat mandaatgever, zelf tegenwoordig zijnde, zou regelen, moeten, of kunnen doen, indien goede afwikkeling daarvan.</p>	<p>subsidie-adviseur</p> <p>Terugkoppeling aan de manager van het proces in en/of proces de subsidie valt.</p>
Relevante pagina's dan wel passages in de jaarrekening, het jaarverslag de controleverklaring en het rapport van bevindingen.		
2023		
	Raming	Realisatie
Bijdrage (incl. BTW)	€ 321.569,00	193.701
Aan welke activiteiten zijn de gelden besteed en voor hoeveel FTE?	infoavonden, kennissessies, TLG presentatie ZWK, bijeenkomsten samenhang water bodem sturend en de PPLG's, bijeenkomst Groningen interactie/samenhang NOVEX/ruimtelijk voorstel en PPLG, watertafel DPLG Drenthe, schetssessie maatregelen PPLG Groningen, bijeenkomst ambities/doelen veengebieden in PPLG's interne sessie inzet waterschap in NPLG/PPLG's etc. etc.	
	16 medewerkers hebben samen 924,5 uren geschreven op deze activiteit	

